

20—24 november.

Debatter m. m.

Onsdagen den 24 november.

Sid.

Svar på interpellationer,

av herr Lundgren angående publicerandet av en seglationsbeskrivning över Stockholms skärgård	6
av herr Osvald om nordiskt samarbete beträffande varubeskattningen	7
av fröken Andersson om översyn av pastoratsindelningen m. m.	8
Förbättring av hamnförhållandena vid Landsorts lotsplats	11
Studiehjälp åt finska fosterbarn	13
Förbättrade ekonomiska villkor för ungdomens yrkesutbildning ..	15
Förbilligande av de statliga tidskrifterna m. m.	17
Rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten ..	20
Översyn av statsutgifterna m. m.	39
Gift kvinnas förvärvsavdrag vid taxering	41
Förordningsförslag om bostadssparande	50
Vidgat skydd för värnpliktig personal	64
Familjebidragen till de värnpliktiga	68
Nytt undersökningsfartyg för fisket	70
Försäljning av vissa kronoegendomar:	76
Bergshamra 1 ^o i Solna stad	76
Starrarp 8 ¹ i Malmöhus län	85

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 24 november.		Sid.
Utrikesutskottets utlåtande nr 7, ang. godkännande av handelsöverenskommelse med Indonesien		11
— nr 8, ang. den europeiska betalningsunionen		11
Statsutskottets utlåtande nr 165, ang. förbättring av hamnförhållandena vid Landsorts lotsplats		11
— nr 166, ang. utredning av möjligheterna att bygga billigare skolor		13
— nr 167, ang. studiehjälp åt finska fosterbarn		13
— nr 168, ang. förbättrade ekonomiska villkor för ungdomens yrkesutbildning		15
— nr 169, ang. omreglering av äldre vägrättskontrakt		17
— nr 170, ang. samtrafik mellan statens järnvägar och de enskilda bussföretagen i Norrland		17
— nr 171, ang. nedbringande av kostnaderna för uppförande av offentliga byggnader		17
— nr 172, ang. förbilligande av de statliga tidskrifterna m. m.		17
— nr 173, ang. rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten		20
— nr 174, ang. översyn av statsutgifterna m. m.		39
— nr 175, ang. översyn av den statliga förvaltningen i rationaliseringssyfte		41
— nr 176, ang. förhöjd pension åt lantbruksattachén M. W. F. von Wachenfelt		41
— nr 177, ang. tillämpning av statens allmänna avlöningsreglemente på lärarpersonalen å enhetsskolans högstadium		41
Bevillningsutskottets betänkande nr 62, ang. gift kvinnas förvärvsavgift vid taxering		41
— nr 63, med förslag till förordning om bostadssparande		50
Bankoutskottets utlåtande nr 36, ang. utformningen av närings- och bebyggelsestrukturen i landet		64
— nr 37, ang. utredning rörande näringslivets lokalisering		64
Andra lagutskottets utlåtande nr 46, ang. vidgat skydd för värnpliktig personal		64
— nr 47, ang. familjebidragen till de värnpliktiga		68
— nr 48, ang. ersättning i vissa fall till värnpliktig arbetstagare ..		70
Tredje lagutskottets utlåtande nr 35, ang. Uppsala universitets förvärv av fastigheter m. m.		70
Jordbruksutskottets utlåtande nr 42, ang. byggande av ett nytt undersökningsfartyg för fisket		70
— nr 43, ang. bevakningsfartyg för laxfiskeområdena i södra Östersjön		76
— nr 44, ang. försäljning av vissa kronoegendomar m. m.		76
— nr 45, ang. försäljning av vissa f. d. skolhemman		86

Lördagen den 20 november.

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollen för den 13 och den 16 innevarande månad.

Anmäldes att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts proposition nr 224, med förslag till lag med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa.

Den kungl. propositionen blev nu förredragen och lagd på bordet.

Anmäldes och bordlades en av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjord anmälan, att till utskottet från styrelsen för riksdagsbiblioteket inkommit framställning om extra anslag för inredning av bokhyllor.

Anmäldes och bordlades

utrikesutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om godkännande av handelsöverenskommelse mellan Sverige och Indonesien; samt

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tilläggsprotokoll nr 5 till överenskommelsen den 19 september 1950 angående upprättande av en europeisk betalningsunion;

statsutskottets utlåtanden:

nr 165, i anledning av väckta motioner om förbättring av hamnförhållandena vid Landsorts lotsplats;

nr 166, i anledning av väckta motioner om utredning av möjligheterna att bygga billigare skolor;

nr 167, i anledning av väckta motioner angående rätt för finska fosterbarn i Sverige att lika med svenska medborgare erhålla stipendium vid genomgående av skolor;

nr 168, i anledning av väckt motion om förbättrade ekonomiska villkor för ungdomens yrkesutbildning;

nr 169, i anledning av väckta motioner om förhöjd ersättning åt markägare, som tecknat vägrättskontrakt enligt tidigare gällande priser;

nr 170, i anledning av väckta motioner om samtrafik mellan statens järnvägar och de enskilda bussföretagen i Norrland;

nr 171, i anledning av väckta motioner om införande av ett premiesystem i syfte att förbilliga kostnaderna för uppförande av offentliga byggnader;

nr 172, i anledning av väckta motioner angående begränsning och förbilligande av de av statliga verk och institutioner utgivna tidskrifterna;

nr 173, i anledning av väckta motioner angående planmässiga åtgärder för rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten;

nr 174, i anledning av väckta motioner om en översyn av statsutgifterna i syfte att åstadkomma förenklingar och besparingar i förvaltningen m. m.;

nr 175, i anledning av väckta motioner om en allmän översyn av den statliga förvaltningen i rationaliserings-syfte;

nr 176, i anledning av väckta motioner om förhöjd pension åt lantbruksattachén M. W. F. von Wachenfelt; samt

nr 177, i anledning av väckta motioner om tillämpning av statens allmänna avlöningsreglemente på lärarpersonalen å enhetsskolans högstadium;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 62, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar beträffande det s. k. förvärvsavdraget för gift kvinna vid taxering till skatt; samt

nr 63, i anledning av väckta motioner med förslag till förordning om bostads-sparande;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 36, i anledning av väckta motioner angående den framtida utformningen av närings- och bebyggelsestrukturen i landet; samt

nr 37, i anledning av väckta motioner om viss utredning rörande näringslivets lokalisering;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 46, i anledning av väckta motioner om vidgat skydd i vissa avseenden för i militärtjänst under fredstid ianspråktagen personal;

nr 47, i anledning av väckta motioner angående familjebidragen till de värnpliktiga; samt

nr 48, i anledning av väckt motion om ersättning i vissa fall till värnpliktig arbetstagare;

tredje lagutskottets utlåtande nr 35, i anledning av väckta motioner om förbud för universitetet i Uppsala att öka sitt innehav av jordbruks- och skogsfastigheter m. m.; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 42, med anledning av väckta motioner om byggande av ett nytt undersökningsfartyg för fisket;

nr 43, med anledning av väckt motion angående bevakningsfartyg för laxfiskeområdena i södra Östersjön;

nr 44, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.; samt

nr 45, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa f. d. skolhemman.

Anmäldes och bordlades en av fröken *Andersson* under sammanträdet till herr talmannen avlämnad motion, nr 559, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 42 § 1 mom. lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 14.04.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 23 november.

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollet för den 17 in-
nevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkom-
men ansökning, som jämte därvid fo-
gat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av bifogade läkarintyg får
jag härmed anhålla om ledighet från
riksdagsarbetet under tiden 20/11—
29/11 1954.

Björnsäter den 20 november 1954.

Carl Eskilsson.

Att riksdagsman *Carl Eskilsson* på
grund av skada på höger höft är oför-
mögen inställa sig till riksdagen fr. o. m.
den 20/11 1954 minst t. o. m. den 29/11
1954 intygas.

Linköping den 20 november 1954.

C. H. Ryrberg,

Leg. läkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Ledighet från riksdagsgöromålen be-
viljades vidare herr *Elfving* för tiden
från och med den 24 i denna månad till
och med den 4 nästkommande decem-
ber för utrikes resa.

Föredrogs och hänvisades till behand-
ling av lagutskott Kungl. Maj:ts propo-
sition nr 224, med förslag till lag med
särskilda bestämmelser om frivillig sjuk-
penningförsäkring i allmän sjukkasse.

Föredrogs och lades till handlingar-
na den av bankoutskottet jämlikt § 21

riksdagsstadgan gjorda anmälan, att till
utskottet från styrelsen för riksdags-
biblioteket inkommit framställning om
extra anslag för inredning av bokhyllor.

Föredrogs och hänvisades till konsti-
tutionsutskottet fröken *Anderssons* mo-
tion, nr 559, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till lag angå-
ende ändrad lydelse av 42 § 1 mom. la-
gen den 15 juni 1935 (nr 337) om kom-
munalstyrelse i Stockholm.

Föredrogs och bordlades ånyo utri-
kesutskottets utlåtanden nr 7 och 8,
statsutskottets utlåtanden nr 165—177,
bevillningsutskottets betänkanden nr 62
och 63, bankoutskottets utlåtanden nr
36 och 37, andra lagutskottets utlåtän-
den nr 46—48, tredje lagutskottets ut-
låtande nr 35 och jordbruksutskottets
utlåtanden nr 42—45.

Anmäldes att till kammaren överläm-
nats Kungl. Maj:ts proposition nr 225,
med förslag till förordning angående
upphävande av förordningen den 17 maj
1940 (nr 333) om särskild ersättning i
vissa fall för skada till följd av olycks-
fall vid flygning.

Den kungl. propositionen blev nu fö-
redragen och lagd på bordet.

Justerades protokollsutdrag för den-
na dag, varefter kammarens samman-
träde avslutades kl. 16.04.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 24 november.

Kammaren sammantråde kl. 10.00.

Ang. publicerandet av en seglationsbeskrivning över Stockholms skärgård.

Herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet **TORSTEN NILSSON**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Lundgrens interpellation angående publicerandet av en seglationsbeskrivning över Stockholms skärgård, erhöi ordet och anförde:

Herr talman! På Bonniers förlag har utkommit en tryckt seglationsbeskrivning över Stockholms skärgård med titeln »Arholma—Landsort», författad av Åke Janhem.

I en med kammarens tillstånd framställd interpellation har herr P. G. Lundgren nu frågat mig, om de militära myndigheterna granskat manuskriptet till denna seglationsbeskrivning och lämnat sitt medgivande till dess offentliggörande.

Härpå får jag svara följande.

Genom brev den 20 februari 1953 har Kungl. Maj:t uppdragit åt chefen för försvarsstaben att med biträde av tre sakkunniga tillhandagå myndigheter och enskilda med råd och upplysningar i sådana fall, då tveksamhet föreligger hos vederbörande rörande lämpligheten med hänsyn till rikets försvar och landets säkerhet att i tryck offentliggöra beskrivande och avbildande redogörelser och sakuppgifter om tekniska och andra förhållanden. Vid utövandet av denna verksamhet skall enligt direktiven alltid beaktas, att den utslutande skall innefatta råd och upplysningar.

Avskrift av detta kungl. brev har tillställts bland andra Svenska bokförläggareföreningen.

I fråga om publikationen Arholma—Landsort har icke gjorts någon hänvändelse om råd och upplysningar till che-

fen för försvarsstaben. Då man inom försvarsstaben första gången fick kännedom om att boken skulle utges, visade det sig att den redan var färdigtryckt.

Någon granskning av manuskriptet hos militär myndighet har alltså icke kunnat äga rum.

För undvikande av varje missförstånd vill jag framhålla att det uppenbarligen icke tillkommer militär myndighet att lämna medgivande till tryckning eller till tryckt skrifts offentliggörande.

Herr **LUNDGREN** (h):

Herr talman! Till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet ber jag få framföra mitt tack för det lämnade svaret. Av detta framgår att ifrågavarande skrift icke granskats av den rådgivande nämnd, som är tillsatt jämlikt ett kungl. brev den 20 februari 1953. Det är ganska självklart att någon sådan granskning icke ägt rum, då denna bok uppenbarligen innehåller uppgifter, som måste anses menliga för rikets försvar. Däri återgives ju tydliga silhuetter från Stockholms skärgård, vilka är av betydelse för inseglingen, och mycket annat. Kungl. Maj:t har tydligen haft den uppfattningen, att denna bok eventuellt kan bli föremål för åtal. Handlingarna i ärendet har ju enligt tidningsuppgifter överlämnats till justitiekanslern för prövning.

Det är självfallet mig fullständigt fjärran att vilja på något sätt yrka på censur. Jag har själv sysslat för mycket med tidningsväsendet för att komma på en sådan tanke. Men anledningen till att jag framställt denna interpellation är att jag har velat fästa uppmärksamheten på vikten av att förläggare, innan dylika skrifter utges, använder den möjlighet till sakkunnig granskning som finns genom den förut omtalade nämnden. Jag tror att om en sådan granskning skett, hade denna skrift säkerligen icke kommit ut.

Om nordiskt samarbete beträffande varubeskattningen.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att ännu en gång få framföra mitt tack för det lämnade svaret.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Om nordiskt samarbete beträffande varubeskattningen.

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet **ERICSSON**, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Osvalds interpellation om nordiskt samarbete beträffande varubeskattningen, och nu yttrade:

Herr talman! I en till mig ställd interpellation har herr Osvald berört vissa aktuella förhållanden rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge, närmast i vad avser margarinhandeln, samt frågat, om det ingår i de uppgjorda planerna för det nordiska samarbetet att undersöka möjligheterna att åstadkomma en likartad beskattning av margarinråvaror samt sådana produkter, som i Sverige är underkastade varuskatt.

I anledning härav vill jag svara, att de undersökningar, som aktualiseras av strävandena att förverkliga en gemensam nordisk marknad inom olika varuområden, självfallet även måste omfatta frågan om varubeskattningen i de nordiska länderna. I sammanfattningen av resultaten från den i oktober hållna nordiska regeringskonferensen i Harpsund heter det också, att det nordiska ekonomiska samarbetet i första hand skall avse — bl. a. — undersökning av förhållanden, som påverkar den relativa konkurrensförmågan för de tre ländernas industrier, och som ett exempel på sådana förhållanden nämnes just skattereglerna. Samtidigt bör det emellertid framhållas, att man å nuvarande ståndpunkt ej kan säga vad sådana undersökningar kan komma att leda till för olika varuslag. Nämnas må — och detta torde icke vara interpellanten obekant — att med hänsyn till de speciella jordbruksregleringarna i främst Sverige och Norge inom livsmedelssektorn ett nordiskt samar-

te här får bedömas från andra förutsättningar än på industriområdet i allmänhet.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Jag skall be att till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet få framföra mitt tack för det svar, som jag fått på min interpellation. Jag vill alldeles särskilt tacka för att svaret kommit så snabbt.

Jag hade möjligen väntat mig eller åtminstone hoppats, att herr statsrådet också skulle ha givit uttryck åt en personlig uppfattning om den gränshandel som det här gäller. Jag utgår nämligen från att herr statsrådet delar min uppfattning, att handelsutbytet mellan de nordiska länderna, då vi så småningom, såsom jag hoppas, skall få en gemensam nordisk marknad, måste utvecklas efter andra linjer än dem, som följts i den nu mycket livliga gränshandeln med särskilt margarin.

Jag konstaterar också med tillfredsställelse att bl. a. varuskatter som inverkar på industriernas konkurrensförmåga behandlades vid den nordiska regeringskonferensen på Harpsund. I det sammanhanget skulle jag vilja säga att det vore synnerligen önskvärt, om regeringen vid något tillfälle ville lämna riksdagen en något så när fullständig redogörelse för de överläggningar som har förts på Harpsund. Jag är övertygad om att många skulle motse en dylik redogörelse med stort intresse.

Jag är fullt medveten om att samarbetet inom livsmedelssektorn bl. a. med tanke på jordbruksregleringen måste bedömas efter delvis andra utgångspunkter än då det gäller industrier. Men här är det ju fråga om ett område, där även en svensk industri har stora intressen. Därtill kommer att den svenska politiken rörande margarinet kräver en invecklad detaljreglering med regleringsavgifter och regleringsbidrag. För min del har jag den uppfattningen att det torde finnas möjligheter att ge jordbruket erforderligt stöd utan att på sätt som nu sker fördyra margarinet med ett par kronor

Om översyn av pastoratsindelningen m. m.

per kilogram och att man således borde eftersträva en successiv avveckling av denna regleringsavgift. I längden kan det varken för jordbruket eller för hela samhället vara riktigt eller nyttigt att med konstlade medel hålla eller onödigt högt pris på ett viktigt livsmedel som dock till väsentlig del är en produkt av svenskt jordbruk.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Om översyn av pastoratsindelningen m. m.

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet PERSSON, som förklarar sig ämna vid detta sammanträde besvara fröken Anderssons interpellation om översyn av pastoratsindelningen m. m., fick nu ordet och anförde:

Herr talman! Med första kammarens tillstånd har fröken Ebon Andersson frågat mig, om jag ämnar föreslå, att till 1955 års riksdag skall framläggas proposition om en reform av den territoriella pastoratsindelningen i huvudsaklig anslutning till 1953 års allmänna kyrkomötes yttrande i ärendet samt om jag har för avsikt att i så fall framlägga förslag till pastoratsreglering även för Stockholm.

Frågan om en reform av den territoriella pastoratsindelningen har under sensommaren och hösten varit föremål för ingående beredning inom ecklesiastikdepartementet och övriga av frågan berörda departement. Ärendet är emellertid ännu icke slutbehandlat. Jag är därför oviss, om någon proposition i ämnet kan komma att föreläggas 1955 års riksdag, och av samma anledning kan jag givetvis icke heller lämna något förhandsbesked om den närmare innebörden av de förslag, som kan komma att framläggas i en eventuell proposition.

I interpellationen frågas också, om jag — därest en proposition i pastoratsindelningsfrågan förelägges 1955 års riksdag — har för avsikt att framlägga förslag till pastoratsreglering även för Stockholm. Om interpellanten med denna fråga åsyftar att få ett uttalande, hu-

ruvida de allmänna riktlinjer för pastoratsindelningen, som kan komma att framläggas i en eventuell proposition, också skall gälla för Stockholm, så kan jag nämna, att pastoratsindelningssakkunniga i sitt betänkande tänkt sig, att de sakkunnigas förslag till allmänna riktlinjer för pastoratsindelningen skall gälla för riket i dess helhet och alltså även för huvudstaden. Mot tanken att de allmänna riktlinjer för pastoratsindelningen, som kan komma att antagas av statsmakterna, även skall gälla för Stockholm har vid sakkunnigbetänkandets remissbehandling icke framställts någon erinran. Åsyftar däremot interpellanten med sin sista fråga, att jag skall yttra mig om handläggningen inom ecklesiastikdepartementet av vissa konkreta förslag till pastoratsregleringar i Stockholm, så får jag framhålla följande. Frågan om delning av Bromma församling och pastorat har genom Kungl. Maj:ts beslut den 24 april 1953 och den 5 november 1954 bragts till en lösning. Därjämte föreligger förslag om delning av Brännkyrka och Enskede församlingar och pastorat. Dessa ärenden är för närvarande under beredning inom ecklesiastikdepartementet. Det är min förhoppning, att jag inom kort skall kunna för Kungl. Maj:t framlägga även dessa indelningsfrågor för avgörande.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Jag ber att till herr ecklesiastikministern få framföra mitt tack för det avgivna svaret och för att jag på förhand fått ta del av detsamma. Jag beklagar dock att herr statsrådet inte har kunnat lämna ett mer positivt och upplysande svar.

Såsom alla vet, har ju på senare tid den stora del av opinionen i Sveriges land som är intresserad av dessa frågor oroats av rykten som spritts. Dessa rykten har inte dementerats, vilket ingalunda minskat oron. Jag undrar vari dessa rykten bottnar och varifrån upplysningarna i fråga kommer. De går ju väsentligen ut på att man på visst håll

Om översyn av pastoratsindelningen m. m.

inom regeringen överväger att frångå pastoratsindelningssakkunnigas förslag om att landsortspastorat skall bestå av högst 15 000 och stadspastorat av högst 30 000 invånare. Nu är planer å bane, har det sagts — det är alltid otrevligt att tala om rykten, men dessa uppgifter har inte dementerats och det måste väl därför ligga något bakom dem — att högst väsentligt höja dessa siffror. Det är ganska intressant att läsa protokollen från kyrkomötets behandling av dessa frågor. År 1953 påvisade kyrkomötet, att under de senaste femtio åren pågått en minskning av antalet präster i relation till folkmängden. Medan folkmängden ökat med 50 procent, har prästernas antal ökat med endast 14 procent.

Det är också rätt intressant att jämföra med hur man ser på dessa problem i Danmark. Där anses en församling inte gärna böra ha över 10 000 invånare. Utskottet säger också — jag kan citera ordagrant: »Utskottet vill på det kraftigaste understryka vikten av att man delar upp de orimligt stora församlingar, som förekommer i större städer och i Norrland.»

Det anses ju på olika håll — och det med rätta — att vikten av att ungdomsvården och även åldringsvården förstärks har ökat allt mer och mer. Det gäller kanske särskilt ungdomsvården, där ju stora summor läggs ut för stöd-
jande av hobbyverksamhet m. m. Det må vara ett gott syfte, men jag menar, att prästerna arbetar i samma riktning. Är det då motiverat att av kanske enbart ekonomiska skäl framlägga sådana här propåer, även om de ännu inte föreligger såsom förslag?

Nu sade, såsom alla här hörde, ecklesiastikministern nyss i sitt svar, att ärendet ännu inte är slutbehandlat i de departement, som berörs av frågan, och därför kunde statsrådet inte svara på den första frågan, om proposition i ärendet kommer till nästa år. Det vore kanske intressant — om statsrådet anser sig kunna ge ett svar på det — att få veta vad anledningen till detta dröjsmål i grund och botten är. Det var dock väsentligt över ett år sedan som kyrko-

mötet tog ställning till den fråga det här gäller.

Inte heller kan herr statsrådet svara på frågan om den närmare innebörden av de förslag, som kan komma att framläggas i en eventuell proposition. För-siktigare kan man näppeligen uttrycka sig. Nu vill jag dock påminna om att jag i min interpellation inte bad att få veta någonting om detaljerna, utan jag frågade, om herr statsrådet i *huvudsaklig anslutning* till 1953 års allmänna kyrkomötes yttrande ägnade framlägga proposition i frågan. Jag är kanske inte tillräckligt inne i formerna, men jag tycker inte att det är alldeles ur vägen, att vi får veta vad herr statsrådet tänker i denna fråga, särskilt mot bakgrunden av den debatt som förts, delvis rätt irriterad och kanske delvis med överord — det är en omdömesfråga — men som oförtydligt ändå ger ett bevis för den oro, som råder inom stora delar av Sveriges kyrkofolk, både dess ledning och de s. k. bredare lagren. Jag vet fuller väl att herr statsrådet själv avgör, om frågan över huvud taget skall besvaras och hur den skall besvaras. Jag bara uttalar en stillsam undran i detta sammanhang.

Vidare framgår det av svaret, att min fråga beträffande Stockholm tycks vara oklar. Jag skall gärna erkänna, herr statsråd, att den kunde vara klarare fixerad, men jag vill också tillägga, att det ju är alldeles uppenbart att jag inte frågar om sådant som redan har skett. Jag har följt denna fråga och känner väl till vad som förevarit. Vad jag närmast tänker på är de brännande problemen inom Enskede och Brännkyrka församlingar, där, väl att märka, förslag föreligger, förslag som lämnades i början av förra året, om jag inte minns fel, och som har tillstyrkts av kammarkollegiet. Den frågan kan alltså, såvitt jag förstår, expedieras omedelbart, även om man, såsom pastoratsindelningssakkunniga betonat, anser att frågorna bör lösas över hela linjen samtidigt. Men om detta sistnämnda skall ske, är det av så mycket större vikt att det sker snart.

Från ledande kyrkohåll, bl. a. av pas-

Om översyn av pastoratsindelningen m. m.

tor primarius i Stockholm, har sagts att inget önskemål hos kyrkan i dag är angelägnare än reduceringen av jättesamlingarna till rimliga proportioner. Kyrkan skulle, fortsätter vederbörande, efter en eventuell minskning av prästkåren inte kunna sköta sin uppgift. Även en lekman förstår ju med vilken effektivitet undervisningen och vården över huvud taget skall kunna skötas, när man vet, att det i Enskede och Brännkyrka församlingar finns över 1 000 konfirmander per församling, vilket blir över 100 per präst. Jag kan också nämna att dessa församlingar tillsammans har cirka en kvarts miljon innevånare. Det är ju siffror som talar sitt tydliga språk.

Statsrådet var själv mycket positiv till dessa frågor vid debatten i kyrkomötet år 1953. Jag skall tillåta mig att citera ett uttalande, som herr statsrådet då gjorde. Han säger: »Det har länge stått klart för såväl myndigheter som församlingsmedlemmar, att den gällande pastoratsindelningen lämnar mycket övrigt att önska.» Vidare heter det: »Det synes för övrigt i kyrkomötets särskilda utskott råda en tämligen enig uppfattning om att tiden är mogen att besluta om en sådan organisationsändring — en indelning, som bättre än den gamla svarar mot kyrkans aktuella behov.» Jag ber om ursäkt att jag citerar ännu ett uttalande, där statsrådet säger: »Det har ibland i diskussionen kring pastoratsindelningen framkastats, att det inte på något sätt hastar med att avgöra indelningsfrågan. Har vi klarat oss så här länge, blir det nog ingen katastrof, om vi väntar ytterligare. Argumentet kan låta övertygande men är ändå inte särskilt realistiskt.» Och ändå kommer det till uttryck i detta svar en viss tvekan om vid vilken tidpunkt man skall kunna föra fram dessa förslag.

Vi vet alla att kostnaderna inte blir så höga. Jag kan i förbigående nämna att den allmänna kyrkoavgiften endast är ungefär hälften av den högsta medgivna på 20 öre.

Det skulle vara tacknämligt — jag är säkert inte ensam om den uppfattningen

— att få ett något klarare besked än herr statsrådet kunnat ge, men jag tillägger samtidigt att jag förstår, att det möter vissa svårigheter att lämna dessa klara besked. Till sist vill jag dock påminna om kyrkolagens ord — som väl alla känner — att kyrkans uppsikt, vård och försvar är Kungl. Maj:t anförtrodda. Det är därför jag i detta sammanhang har vänt mig till herr statsrådet.

Jag tackar än en gång för svaret.

Herr statsrådet **PERSSON**:

Herr talman! Interpellanten beklagar att inte mera positiva upplysningar har kunnat ges i svaret. Jag tror dock att interpellanten känner till att det inte är brukligt att man yppar något om eventuellt kommande propositioners innehåll, innan de framlägges.

Interpellanten frågar också, varför det dröjer så länge, när utredningarna i alla fall synes vara klara. Eftersom interpellanten så hårt hänger fast vid kyrkomötets uttalande, torde interpellanten vara fullt underkunnig om att vissa skilljaktigheter föreligger mellan kyrkomötets och sakkunnigkommitténs ståndpunkter. Inom departementet har såväl dessa saker undersökts som ytterligare andra punkter i anslutning till de sakkunnigas förslag. Vissa uppgifter i remissyttrandena hade inte heller hunnit genomarbetas ordentligt före kyrkomötets behandling av frågan. Ärendets behandling har därför tagit avsevärd tid.

De olika spörsmålen måste naturligtvis också genomdiskuteras ordentligt; interpellanten vet säkerligen att det är fråga om viss ändring i prästvalsbestämmelserna, ett ärende som inte heller blivit färdigbehandlat särskilt tidigt. Jag tror därför att dröjsmålet helt och fullt kan förklaras. I sinom tid kommer jag att tillkännage min ståndpunkt, men för dagen har jag intet ytterligare att meddela i den stora frågan.

Vad sedan speciellt beträffar församlingsindelningen i Stockholm — en fråga som enligt min uppfattning är av mindre storleksordning, men som jag förstår att interpellanten är synnerligen intresserad av — tycker jag att svaret inga-

Om förbättring av hamnförhållandena vid Landsorts lotsplats.

lunda saknade den positiva syftning som interpellanten var så angelägen om att söka få fram. Det är tydligt att olika undersökningar behöver göras också här, och när ett ikraftträdande vid nästa årsskifte ändå var uteslutet, tycker jag för min del att ytterligare något litet dröjsmål inte kan ha avgörande betydelse.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Mitt yttrande, att svaret inte var så positivt, sammanhänger bl. a. med att jag ställde mot vartannat vad herr statsrådet säger på första sidan i svaret, att han är oviss om huruvida proposition i ärendet kan komma att föreläggas nästa års riksdag, och slutklämmens ord, att han inom kort skall kunna för Kungl. Maj:t framlägga även dessa indelningsfrågor för avgörande; det sistnämnda syftar ju på Stockholm. Då jag vet, hur brännande aktuell indelningsfrågan är för Stockholm, vill jag bara framhålla att den frågan har utretts under femton år och att det föreligger ett klart förslag, som framlades för snart två år sedan; jag vill minnas att förslaget kom i februari förra året, men jag är inte riktigt säker på den punkten. Under sådana förhållanden kunde man nu måhända ha varit mera positiv och givit ett löfte.

Att jag bygger på kyrkomötets uttalande torde vara helt naturligt — kyrkomötet är ju vår högsta kyrkliga myndighet. Jag vet mycket väl att det fanns vissa skillnader mellan de sakkunnigas förslag och kyrkomötets, men det trodde jag att herr statsrådet hade klart för sig redan då han i sitt uttalande vid kyrkomötet för 13 eller 14 månader sedan sade: »Utskottets utlåtande präglas enligt min mening av både allvar och besinning. Det utgör ett positivt försök att överbrygga meningsmotsättningar, som kan finnas på detta område.» Mot denna bakgrund är det litet egendomligt, att man skall behöva flera år inom departementet för att klara upp frågan.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 225, med förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 17 maj 1940 (nr 333) om särskild ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall vid flygning.

Föredrogs ånyo utrikesutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om godkännande av handelsöverenskommelse mellan Sverige och Indonesien; samt

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tilläggsprotokoll nr 5 till överenskommelsen den 19 september 1950 angående upprättande av en europeisk betalningsunion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om förbättring av hamnförhållandena vid Landsorts lotsplats.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 165, i anledning av väckta motioner om förbättring av hamnförhållandena vid Landsorts lotsplats.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundqvist* (I: 186) och den andra inom andra kammaren av herr *Birke* (II: 362), hade hemställts, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning i syfte att snarast möjligt få till stånd betryggande förbättring av hamnförhållandena vid Landsorts lotsplats.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 186 och II: 362 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anförts av herrarna *Lundqvist* och *Birke* samt fröken *Vinge*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 186 och II: 362, i skrivelse

Om förbättring av hamnförhållandena vid Landsorts lotsplats.

till Kungl. Maj:t hemställa om utredning i syfte att snarast möjligt få till stånd betryggande förbättring av hamnförhållandena vid Landsorts lotsplats.

Herr LUNDQVIST (h):

Herr talman! Redan 1933 — i det närmaste för 22 år sedan — väckte jag som ledamot av andra kammaren en motion med samma syfte som de nu föreliggande, nämligen att få till stånd mer tillfredsställande hamnförhållanden ute vid Landsorts lotsplats. Det gällde närmast byggandet av en vågbrytare utanför västra hamnen. Statsutskottet uttalade sig vid det tillfället synnerligen välvilligt. Det finansiella läget ansågs emellertid inte medge anvisandet redan vid samma riksdag av något extra anslag för ändamålet. Men utskottet sade sig dela motionärens uttalande om önskvärdheten av bättre ordnande av hamnförhållandena och förutsatte, att frågan om arbetenas planläggning skulle tagas under förnyat övervägande, så att önskemålet om hamnförhållandenas ordnande blev lämpligt och effektivt tillgodosett.

Det var alltså, herr talman, statsutskottets och riksdagens uttalande för 22 år sedan.

Alltjämt är emellertid förhållandena vid lotsplatsen praktiskt taget lika otillfredsställande som då. Någon vågbrytare har ännu inte kommit till stånd, trots att förhållandena där ute på ansvarigt håll betecknas som livsfarliga för personalen.

Jag är tacksam för att statsutskottet även denna gång har använt en välviljig skrivning, men då utskottet inte ansett sig böra för närvarande föreslå någon särskild skrivelse till Kungl. Maj:t i ärendet, har jag och ett par kamrater i andra kammaren ändå velat göra ett försök att få till stånd en sådan skrivelse och därför reserverat oss i det syftet. Vi anser nämligen att förhållandena där ute vid lotsplatsen är alldeles för allvarliga och bristfälliga för att få bestå.

Innan jag, herr talman, yrkar bifall till vår reservation, vill jag gärna uttala en

vädjan till lotsstyrelsen och Kungl. Maj:ts regering att även om nu riksdagen skulle komma att avslå denna reservation, ändå ta upp det här ifrågakarande spörsmålet till välvillig prövning snarast möjligt. Då uppmärksamheten ändå har varit riktad på frågan under så många år, tycker jag att det vore beklagligt, om ingenting blev gjort, förrän människoliv blivit spilda, bara därför att man inte har velat gör någonting som har ansetts vara verkligt påkallat.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den reservation, som jag m. fl. har avgivit.

Herr NÄSGÅRD (bf):

Herr talman! Utskottet har här skrivit, att det är av största vikt, att behovet av säkerhetsanstalter till sjöss blir på ett lämpligt och effektivt sätt tillgodosett. Vi är helt ense med herr Lundqvist om att det finns ett starkt behov därav även vid lotsplatsen vid Landsort, men vi har inte kunnat gå förbi det faktum, att lotsstyrelsen, som har att framlägga förslag för tillgodoseendet av säkerhetsanstalter, i första hand har att avgöra vilka angelägna önskemål som först bör genomföras. Vi har tagit kontakt med lotsstyrelsen under hand, och lotsstyrelsen har förklarat, att man nu lika litet som för något mer än 20 år sedan kan ge Landsort förtursrätt. Då har utskottet inte haft annan möjlighet än att för närvarande avstyrka motionerna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågakarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lundqvist* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 165, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, antages det förslag, som inefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 166, i anledning av väckta motioner om utredning av möjligheterna att bygga billigare skolor bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. studiehjälp åt finska fosterbarn.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 167, i anledning av väckta motioner angående rätt för finska fosterbarn i Sverige att lika med svenska medborgare erhålla stipendium vid genomgående av skolor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Erik Olsson* och *Pålsson* (I: 305) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Agerberg* och *Nilsson* i Göingegården (II: 371), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att finska fosterbarn i Sverige, som kommit till landet under det senaste världskriget, vid tilldelande av stipendier för genomgång av skolor av olika slag skulle likställas med svenska medborgare.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet erinrat om vissa av studiehjälpsnämnden och skolöverstyrelsens avgivna förslag rörande studiehjälp åt icke

svenska elever vid vissa läroanstalter, varefter utskottet anfört:

»Enligt utskottets mening torde den prövning, som studiehjälpsnämndens och skolöverstyrelsens sålunda föreliggande förslag i vederbörlig ordning kommer att underkastas, icke böra föregripas genom ett bifall till nu förevarande motioner. Utskottet anser sig alltså icke böra biträda det i motionerna framställda yrkandet. Av rättviseskäl och med hänsyn till de olikheter i tillämpningen, som för närvarande synes gälla beträffande icke svenska medborgares rätt till studiehjälp, finner utskottet emellertid angeläget att understryka vikten av att förevarande problem snarast möjligt bringas till en lösning, som tillgodoser berättigade anspråk på studiehjälp åt icke svenska medborgare.

Utskottet hemställer därför, att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 305 och II: 371, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet anfört.»

Reservation hade anmälts av herr *Pålsson*, som dock ej antytt sin mening.

Herr PÅLSSON (bf):

Herr talman! Till det nu föreliggande utskottsutlåtandet har jag tillåtit mig att foga en blank reservation. Med anledning härav och då jag är en av motionärerna vill jag med några ord motivera mitt ståndpunktstagande.

Ärendet rör, som framgår av motionerna och utskottsutlåtandet, de här i landet kvarvarande finska fosterbarnen och deras möjlighet att i likhet med svenska barn erhålla statliga stipendier för sina studier och sin yrkesutbildning. Dessa barn, som överfördes till vårt land under krigsåren 1941—1946, har nu vuxit upp och är i åldern 15—20 år. De befinner sig således i det skede av livet, då de skall fortsätta sina studier och grundlägga sin yrkesutbildning. Det rör sig jämväl om en till antalet mycket begränsad grupp. Enligt skolöverstyrelsens uppgift kan dessa barn och ungdomar beräknas uppgå till 5 500.

Skolöverstyrelsen har i en skrivelse

Ang. studiehjälp åt finska fosterbarn.

av den 8 mars 1954 yttrat sig över motionerna och tillstyrkt bifall till desamma. Överstyrelsens yttrande, som är kort, är klart positivt, och jag tillåter mig att citera det väsentliga avsnittet i yttrandet. Överstyrelsen anför: »Överstyrelsen anser det synnerligen angeläget, att rättvisa förhållanden snarast skapas för nämnda kategori vad avser dess möjligheter att tillägna sig högre skolutbildning och yrkesutbildning. Flertalet av de finska barn, som överfördes till Sverige under år 1941—1946 och som alljämt befinner sig här, kommer med sannolikhet att stanna i landet. Det är därför av vikt, att de i likhet med svensk ungdom beredes sådana lättnader i ekonomiskt hänseende, att de kunna välja ett yrke och göra en insats i samhället inom det arbetsområde, där deras anlag och intressen kan komma till sin rätt. Överstyrelsen anser därjämte, att de svenska föräldrar, som under icke normala förhållanden åtog sig ansvaret för finska krigsbarns vård och fostran, icke skall missgynnans i förhållande till andra föräldragrupper.»

I likhet med skolöverstyrelsen anser jag det vara synnerligen angeläget, att rättvisa förhållanden snarast åstadkommes för denna grupp av barn och ungdomar, i vad avser deras möjligheter att tillägna sig högre skol- och yrkesutbildning. Det synes mig också vara en enkel gärd av uppskattning från det allmännas sida gentemot de svenska föräldrar, som under de brydsamma år det gällde påtog sig ansvaret för dessa finska krigsbarns vård och fostran, många gånger med ett visst intrång på de egna barnens rättsområde. Den gärning, som dessa svenska föräldrar då utfört och framgent utför, kan väl utan överdrift betecknas som en kärleksgärning i detta ords allra bästa bemärkelse. Detta omhändertagande av finska barn var väl för övrigt en åtgärd, som skedde med de svenska statsmakternas uppmuntran och fulla gillande.

Det förefaller därför vara hög tid att staten bereder dessa finska barn samma förmåner i utbildningshänseende som kommer våra egna svenska ungdomar

till godo. Därmed sker ej blott en rättvisa mot de finska barnen; åtgärden inbär jämväl en senkommen uppskattning från statens sida av de svenska fosterföräldrarnas uppoffrande kärleksgärning mot dessa barn. Det är ju för övrigt också på det sättet att det här rör sig om en statsutgift av övergående art, eftersom denna begränsade grupp av barn och ungdomar om några år har sin utbildning bakom sig. Utgiften är jämväl till beloppet mycket begränsad, då det är ett relativt ringa antal ungdomar som här kommer i fråga.

Emellertid har utskottet i sitt utlåtande redovisat en av studiehjälpsnämnden den 26 oktober i år avgiven utredning med förslag rörande studiehjälp till här i landet vistande utländska medborgare, vilken utredning för närvarande är föremål för remissbehandling. Utskottet har vidare framhållit att skolöverstyrelsen i sina anslagsäskanden för nästkommande budgetår hemställt om medgivande att lämna studiehjälp enligt folkhögskolornas regler till bl. a. finsk medborgare som här i landet erhållit grundläggande skolutbildning. Utskottet har slutligen understrukit »vikten av att förevarande problem snarast möjligt bringas till sin lösning».

Utskottets sist citerade slutpåstående kan jag helt och fullt instämma i. Då emellertid utskottet synes sammankoppla frågan om studiehjälp till de finska fosterbarnen med frågan om samma rätt för andra icke svenska medborgare, som vistas här i landet, har jag under åberopande av det anförda velat framhålla den särställning som de finska barnen intar. Denna särställning synes mig väl motivera att denna grupp barn och deras fosterföräldrar bereds den rättvisa som likställigheten med svenska medborgare i fråga om studiehjälp och stipendier är avsed att ge.

Därest studiehjälpsnämndens förut nämnda förslag på grund av sin vidare syftning skulle föranleda någon längre tids övervägande eller en omarbetning, synes det rimligt och skäligt att de finska fosterbarnens sak utbrytes ur det större sammanhanget och bringas till sin

Om förbättrade ekonomiska villkor för ungdomens yrkesutbildning.

lösning redan vid nästkommande års riksdag.

Med denna förväntan och förhoppning adresserar jag mig till vederbörande departementschef, som i detta fall torde vara chefen för ecklesiastikdepartementet, och har, herr talman, för dagen intet särskilt yrkande.

Häri instämde herr *Olsson, Erik*, (s).

Herr **NÄSSTRÖM** (s):

Herr talman! Då herr Pålsson inte hade något särskilt yrkande, kan jag fatta mig mycket kort. Det är emellertid ett par detaljer som förtjänar att uppmärksammas.

Först och främst vill jag påpeka att i den mån finska barn deltar i obligatorisk undervisning i Sverige, har de precis samma rättigheter som svenska barn. Också de finska barn, som har adopterats, åtnjuter naturligtvis samma rättigheter som svenska barn i vårt undervisningsväsen. Men så har vi mellangruppen, sådana icke skolpliktiga barn som vistas här i landet just nu men som inte är adopterade och som alltså när som helst kan bli hemkallade. Det gäller ju i varje fall pojkarna att de i regel hemkallas, när de nått den ålder då de skall fullgöra sin värnplikt.

När studiehjälpsnämnden behandlade dessa problem, kom den snart underfund med att saken inte var så enkel som man från början kunde tro. Vi har bl. a. att ta hänsyn till det nordiska samarbetet och se till, att våra åtgärder blir rättvisa mot alla de nordiska ländernas ungdomar, som vistas här. Studiehjälpsnämnden har, som herr Pålsson framhöll, redan i oktober lagt fram sitt förslag som nu är ute på remiss. Jag vågar försäkra att nämnden där har ställt sig mycket välvillig inte minst gentemot de ungdomar som det här är fråga om. Men jag vill samtidigt också nämna att kostnaderna för studiehjälpen numera uppgår till så stora belopp, att jag inte är riktigt säker på att riksdagen kommer att utan vidare antaga studiehjälpsnämndens förslag på de olika punkterna. Be-

loppen har ju höjts undan för undan, och alla är vi väl glada över att landet anser sig ha råd att ge sådan hjälp på detta område. Men frågan är, om man inte också måste ta en viss häyn till vad andra länder på samma område gör då det gäller svenska ungdomar. Den synpunkten är kanske inte särskilt avgörande när det är fråga om de finska barnen, men den har väl sin aktualitet då det gäller andra.

Studiehjälpsnämndens förslag är som sagt nu ute på remiss, och vi i studiehjälpsnämnden hoppas att det skall vinna Kungl. Maj:ts och riksdagens bifall. Men vi vill klart säga ifrån, att förslaget kommer att kosta rätt mycket pengar. Är Kungl. Maj:t och riksdagen beredda att satsa dessa pengar skulle nämnden bli mycket tillfredsställd. Redan nu finns det sådana bestämmelser vid vissa av våra skolor som ger dem möjlighet att lämna avsevärda studiebidrag till utländska ungdomar, och det är i och för sig enbart glädjande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Om förbättrade ekonomiska villkor för ungdomens yrkesutbildning.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 168, i anledning av väckt motion om förbättrade ekonomiska villkor för ungdomens yrkesutbildning.

I en inom andra kammaren av fru *Nilsson* och herr *Holmberg* väckt motion (II: 37) hade yrkats, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om tillsättandet av en utredning, som snabbt inkomme med förslag om förbättrade ekonomiska villkor för ungdom, som ville skaffa sig yrkesutbildning.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionen II: 37 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Om förbättrade ekonomiska villkor för ungdomens yrkesutbildning.

Herr NORLING (k):

Herr talman! I det här föreliggande utskottsutlåtandet har yrkats avslag på en motion, som väckts i andra kammaren av fru Nilsson och herr Holmberg. I denna motion har hemställts om en snabbutredning med förslag till förbättring av de ekonomiska villkoren för den ungdom som erhåller yrkesutbildning.

Utskottet har som motivering för avslagsyrkandet hänvisat till de av höstriktsdagen 1952 fattade besluten om studiehjälp inom skolväsendet. Man hänvisar till studiebidragen, som utgår utan behovsprövning för dem som går i skola utom hemorten och som skall avse kostnader för inackordering av lärlingarna. Dessa utgår dock med högst 60 kronor per månad, och till detta kommer ett inkomstprövat stipendiebelopp av högst 75 kronor per månad. Då inackordering- en i regel går till 90 kronor per månad, blir eleven sålunda beroende av om han kan erhålla stipendium. Bor eleven på platsen, där yrkesskolan finnes, har han endast att lita till det behovsprövade stipendiebeloppet. Har föräldrarna en inkomst, vars beskattningsbara belopp överstiger 6 150 kronor, beviljas inga stipendier, och beloppet 75 kronor får eleven endast om föräldrarnas inkomst är så låg, att det beskattningsbara beloppet inte överstiger 870 kronor. Utom nämnda förmåner får eleven i flitpengar under första året hela 3 kronor i veckan; dessa flitpengar höjes sedan, så att eleven under fjärde året erhåller 30 kronor i veckan.

Under sådana förhållanden är det inte underligt, att lärlingsutbildningen avtar i stället för att öka. Det blir ganska kännbart för föräldrarna att hålla sina barn i yrkesskola vid den tidpunkt, då kostnaderna för beklädnad och dylikt är som störst. Det blir sådana kostnader för fattiga föräldrar, att de helt enkelt inte har råd med att låta sina barn få yrkesutbildning, utan de måste sända sina barn till förvärvsarbete, så att barnen kan bidra till sin försörjning.

Att de otillräckliga studie- och stipendiebidragen avhåller ungdomen från att söka sig yrkesutbildning har bekräftats

av de undersökningar som gjorts. År 1941 fanns det en lärling på 40 arbetare, men 1951 — tio år senare — hade lärlingarnas antal minskats till en på 62 arbetare. När därför utskottet hänvisar till att inte tillräcklig erfarenhet ligger till grund för att redan nu ompröva studiehjälpens olika former för yrkesundervisningen, så tror jag att utskottet har orätt. Den studiehjälp, som nu utgår för yrkesundervisningen, är otvivelaktigt för låg, och det blir endast sådana föräldrar som har en relativt god inkomst, som kan låta sina barn få yrkesutbildning. Som en parallell kan framhållas, att enligt verkstadsavtalet har de lärlingar, som utbildas inom företagen, en veckolön av mellan 60 och 70 kronor per vecka.

Då 1952 års utredning för lärlingsutbildning, som under året avgivit sitt betänkande, inte behandlar frågan om studiehjälpen, anser jag den föreliggande motionen vara berättigad och yrkar bifall till densamma.

Herr NÄSTRÖM (s):

Herr talman! Under de senaste åren har dessa stipendiens belopp mångfaldigats. Det har ju skett en storartad uppryckning på detta område, och dessutom håller Kungl. Maj:t nu på att pröva ett nytt förslag om yrkesutbildning, som torde komma att påverka denna fråga i allra högsta grad. Det är ju så, att om en yrkesutbildningsanstalt ligger inom eller i närheten av elevens hemortskommun, blir kostnaderna för dessa elever relativt små, men om de måste resa långa vägar och vistas utom sin hemort, ökar detta kostnaderna. Det nya förslag som nu föreligger innebär, att man över hela landet skall kunna få ett nät av yrkesutbildningsanstalter, och vi tror att detta skall kunna påverka ungdomarnas möjligheter att för en skäligen kostnad få den utbildning som det här är fråga om.

De flesta torde nog gärna ha sett, att vi hade kunnat öka dessa bidrag ytterligare, men nu som så många gånger förr kommer ju kostnaderna med i bil-

Om förbilligande av de statliga tidskrifterna m. m.

den, och en bidragsökning skulle medföra rätt stora kostnader för staten. Dessutom väntar man att kommuner och landsting också skola bidra på detta område, vilket de ju redan nu gör.

I sak vill jag framhålla, att enligt mitt sätt att se är detta en mycket viktig sak för våra ungdomar, och jag hoppas på att man, med den utbyggnad som kommer att ske och med de förmånligare villkor som därigenom skapas, skall på ett mycket verksamt sätt kunna bidra till att alla ungdomar, som så önskar, skall kunna få hjälp till denna yrkesutbildning.

I det sammanhanget vill jag erinra om att den nya enhetsskolans största förtjänst kanske just är att våra ungdomar får ett tillfälle att välja yrke, och i och med det har ju också vederbörande kommun och staten ansett sig böra hjälpa till för att dessa ungdomar skall kunna få den yrkesutbildning de önskar. I den mån enhetsskolan får fastare mark betyder ju det, att eleverna under det första utbildningsåret får alla de förmåner som den obligatoriska skolan ger — fria skolluncher, fria resor o. s. v. — och detta anser jag vara ett mycket gott steg i rätt riktning.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 169, i anledning av väckta motioner om förhöjd ersättning åt markägare som tecknat vägrättskontrakt enligt tidigare gällande priser;

nr 170, i anledning av väckta motioner om samtrafik mellan statens järn-

vägar och de enskilda bussföretagen i Norrland; samt

nr 171, i anledning av väckta motioner om införande av ett premiesystem i syfte att förbilliga kostnaderna för uppförande av offentliga byggnader.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om förbilligande av de statliga tidskrifterna m. m.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 172, i anledning av väckta motioner angående begränsning och förbilligande av de av statliga verk och institutioner utgivna tidskrifterna.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Svärd* (I: 319) och den andra inom andra kammaren av herr *Cassel* (II: 398), hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t dels anhålla, att Kungl. Maj:t måtte anmoda statliga verk och institutioner att begränsa och förbilliga utgivandet av tidskrifterna, dels anhålla att i nästa års statsverksproposition erhålla en mera detaljerad redogörelse för kostnaderna för de under olika departement utgivna tidskrifterna samt en sammanställning över de totala kostnaderna för samtliga tidskrifter.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 319 och II: 398, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört.

I motiveringen hade utskottet yttrat bland annat, att utskottet inte vore berätt att tillstyrka någon åtgärd i motionernas huvudsyfte men att detta givetvis inte uteslöte, att det kunde vara av intresse för riksdagen att i lämpligt sammanhang erhålla ett mera allsidigt underlag för bedömning av kostnaderna för det statliga publikationstrycket än det, som stode att erhålla ur förefintliga anslagsredovisningar.

Om förbilligande av de statliga tidskrifterna m. m.

Reservation hade avgivits av herr Ohlon, fröken Andersson samt herrar Skoglund i Doverstorp och Birke, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 319 och II: 398, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla dels att Kungl. Maj:t måtte anmoda statliga verk och institutioner att begränsa och förbilliga utgivandet av tidskrifterna, dels ock att Kungl. Maj:t i 1955 års statsverksproposition måtte framlägga en mera detaljerad redogörelse för kostnaderna för de under olika departement utgivna tidskrifterna samt en sammanställning över de totala kostnaderna för samtliga tidskrifter.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Till grund för denna framställning ligger ett par motioner i båda kamrarna. Tendensen att varje verk skall lägga sig till med sin egen tidskrift har förstärkts under senare år. Jag skall från början säga att detta kan vara önskvärt, men frågan är, om dessa tidskrifter verkligen fyller ett angeläget behov. Som också nämnes i motionerna, var det ju så, att arbetsmarknadsstyrelsen 1953 fick bemyndigande att skaffa ett eget tryckeri. Detta tryckeri var dock inte avsett för tryckning av, som man skulle kunna tro, tidningen Arbetsmarknaden, utan där skulle man trycka formulär, blanketter och sådant. Detta öppnar, såvitt jag förstår, ganska vida perspektiv; liksom varje verk skall ha sin egen lilla tidskrift skall det till slut ha sitt eget lilla tryckeri.

I motionerna ges en del exempel på ganska dyrbar utstyrsel på vissa tidskrifter, vilken säkerligen kan förbilligas åtskilligt. Vi har inom avdelningen haft en del exempel på sådana tidskrifter som är ganska påkostade. De har utförts i djuptryck och allt vad de heter, och som gammal typograf är jag alldeles övertygad om och tror mig i någon mån kunna bedöma att tidskrifterna kan väsentligt förenklas. Det skulle säkerligen inbespara ganska mycket. Vi har exempel på billiga tidskrifter — jag kan

nämnda »Från departement och Nämnader», och det är väl ingen som tror, att denna läses mindre därför att den har enkel utstyrsel. Utskottet säger emellertid att inte heller »framställningssättet ger rum för mera vägende invändningar». Utskottet vill alltså inte inskränka på antalet och inte heller framställa några vägende invändningar mot utstyrseln. Det säger, att vissa minimikrav måste uppställas beträffande utstyrseln för att man skall nå en så bred läsekrets som möjligt och göra innehållet så lättillgängligt för läsaren som möjligt. Jag tycker, att detta uttalande är litet beklämmande, ty om man har tidskrifter inom olika verk, föreställer jag mig att den läsekrets man syftar till att nå är intresserad av dessa tidskrifter. Jag skulle vilja formulera det så, att därest dessa tidskrifter fyller ett verkligt behov, krävs inga särskilda åtgärder för att få läsarna att intressera sig för dem. — Det har jag redan givit exempel på.

Det kan vara intressant att i detta sammanhang nämna att förra årets statsrevisorer tog upp samma fråga inom ett begränsat område. Det gällde då den militära presstjänsten. I p. 4 i statsutskottets utl. nr 104 i år citeras revisorernas uttalande: »En ytterligare kostnadsbesparing torde vara möjlig genom förenkling av publikationstrycket», och utskottet säger i fortsättningen: »Genom en närmare samordning av det militära tidskriftstrycket torde ytterligare kostnadsbesparingar ligga inom räckhåll.» Riksdagen ställde sig bakom detta uttalande, och det är någonting i den riktningen som vi reserverar i dag vill nå fram till. Nu säger utskottet också att publikationerna »tjänar beaktansvärda syften», och det finns ingen anledning till begränsning. Jag skulle vilja fråga utskottets talesman här: Har avdelningen gjort några utredningar i den riktningen? Mig veterligt har så icke skett.

Beträffande det beaktansvärda syftet kan jag tillägga, att det finns så många beaktansvärda behov som får stå tillbaka av ekonomiska skäl, och därför menar vi, att en avvägning här borde kunna ske.

Om förbilligande av de statliga tidskrifterna m. m.

Vi anser, att det är en rimlig begäran att man dels i möjligaste mån begränsar och förbilligar utgivandet och dels att riksdagen får en klar överblick över antalet tidskrifter och kostnaderna för dessa. Denna synpunkt understrykes starkt i motionerna. Däri ges också en del sannolika kostnadsuppgifter, och det rör sig inte om så små siffror. Nu är det emellertid så, att varje riksdagsman vet att det är, om inte omöjligt, så dock ytterst svårt att få fram en bild av de totala kostnaderna för alla dessa tidskrifter. De egentliga kostnaderna för dessa tidskrifter kommer knappast heller fram under de olika huvudtitlarna, och jag föreställer mig, för att bara nämna ett exempel, att däri inkluderas en del arbetskostnader, vilka kommer in under annan rubrik.

Nu är det rätt märkvärdigt att utskottet har ställt sig så strängt avvisande till dessa krav. Den enda institution som har yttrat sig här är statskontoret, och dess utlåtande går i tillstyrkande riktning. Statskontoret säger: »Statskontoret finner det väckta spörsmålet värt beaktande och förtjänt av mera uppmärksamhet än vad som måhända hittills varit fallet. Ämbetsverket delar alltså den av motionärerna uttalade meningen, att alla möjligheter för ett förenklande och förbilligande av de statliga tidskrifterna böra tillvaratagas.» Vidare säger statskontoret att det inte självt har några större möjligheter att påverka utvecklingen i den av motionärerna avsedda riktningen men att det är villigt att bistå med råd och dåd i händelse det skulle bli något slags utredning. Detta är rätt märkvärdigt. Man skickar motioner på remiss, i detta fall till statskontoret, och får en utredning i motionernas syfte tillstyrkt, men sedan säger man lika fullt nej. Detta tycker jag är litet egendomligt.

Emellertid säger utskottet — och det var väl det lilla finger man skulle få att nöja sig med — att utskottets negativa inställning inte utesluter »att det kan vara av intresse för riksdagen att i lämpligt sammanhang erhålla ett mera allsidigt underlag för bedömande av kostna-

derna». Man tar alltså upp den sidan av saken. Då kan jag fråga: Vad menas med »lämpligt sammanhang»? Det föreligger väl ett ganska lämpligt sammanhang, tycker jag, när riksdagen tidigare i samband med militärtrycket har uttalat sig i den här riktningen. Då det väckts motioner i samma syfte, är det väl rent sakligt sett lämpligt att riksdagen begär en kostnadssammanställning.

Det vore en hel del mer att säga, men jag skall fatta mig så kort som kammararens ledamöter tycks önska att man gör i dag och nöjer mig därför nu med att yrka bifall till reservationen.

Herr SUNDELIN (fp):

Utskottets utlåtande tror jag inte kan tydas på det sättet, att utskottet skulle anse att man inte bör ha en viss uppmärksamhet riktad på det här området. Vad utskottet har sagt är att det inte har funnit att det för närvarande finns någon befogad anledning att vidtaga särskilda åtgärder för att begränsa det i motionerna avsedda statliga publikationstrycket. Motionärerna och reservanterna är redan klara med sitt bedömande. De vill alltså att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t måtte anmoda statliga verk och institutioner att begränsa och förbilliga utgivandet av i motionerna avsedda tidskrifter. Majoriteten inom statsutskottets femte avdelning och majoriteten i utskottet har inte ansett att det föreligger bevis för att dessa tidskrifter skulle framställas i sådan omfattning och till så höga kostnader, att det för närvarande finns anledning att begära att Kungl. Maj:t uppmanar verken till inskränkningar här.

När man ser på dessa tidskrifter, kan man nog inte komma ifrån att de måste anses fylla ett behov. Motionärerna har ju särskilt vänt sig mot bl. a. tidskriften Konjunkturjournalen, och man kan naturligtvis hysa olika meningar om huruvida dess utstyrelse skulle kunna förbilligas, men med det över-skådliga tabellmaterial som intas där är

Om rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten.

det väl antagligen rätt svårt att begränsa kostnaderna i någon högre grad.

Utskottet har som sagt ansett att man åtminstone för närvarande inte kan säga att det förekommer några större överdrifter på detta område.

Fröken Andersson erinrade om statskontorets utlåtande. Det säges ju där att det finns visst fog för de synpunkter som motionärerna har framhållit, men det meddelas också att statskontoret granskar förslagen från verken men inte har möjlighet att inverka på själva den utstyrelse och utformning som dessa tidskrifter får.

I det sammanhanget vill jag påpeka, att om inte statskontoret har dessa möjligheter, så äger väl en annan institution, nämligen statens sakrevision, vissa möjligheter. Med det samband, som onekligen finns mellan statskontoret och statens sakrevision, tycker jag det skulle vara möjligt att åstadkomma en granskning, om man inom statskontoret ansåg att åtgärder behövde vidtagas. En sådan granskning har, såvitt jag vet, inte varit på tal, och jag tycker nog att det vore att bruka större våld än nöden kräver, ifall riksdagen nu skulle besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t förelägger verken att begränsa och förbilliga publikationstrycket. Utskottet säger ändå, som fröken Andersson också påpekat, att det kunde vara av intresse, för riksdagen att få en sammanställning av kostnaderna för detta publikationstryck. Man kan naturligtvis diskutera vilken tidpunkt som är lämplig härför. Fröken Andersson ansåg det vara lämpligt att få en redogörelse angående denna sak i samband med behandlingen av statsrevisorernas berättelse.

Utskottsmajoriteten har framhållit, att det bör vara av intresse för riksdagen att få en samlagd redogörelse, och jag vill uttala den förhoppningen, att det i sammanhang, som väl Kungl. Maj:t får bestämma, skall lämnas en sådan redogörelse.

Herr talman! Jag ber att med dessa ord att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Om rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande, nr 173, i anledning av väckta motioner angående planmässiga åtgärder för rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ewerlöf* m. fl. (I: 321) och den andra inom andra kammaren av herr *Hjalmarson* m. fl. (II: 484), hade hemställts, att riksdagen måtte uttala, att den ansåge planmässiga åtgärder för fortgående effektiva lättnader i den sammanlagda beskattningen ofrånkomliga och att den av denna orsak anhölle, att Kungl. Maj:t måtte framlägga de förslag till rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten, som kunde befinnas möjliga och erforderliga för genomförande av sådana skattelättnader.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 321 och II: 484 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits av, utom andra,

1) fröken *Andersson* samt herrar *Skoglund* i Doverstorp och *Birke*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 321 och II: 484, i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att riksdagen ansåge planmässiga åtgärder för fortgåen-

Om rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten.

de effektiva lättnader i den sammanlagda beskattningen ofrånkomliga och att den av denna orsak anhölle, att Kungl. Maj:t måtte framlägga de förslag till rationalisering och begränsningar i den statliga verksamheten, som kunde befinnas möjliga och erforderliga för genomförande av sådana skattelättnader;

2) herrar *Ohlon, Sundelin, Axel Andersson, Malmborg* i Skövde, *Svensson* i Ljungskile och *Löfroth* samt fröken *Vinge*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Jag hoppas inte behöva återkomma mer än denna gång i dag.

De ärenden, som nu föreligger, har diskuterats vid en rad tillfällen tidigare. Det har skett i samband med motioner, ekonomiska debatter i allmänhet, remissdebatter o. s. v. Det råder, som väl alla vet, i stort sett enighet om behovet av sparande — det är bara så rasande svårt att få en bestämd begäran om en utredning av frågan, eller en översyn som vi i motionen yrkat från högerhåll.

Utskottet hänvisar till de uttalanden som gjordes 1952 och 1953 och säger, att läget i stort sett synes oförändrat. Jag föreställer mig, att det ligger djupgående utredningar och debatter bakom det uttalandet eftersom man vågar komma med det. Har det förbigått utskottet, att på ansvarigt håll varnas för det ekonomiska läget som det nu ser ut, för inflation, att statsskulden ständigt ökas, att vi nu har en budget på över åtta miljarder? Det vore intressant att från utskottets sida få veta av vilka skäl man avstyrker motionerna.

Det finns flera motioner som går i samma riktning. Jag föreställer mig att de här behandlas samtidigt fastän det gäller olika utlåtanden, och för att slippa återkomma kan jag nu nämna, att vi reservanter har fogat blanka reservationer till de följande utlåtandena. Dessa blanka reservationer innebär inte, att vi instämmer på alla punkter i motiveringar och dylikt, kanske inte heller i detalj med yrkandena. Men då vi anser att själva syftet är så behjärtansvärt — jag talar

givetvis bara för reservanterna — har vi avgivit blanka reservationer som går ut på att vi instämmer i syftet med motionerna.

Det har diskuterats ganska mycket, bl. a. under valrörelsen, vilken stor del av en normalfamiljs inkomster det allmänna tar hand om — det rör sig om ca en tredjedel. För dem som i princip anser att det allmänna är bättre skickat än individen att ta hand om medborgarnas inkomster, är det kanske naturligt att man fortsätter på den vägen. Men en hel del av oss andra anser, att det är en alldeles för stor del det rör sig om här. I det sammanhanget kan jag göra en hänvisning, som en och annan kanske säger har gjorts ända till leda, till 1949 års skatteutredning, som hade en del tänkvärda synpunkter beträffande konsekvenserna av att det allmänna tar en så stor del.

Alla vill ju sänka skatterna. I de motioner som här talas om har understrukits, att detta är ett av syftena bakom motionerna. Det är klart, som också framhållits, att det inte går på en gång, men därför är det så mycket mer betydelsefullt och nödvändigt att man i god tid planerar, att man skaffar en överblick över hela fältet, så att man äntligen kan få fram ett resultat och inte bara platoniskt tala om att visst vill man spara, samtidigt som man inte alls är så ivrig i handling att spara.

Det har skett en hel rad automatiska utgiftsstegringar. Dessa har lett till ytterligare ökning av skattebördan. Jag skall inte gå in på den saken nu, ehuru den är utomordentligt betydelsefull som bakgrund till hela detta resonemang. Mot denna bakgrund, som vi alla så väl känner till, anser vi att det är en ytterst rimlig begäran att Kungl. Maj:t framlägger förslag till rationaliseringar och begränsningar av den statliga verksamheten. Man tycker att alla borde ha intresse av att de i motionerna framförda yrkandena tillgodoses, ty skattebördan har ju så att säga kommit att trycka allt längre och längre ned i samhällsskikten och pressar alla. Det finns ju olika vägar att gå, såsom också har berörts i någon

Om rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten.

mån. Man kan tänka sig en intensifiering av rationaliseringsverksamheten inom den statliga förvaltningen, en begränsning av den statliga verksamhet, som redan finns, och en minskning över huvud taget av statens expansion.

Nu finns det — herr Sundelin var delvis inne på det i sitt anförande beträffande det förra ärendet — organ, som har att vaka över effektiviteten i den statliga verksamheten. Vi vet allesammans att dessa organ har gjort insatser, som lett till en hel del förbättringar, men vi tror att mer kan göras i det hänseendet. Det har också visat sig att regeringen delar denna uppfattning, då det för en del år sedan tillsattes en utredningsman för att göra en översyn över vilka automatiska utgiftstegringar, som vi kunde vänta oss. Jag vill i detta sammanhang också påminna om den Wärnska utredningen som kom fram med en hel del besparingsförslag på, jag vill minnas, över 300 miljoner kronor. En del besparingar har gjorts. Finansministern har, om jag inte minns fel, lovat att återkomma, och det är tacknämligt om så sker, ju förr dess hellre.

När vi för några år sedan diskuterade dessa spörsmål, tillät jag mig nämna hur många organ och inrättningar det finns för en viss inspektionsverksamhet. Jag kan i dag utöka denna uppräknig med exempel från annat håll. Det finns t. ex. inte mindre än 21 statliga organ för handläggning av vatten- och avloppsfrågor. Jag tillåter mig, herr talman, att räkna upp dem här för att få detta med i protokollet. De statliga organ som i olika sammanhang har att ta ställning till dessa frågor är: medicinalstyrelsen, länsstyrelsen, förste provinsialläkarna samt andra tjänsteläkare, institutet för folkhälsan, länsarkiteterna och byggnadsstyrelsen, vattendomstolarna, lantbruksingenjörerna, fiskeristyrelsens tillsynsavdelning, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och distriktsingenjörerna för vatten och avlopp, länsbostadsnämnderna och bostadsstyrelsen, länsarbetsnämnderna och arbetsmarknadsstyrelsen, lantmäteritjänstemännen och lantmäteristyrelsen, lantbruksnämnderna och lant-

bruksstyrelsen samt länsbrandinspektörerna och civilförsvarsstyrelsen. Uppräkningen är tagen från Departement och Nämnder, varför jag antar att den är offentligt sanktionerad. Jag har inte närmare undersökt den saken, men jag har tagit för givet att vad som där står är riktigt.

Det nämndes förra onsdagen, när vi diskuterade rationaliseringar i annat sammanhang — det gällde då lönereglementena — att där säkert en hel del kan göras i besparingsväg. I motionerna från högerhåll, som jag närmast talar för här och som framlades i januari i år, sades det klart ifrån, att vi genom konkreta förslag under vårriksdagen ville medverka till skattesänkning med åtminstone en viss procent. Sådana förslag till besparingar har också framlagts, och det har från högerhåll visats en ärlig strävan att i handling peka på olika möjligheter. Sedan kan man naturligtvis, som har skett i en av de andra motionerna, tala om att detta mera är en lek med siffror än praktiskt värdefulla uppslag, som kan leda till skattesänkningar. Ja väl, men under sådana förhållanden är det så mycket mera viktigt att biträda en framställning till Kungl. Maj:t om en allmän översyn över hela fältet för att få konkreta anvisningar på besparingar. Jag kan emellertid självfallet inte godkänna det resonemang, som ligger bakom, ty riksdagsmän och riksdagsgrupper har väl både skyldighet och rättighet att komma med förslag utan att det behöver sägas att det endast är fråga om lek med siffror.

Jag skall inte tala om motionernas motiveringar. Det hoppfulla i sammanhanget är att klämmarna i motionerna i allt väsentligt överensstämmer med högerens motioner, och jag nöjer mig, herr talman, för närvarande med att yrka bifall till reservation nr 1.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Såsom den föregående ärade talarinnan sade föreligger ett helt knippe av olika besparings- och rationaliseringsmotioner. Det är först högerens

Om rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten.

motion i denna kammare nr 321, däri bland annat yrkas på effektiva åtgärder i rationaliseringssyfte för att få till stånd en i sitt sammanhang insatt omprövning av icke ofrånkomliga, statliga uppgifters behövlighet. Vidare yrkas i motionen att begränsningar måtte genomföras i fråga om den verkställande maktens in-
ingripanden i underordnade myndigheters åtgärder.

Bondeförbundet har två motioner i denna kammare, nr 320 och nr 277. I den förra motionen finns överraskande uttalanden, som egentligen inte hör hemma i sammanhanget. Där talas bland annat om svenska folkets höga kulturella standard. Vidare göres en del utfall till höger och vänster mot olika partier, vilka utfall också är alldeles ovidkommande i detta sammanhang. Jag skall emellertid inte nu gå in därpå. Glädjande är dock att i den av statsutskottet först behandlade bondeförbundsmotionen, nr 320, beaktar motionärerna skatteväsendets fundamentala roll, när det gäller att få ned beskattningen. Det har gjorts gällande vid olika tillfällen, att ett par miljarder av svenska folkets inkomster helt och hållet undandras beskattning. Jag är glad att partiet här har intagit en så strong hållning.

I den av mig nu åsyftade bondeförbundsmotionen heter det vidare, att genomförandet av varje verklig skattelindring på lång sikt bör vara oundgängligen förenad med och underlättas av en grundlig översyn av statslivets olika förvaltningsgrenar och av utgiftsposterna för genomförande av förenklingar och modernt rationaliserade arbetsformer liksom för realgranskning av utgifterna.

I den andra bondeförbundsmotionen göres gällande att statens organisationsnämnd, som nu verkat i tio år och arbetar på två avdelningar, en för den civila förvaltningen och en för den militära, ingenting har uträttat. Det heter, att de försök, som organisationsnämnden har gjort för att effektivisera statsapparaten, inte kan sägas ha krönts med någon större framgång. Det är väl ändå orättvist. Man kan nog peka på en hel rad åtgärder, som organisationsnämnden har

föreslagit och som också har förverkligats inom statsförvaltningen. I detta sammanhang skulle jag också vilja bringa på tal ett gammalt önskemål, nämligen en samordning mellan organisationsnämnden och sakrevisionen. Jag kan inte bli övertygad om lämpligheten av att vi har två jämsides fungerande ämbetsverk på detta område, låt vara att deras arbetsuppgifter delvis är olika.

Man kan alltså inte säga att vi saknar kontrollorgan inom statsverksamheten. Förutom de två av mig nämnda institutionerna har vi riksdagens egen revision, som ju numera fungerar såsom ett riksdagens ämbetsverk. Vi har också riksräkenskapsverket, även om dess granskning mera avser formella ting. Den fundamentala faktorn i fråga om statsverksamheten och dess ansvällning är emellertid riksdagen. Hur går det egentligen till? Plötsligt uppstår ett nytt behov. Med anledning därav framlägges i proposition förslag till vissa åtgärder, eller också väckes en motion i riksdagen. En kommitté tillsättes för att föreslå åtgärder. Dess förslag mynnar ut i tillsättande av en kommission eller organisation av något slag. Denna kommission — vi kan ju utgå ifrån att det blir en sådan — utför sin verksamhet klokt eller dumt, hur man nu ser på saken. Den blir sedan färdig med sitt uppdrag. Då inträffar emellertid det svåraste av allting: kommissionen vill inte låta sig upplösas, och alltid kan man förete några skäl för att den fortfarande skall få bestå.

Vad nu sagts om tillfälligt inrättade kommissioner gäller nog i viss utsträckning också om våra ämbetsverk, som från tid till annan fått förstärkningar, vilka kanske bara skulle vara tillfälliga men som i själva verket har kommit att bli bestående. Jag kan från min egen verksamhet såsom statstjänsteman konstatera hur mycket onödigt inspekterande, kontrollerande och rådgivande som förekommer icke minst på undervisningsväsendets område. Härvidlag tänker jag inte på skolöverstyrelsen, ty under de tjugo år som jag var rektor hade jag besök från skolöverstyrelsen en enda

Om rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten.

gång. Jag tänker i stället på alla möjliga ämbetsverk som skickade ut tjänstemän för att kontrollera den ena eller andra, ofta mycket lilla detaljen. Såvitt jag förstår gjorde dessa besökare föga eller ingen nytta, utan de åstadkom kanske snarare skada genom att de upptog vederbörande tjänstemans tid ute på fältet, ty alltid ville de ju åtminstone ha ett samtal såsom resultat av det hela. Jag tror, att om man verkställde en översyn, skulle man finna att det på många håll inom vår statsförvaltning existerar en hel del onödiga anordningar.

Jag kommer, herr talman, tillbaka till vad jag nyss sade, nämligen riksdagens ansvar. Jag skall tillåta mig att anföra ett par konkreta exempel.

I går förekom i statsutskottet behandling av en motion som åsyftar en rationalisering av och samverkan mellan vissa vetenskapliga institutioner. Jag kan nämna att här i Stockholm har vi på vissa områden parallellt fungerande fyra olika institutioner, som har samma uppgift. En del av dessa institutioner är bundna vid högskolorna. De är otillräckligt utrustade och kanske inte alltid tillräckligt funktionsdugliga. Förslaget åsyftade att få till stånd en samverkan och samordning i syfte att skapa gemensamma institutioner, fullt bärkraftiga för olika verksamheter inom statsförvaltningen. Den avdelning inom statsutskottet, som hade haft ärendet under noggrann omprövning och penetrerat frågan, tillstyrkte i stort motionen. Men när ärendet kom till utskottet in pleno, vändes hela saken upp och ner. Under en tillfällig stämning beslöt utskottet visserligen inte att avstyrka motionen, men det skrev så kritiskt att något resultat av den föreslagna rationaliseringsåtgärden inte torde komma till stånd.

Jag skall anföra ett annat exempel. Det gäller ett ärende som ännu inte kommit på riksdagens bord.

År 1936 eller 1937 — jag kan inte säkert erinra mig vilket år — beslöt riksdagen på förslag av dåvarande ecklesiastikminister Engberg i princip att en viss verksamhet i Stockholm skulle upphöra. Så blev det ecklesiastikministerskifte,

och statsrådet Bagge blev ecklesiastikminister. Han vacklade och kom tillbaka till 1940 års riksdag med ett mer svävande uttalande i frågan. Riksdagen stod emellertid fast vid sitt beslut från några år tidigare. När statsrådet Bagge åter kom tillbaka med frågan år 1941, blev riksdagens beslut detsamma. Riksdagen har alltså vid tre olika tillfällen sagt ifrån, att verksamheten i fråga skall upphöra. Vad har emellertid inträffat? Jo, i våras kom en kungl. proposition med mycket svävande uttalanden, där till sist vederbörande statsråd efter krumbukter hit och dit föreslog, att den rudimentära verksamhet som har fortsatt i Stockholm sedan riksdagens beslut i slutet av 1930-talet nu skall återupptas i full omfattning. Man kan ställa sig den frågan: Har det tillkommit några nya fakta under tiden? Nej, inga andra nya fakta än att erfarenheten visat att verksamheten i fråga i dag är än mindre behövlig än den var för 17 år sedan. Förmodligen kommer »transportkompaniet» här i riksdagen att godkänna vad Kungl. Maj:t i sin vacklan har föreslagit, och förmodligen kommer väl också de partier, som här har motioner på riksdagens bord och som i går i statsutskottet gemensamt avstyrkte en rationaliseringsåtgärd, även att göra det nu om fjorton dagar.

Jag har, herr talman, tillåtit mig att anföra dessa exempel för att belysa det bristande sammanhanget mellan teori och praxis på detta verksamhetsfält. Skall vi kunna få till stånd en förenkling, en rationalisering och ett förbilligande av statsverksamheten och ett hämmande av fortsatta utgiftsökningar, är det riksdagen som främst kommer i skottgluggen, ty det är riksdagen som har ansvaret.

Jag kommer, herr talman, inte att framställa något yrkande under denna punkt, utan skall göra det först under nästföljande punkt.

Herr WERNER (bf):

Herr talman! Egentligen hade jag avsett att ta till orda under nästa punkt på föredragningslistan, men då debatten i

Om rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten.

denna punkt synes röra sig över hela fältet — frågan om möjligheter att begränsa statsutgifterna — har jag med herr talmannens tillåtelse begärt att få yttra mig redan nu.

Huvudfrågan vid höstens valdebatt var nog kravet på en sänkning av de direkta skatterna. Det var märkligt, hurusom denna tanke vann anslutning från alla partier. Valutgången visar också att det finns djup resonans för kravet på en lättnad i skattetrycket.

Inom bondeförbundet har vi delat denna uppfattning, fastän vi under vårriksdagen inte fann det möjligt att ansluta oss till kravet på sänkning av uttagsprocenten från 110 till 100. Det rådande statsfinansiella läget medgav enligt vår mening inte en sådan sänkning. Statens stegrade lånebehov — som tar sig uttryck i att lånemarknaden anstränges med det ena stora statslånet efter det andra — ger vid handen att det inte finns något överflöd av statsinkomster för att täcka de nödvändiga statsutgifterna. Visserligen sker upplåningen i och för kapitalinvesteringar, men man tycker ändå att det skulle vara välgörande om någon del av dessa investeringar kunde täckas med skattemedel.

Om alltså någon möjlighet till skattesänkning inte funnits i år, har vi däremot inom bondeförbundet ansett en översyn av den statliga verksamheten i hög grad påkallad. Den statliga verksamheten företer under de senaste åren bilden av en allt mer stigande byråkrativering, en allt starkare söndersplittring. De föregående talarna, särskilt fröken Andersson, har med exempel visat hurusom denna snårskog av byråkrati växer och breder ut sig. Jag skulle kanske i någon mån kunna berika exemplifieringen genom att vara så extrem att jag gör gällande, att sönderdelningen av hushållningssällskapens verksamhet i och med att lantruktionsnämnderna inrättades kanske inte var av behovet oundgängligen påkallad. Lantruktionsnämndernas och hushållningssällskapens verksamhet leder nu ofta till ett slags skytteltrafik mellan de olika befattningshavarna, där den ene knappast vet vad den andre gör

inom precis samma verksamhetsområde. Därtill kan läggas att lantruktionsstyrelsen nog ofta med fördel skulle kunna handha den yttre rationaliseringen ute i länen. Jag tror att man skulle kunna genomföra en viss sammanslagning av verksamhetsgrenar, som på detta sätt har splittrats. När det gäller förbättringsbidragen till lantruktionsbyggnader ligger exempelvis ärendena om ekonomibyggnader under lantruktionsnämnderna, medan bostadsförbättringsverksamheten är lagd under länsbostadsnämnderna, om jag inte tar miste. Vad beträffar landsbygden och jordbruket — det område som närmast intresserar oss — har det alltså växt fram en splittring av arbetsorganen, som inte kan anses vara rationell.

Vi har ansett att en översyn av statsverksamhetens olika förgreningar på hela det vittomfattande fältet skulle kunna leda till vissa resultat. Vi är medvetna om att statsutgifterna till största delen är bundna. En begränsning av utgifterna under fjärde huvudtiteln möter alltid svårigheter. Hur långt vi skall sträcka oss i fråga om försvarsutgifterna är en bedömningsfråga, som beror av det utrikespolitiska läget och vår ekonomiska bärkraft, och jag vill inte göra något uttalande om möjligheterna till en begränsning på detta fält.

Stora delar av de sociala utgifterna är vi alla ense om. Den ökade tryggheten för de gamla genom de starkt förbättrade folkpensionerna har från alla håll hälsats med glädje, likaså barnbidragen o. s. v. Inom femte huvudtitelns ram kan dock finnas möjligheter till besparingar på vissa områden; det är inte möjligt att i detta sammanhang ge detaljanvisningar, men jag konstaterar att en översyn bör kunna ge vissa resultat.

Löneekineseriet när det gäller de statsanställda har redan påtalats här. Den ökade statsverksamheten leder till att detta fält vidgas mer och mer och det torde vara obestridligt att förenklingar på området kan leda till minskningar i statens utgifter.

Grunden för skattesänkningar är ofrånkomligt, det vill jag fastslå, att man

Om rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten.

söker inom det möjligas ram begränsa statsutgifterna. Jag tror för min del att detta är det enda verkliga underlaget för krav på skatteminskningar. Med det starka försörjningsunderlag, som vårt folk äger i våra naturtillgångar, borde vi med en klok och förnuftig hushållning ha möjlighet att åstadkomma ett drägligt skattetryck, i all synnerlighet som vi undgått krig och därmed förenade svårigheter. Vi följer med intresse utvecklingen i sådana länder som England och Tyskland. Dessa av kriget hårt drabbade länder har kunnat genomföra skattesänkningar under den senaste tiden. Låt vara att deras skattetryck i vissa avseenden är mycket högre än vårt, men de har inte heller samma goda underlag för sin folkförsörjning som vi.

Jag tycker nog att utskottet bort visa större förståelse för de framställningar, som gjorts i tre olika motioner om en översyn av den statliga verksamheten. Den utredning, som avser vissa skattelemdringar genom en förenklad taxering, anser jag för min del, i varje fall i den form den framförts till regeringen, inte på detta stadium vara så tillfredsställande, att dess förslag kan läggas till grund för en regeringsproposition i ärendet utan mycket ingående omarbetningar.

Det finns vissa skatter, som vi på vårt håll aldrig kunnat acceptera. Jag skall i detta sammanhang nämna kvarlåtenskapsskatten, som egentligen aldrig av oss har betraktats såsom en skatt utan såsom en konfiskation av ett spar-kapital, som kanske under en följd av år insamlats av en familj. Jag skall inte gå närmare in på frågan om kvarlåtenskapsskattens avskaffande — jag får kanske tillfälle att återkomma till den senare — men jag tror att borttagandet av denna skatt, som åt statskassan ger endast 20 miljoner kronor per år, inte skulle leda till några minskade statsinkomster utan tvärtom ökade sådana. Det kan synas märkligt, att man vågar göra ett sådant påstående, men den sönderslagning som skett av de större familjeförmögenheterna genom hotet från kvarlåtenskapsskatten, har ju lett till att den fortlöpande förmögenhetsskatten i vä-

sentlig grad minskat. Detta är ju en förlust, som skulle ersättas, därest frågan om borttagandet av kvarlåtenskapsskatten skulle vinna gehör. Vidare är det alldeles uppenbart att denna felaktigt konstruerade beskattningsform väl i många fall har en destruktiv inverkan på bl. a. produktionen. Vid en företagsledares dödsfall, då ju skattesumman togs ut ur det odelade dödsboets förmögenhetsmassa, skulle ett bortfall av denna skatt automatiskt leda till en ökad arvs-lottsbekattning, som i och för sig väl torde täcka inkomstbortfallet för staten. Jag tror att man på mycket stora områden av vårt produktionsliv skulle vinna i effektivitet och styrka genom att en sådan åtgärd vidtoges.

Jag har här endast velat peka på några detaljer. Det är inte möjligt att i detta sammanhang göra några ytterligare påpekanden, men jag vill med styrka göra gällande, att kravet på skattesänkningar skär brett genom vida folklager och att det kan finnas skäl att avlyssna folkstämningen i detta avseende. Jag tror också att det kan finnas skäl att vi unnar oss en andhämtningspaus i arbetet på vissa statliga områden för att se vad vi orkar med. Vi har ändå här i landet en standard på det sociala området, som inte uppnåtts av andra folk i världen.

Jag har inte någon anledning att för närvarande ytterligare argumentera i denna fråga. Det blir väl tillfälle att i framtiden återkomma till dessa spörsmål. Jag skall senare vid punkten 16 på föredragningslistan, som gäller statsutskottets utlåtande nr 174, återkomma med ett yrkande.

Herr HOLMQVIST (s):

Herr talman! Det är väl ganska naturligt att den statliga verksamheten i ett land som vårt, där den ändå är av så stor omfattning, är föremål för intresse från medborgarnas sida. Alla torde finna det önskvärt att de medel, som anvisas för olika ändamål, kommer till så effektivt utnyttjande som möjligt och att de statliga företagen skötes på ett rationellt sätt. På den punkten behöver så-

Om rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten.

ledes inte råda några delade meningar mellan dem, som uppträder såsom reservanter i detta sammanhang, och dem som företräder utskottet i denna fråga.

Det är ett betraktelsesätt som kanske kan verka nog så bestickande, när man i högermotionen hemställer, att riksdagen måtte uttala, att den anser planmässiga åtgärder för fortgående effektiva lättnader i den sammanlagda beskattningen ofrånkomliga, och av denna orsak anhåller, att Kungl. Maj:t måtte framlägga de förslag till rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten, som kan befinnas möjliga och erforderliga för genomförandet av skattelättnader. Detta är som sagt ett resonemang, som kan verka bestickande, men som — förlåt att jag säger det — faktiskt inte är rationellt. Det kan nämligen inte vara en riktig princip, att man för att rationalisera verksamheten endast utgår ifrån hur stort skattetrycket är vid olika tillfällen. Även om det ur många synpunkter kan anses angeläget att ha låga skatter, är det självklart att man inte från den förutsättningen skall bedöma nödvändigheten av rationaliseringar. Det bör väl i alla lägen, oavsett sådana här faktorer, vara betydelsefullt, att man försöker utvinna så hög effektivitet som möjligt och att samhällets utgifter för olika ändamål ger full valuta.

Det är ju så att man i ett välskött företag vinnlägger sig om att ständigt försöka tillgodogöra sig de tekniska framsteg, som står till buds. Oavsett om det känns som en tvingande nödvändighet att göra detta med hänsyn till låt oss säga vinstutvecklingen inom företaget, utnyttjar man likväl möjligheterna till rationalisering. På samma sätt bör det väl vara med rationaliseringssträvandena inom den statliga verksamheten. Där man har möjlighet att göra förbättringar och där man kan effektivisera bör man naturligtvis utnyttja dessa tillfällen, oavsett om skatterna vid det aktuella tillfället uppfattas såsom höga eller låga. Här är det i första hand fråga om att fortlöpande ha uppmärksamheten riktad på verk och styrelser och statlig

verksamhet över huvud taget, så att man kan få verksamheten så effektiv som möjligt.

Jag skall sedan övergå till frågan om vilka instrument som skall användas för att övervaka att rationaliseringen inom den statliga sektorn av näringslivet blir så effektiv som möjligt. Gång efter annan har vi sett, hur man i diskussionerna om den statliga verksamheten framhållit betydelsen av att vi skulle få ett centralt organ för rationaliseringssträvanden. I fjol var det fråga om att skapa ett sådant organ — något som herr Ohlson redan erinrat om — genom en sammanslagning av statskontoret, sakrevisionen och statens organisationsnämnd, varigenom det skulle — såsom det sades i den förra året väckta motionen i detta ämne — skapas ett starkt rationaliseringsorgan. I år yrkas det i motionerna nr 320 i första kammaren och nr 416 i andra kammaren från bondeförbundshåll på en utredning, genom vilken representanter för de olika partierna skulle kunna försöka att finna vägar till förenklingar och besparingar inom förvaltningen. I de båda andra motionerna nöjer man sig med att begära Kungl. Maj:ts medverkan till en översyn.

Utskottet har emellertid inte velat tillmötesgå något av dessa önskemål, och detta därför att samhället redan har organ som kontinuerligt sysslar med dessa frågor. Statens organisationsnämnd och sakrevisionen har ju till uppgift att åstadkomma förenklingar och besparingar inom den statliga verksamheten, och inom vissa verk finns det ju särskilda organ, som oavbrutet försöker finna nya metoder och arbetsformer på sina respektive områden.

Fröken Andersson har tidigare citerat uttalanden ur tidskriften »Från Departement och Nämnder». Det finns i ett nummer av denna tidskrift en artikel, i vilken det redogöres för organisationsnämndens verksamhet, och jag vill erinra om det program för verksamheten som däri presenteras. Organisationsnämnden säges där ha följande uppgifter:

Om rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten.

1. Att periodiskt utföra systematiska organisationsundersökningar inom de verk, vilka ej ha egen rationaliseringsavdelning.

2. Att själv utföra eller deltaga i organisationsundersökningar av principiell betydelse inom hela statsförvaltningen.

3. Att vara rådgivande åt verk med egen rationaliseringsavdelning och deltaga i principiellt viktiga organisationsundersökningar inom dessa.

4. Att vara rådgivande organ i organisatoriska och administrativa frågor av allmänt intresse samt beträffande konorstekniska hjälpmedel.

5. Att samordna rationaliseringsarbetet inom statsförvaltningen genom att ordna regelbundna sammanträden mellan cheferna för rationaliseringsorganen i olika verk, genom kurser och lämpliga publikationer.

Det finns ytterligare ett par uppgifter, som kanske i detta sammanhang inte har så stort intresse.

Det lämnas också en redogörelse för nämndens sätt att arbeta. Beträffande de granskningar av de olika verksamhetsgrenarna som utföres säges följande: »Denna granskning omfattar bland annat en bedömning av huruvida delar av verksamheten lämpligen böra antingen helt bortfalla respektive övertagas av andra organ eller tillkomna respektive övertagas från andra organ.» Här gör man således från organisationsnämndens sida vid dess undersökningar just sådana här värderingar, om det kan vara lämpligt att överföra enskilda arbetsuppgifter till det ena eller andra organet, och jag förmodar att dessa strävanden på lång sikt kommer att leda till att vi kommer ifrån det dubbelarbete som kan tänkas förekomma. Det har vidare i den artikel jag återopar uppgjivits, att detta program överensstämmer med de erfarenheter, som gjorts inom andra länder med central rationaliseringsverksamhet inom statsförvaltningen. Det säges vidare, att det numera finns sådana organ i ett 30-tal länder.

Eftersom vi redan har ett organ, som sysslar med rationaliseringsfrågorna,

finns det enligt utskottets mening ingen anledning att i rationaliseringssyfte tillätta en särskild utredning på det parlamentariska planet.

I motionen nr 321 i första kammaren och nr 484 i andra kammaren framställles även ett yrkande om en begränsning av den statliga verksamheten. Motionärerna har i det sammanhanget framhållit, att det bör ankomma på regeringen att ta initiativ i sådan riktning, eftersom — såsom det säges — det endast är den verkställande makten som kan överblicka alla de områden, där det allmänna griper in.

Nu är det väl i alla fall på det sättet, att Kungl. Maj:t alltid får visa återhållsamhet och göra begränsningar i fråga om de anspråk, som ställes från olika håll. Under budgetarbetet får man väl ideligen pröva angelägenhetsgraden av de anspråk, som verk och styrelser framställer. Och det är faktiskt i det avseendet som regeringen har möjlighet att visa sina politiska ambitioner. Det man anser önskvärt och angeläget föres fram, medan annat får lov att stå tillbaka. Det är klart att det egentligen är banalt att uppehålla sig vid en så självklar sak, men det borde, tycker jag, vara lika självklart, att ett parti som högern inte kan få sina önsknings om begränsning av den statliga verksamheten förverkligade av en regering, som består av socialdemokrater och bondeförbundare.

Vi har ju under det här riksdagsåret ganska ofta kommit till skilda uppfattningar om värdet av olika reformer, som samhället lägger ner pengar på, och inom högern har man väl i långa stycken samma uppfattning nu som vid beslutens fattande. Om man skulle tillgodose de önsknings, som motionärerna har, skulle det väl därför betyda, att de andra partierna fick lov att överge sina tidigare uppfattningar och ansluta sig till dem som högerpartiet företräder. Det är väl mer än man i sparsamhetens intresse kan ha rätt att begära.

När vi sedan ser på vad som är möjligt att spara, finner vi ganska snart, att de verkligt stora utgifter, som samhället har, faller på fjärde och femte

Om rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten.

huvudtitlarna. Det finns ju knappast någon, som är särskilt angelägen om att sätta in en besparingsaktion på de områdena. Liksom när det gäller de övriga huvudtitlarna blir det här naturligtvis en avvägningsfråga i sista hand. Denna avvägning bör givetvis göras här i riksdagen, och det blir därför riksdagens sak att avgöra, hur långt den statliga verksamheten skall sträcka sig på olika områden.

Till sist skulle jag vilja anknyta till vad herr Ohlon anförde. Han omnämnde — lustigt nog, tycker jag — den diskussion som har förts i statsutskottet i en fråga, som först i nästa vecka kommer att bli föremål för behandling här i kammaren. Han antydde emellertid vad det rörde sig om. Han menade, att när det finns en del i utskottet, som har ställt sig avvisande till tanken på att föra alla universitet och högskolor under en hatt, skulle det vara ett uttryck för att man inte har något intresse av rationalisering. Det blir väl tillfälle att återkomma till den saken, när den skall behandlas här i kammaren, men jag kan inte finna att ett sådant ställningstagande skall vara utslagsgivande för frågan, huruvida det finns intresse för rationalisering eller inte. Det finns kanske anledning att säga sig, att om vi följer motionären på den punkten, skulle vi kanske få ett nytt ämbetsverk här i landet — det förefaller mig inte otroligt — och det skulle måhända medföra ökade kostnader för staten.

Jag uppfattade inte riktigt vad herr Ohlon sade i slutet av sitt anförande, då han talade någonting om »transportkompaniet». Jag fick för mig, att han syftade på vissa partier, men jag vet inte om herr Ohlon känner till, att det parti här i riksdagen, som mest följsamt går efter sin partiledning, faktiskt är folkpartiet. Jag förmodar att han i så fall haft det egna partiet i tankarna.

Låt mig till sist, herr talman, få yrka bifall till utskottets hemställda beträffande utlåtandet nr 173. Jag ber att senare få återkomma beträffande övriga utlåtanden.

I detta anförande instämde herrar *Gustaf Karlsson (s)*, *Iwar Anderson (s)* och *Einar Persson (s)*.

Herr ÅMAN (s):

Herr talman! När det gäller den del av diskussionen, som omfattar problemet, på vilket sätt man skall åstadkomma en lättnad i skattetrycket, vill jag bara konstatera, att önskemålet är samfällt, oavsett vilket politiskt parti vi representerar. Jag skall i det sammanhanget inte ge mig in på den sida av besparingsmöjligheterna, som har med riksdagens åtgöranden på det sociala fältet att göra, eftersom man där med naturnödvändighet kommer till motsättningar, inte i fråga om besparingar i och för sig, men i fråga om vad man vill göra på det ena eller andra fältet.

Jag tror emellertid att man skall kunna finna en gemensam plattform för denna diskussion, om man inskränker den, som jag tänker göra, till att gälla besparingsmöjligheter, förenklingsmöjligheter med den apparat vi nu har. Det har ju inte heller ställts några yrkanden om att de stora utgiftsposter som vi har på vissa avsnitt skulle beskäras i syfte att åstadkomma skattelättnader, utan man är inne på frågan, om man inom den statliga apparatens ram skall kunna åstadkomma någonting. Jag tycker att all sådan strävan är vällovlig, och jag tycker det är av intresse att få höra sådana fall som har relaterats exempelvis av fröken Andersson, men jag är mycket pessimistisk, därför att jag tror att man inte kan lösa den frågan genom allmänna deklARATIONER, utan att man måste angripa problemet punktvis på det sätt som de statliga rationaliseringsorganen får lov att göra.

Nu tror jag ju också, att ett sådant här yrkande om en allmän översyn lätt kan skapa den föreställningen, att statens verksamhet inte är rationellt ordnad, att dess tjänstemän sitter och har det bekvämt och över huvud taget inte utför något intensivt arbete. För att få en bakgrund skulle jag vilja påpeka, hur dessa

Om rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten.

olika verksamhetsgrenar fördelar sig i fråga om antalet tjänstemän. Det kan ju vara rätt intressant.

Staten har i runt tal 250 000 tjänstemän på statliga reglementen med avlöning från staten. Av dessa är 45 000 lärare. Var finns rationaliseringsmöjligheterna på det området, som kräver expansion och där man i dag inte kan få tag i en folkskoleutbildad vikarie i Stockholm, utan får anlita allt möjligt annat folk för att täcka föreliggande behov? Vi har sjukvården med 14 000 enligt avlöningsreglementet anställda. Var finns besparings-, inskränkings- och rationaliseringsmöjligheterna där? Det finns inga sådana möjligheter, som inte redan tillvaratagits. Jag vill inte säga, att det inte i några detaljer kan finnas möjligheter till rationaliseringsåtgärder, men att dessa skulle kunna gälla några större ingripanden och ge sådana belopp, att de kunde få någon betydelse för en skattesänkning förefaller mig litet väl optimistiskt.

Inom försvaret finns det 41 000 anställda. Jag kan inte uttala mig om rationaliseringsmöjligheterna där, men att vi i dag inte vill inskränka den verksamheten torde vara uppenbart.

Inom affärsverken slutligen finns den stora posten tjänstemän, 106 000. Är det någon som tror, att inte telegrafverket, vattenfallsverket, domänstyrelsen, statens järnvägar, postverket och andra gör allt vad de kan för att rationalisera? Den som tittar litet på vad som händer inom en del av dessa verk kan konstatera, att det inte brister något i deras rationaliseringssträvanden, jämfört med annan företagsamhet, utan de ligger långt framme. Då uppstår ju problemet, hur man skall kunna få några verkligt omfattande insatser, som svarar mot den allmänna, av alla uppmärksammade appell, som reservanterna här vill att man skall ställa till Kungl. Maj:t.

Sedan återstår 19 000 anställda inom den egentliga förvaltningen. Det är klart att där finns en del mindre ändringar att göra, men jag tror inte ett ögonblick på att dessa skulle ge oss några pengar som skulle svara emot det behov som

här föreligger, om man vill åstadkomma någon märkbar skattesänkning.

Naturligtvis finns det åtskilligt inom den statliga verksamheten, som inte är bra. Det skulle ju vara löjligt att påstå, att allting är perfekt inom denna verksamhet. Men jag skulle vilja framhålla en brist som här har nämnts av fröken Andersson — kanske herr Ohlon också var inne på saken. Det gäller kontrollsystemet, den minutiösa kontroll av statsapparaten, som riksdagen själv kräver och som riksdagen, när man kommer till de praktiska sammanhangen, inte är beredd att ge avkall på.

Vi har utredningar om statens affärsdrivande verk och deras verksamhetsformer. Jag vet inte vad de kan leda till; jag sitter visserligen med där, men det är för tidigt att bilda sig något omdöme om det. Det kan ju hända att man kan befria staten från en del kontroll och annat sådant i detta sammanhang, men jag tror att det blir mycket svårt att göra det. Om ett enskilt företag har vissa brister, blir det inte samma reaktion, som om det gäller ett statligt verk. Uttrycket »rättsröta» ligger så långt fram på tungan i det ögonblick man upptäckt att någonting handhavts utan denna minutiösa noggrannhet att tjäna staten och medborgarna rättvist, att varje befattningshavare och alla som har med staten att göra är utomordentligt omsorgsfulla i sitt handhavande av uppgifterna. Detta medför att apparaten blir tung. Om man inom den statliga företagsamheten — kanske med avsteg ifrån vad som är alldeles regelrätt i förhållande till föreskrifter och reglementen — skulle göra vad som i det eller det läget skulle vara praktiskt, har man inga garantier för att det inte dyker upp någon som säger, att detta var visserligen klokt handlat, men karlen skall ställas till ansvar därför att det var mot reglementet och föreskrifterna och instruktionen. Då frågar man sig: Hur skall man lösa det problemet? Jag kan inte svara på det, men jag tror att en av anledningarna till tungroddheten ligger just på det planet. Skall man göra något, måste man skapa toleranser på olika

Om rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten.

håll, men då får man också finna sig i en del åtgärder, som kanske inte är så där hundra procentigt konsekventa som man kräver nu. Jag vet ju litet grand vad jag talar om från det område som man här snuddat vid, när man hänvisat till en tidigare debatt om lönekineseriet. Det är klart att det blir på det sättet, när man skall skapa garantier för att ingen enda skall lida någon orätt i sitt förhållande till staten, och detta gäller inte bara löntagarna, utan det gäller också medborgarna i alla deras förhållanden till statliga institutioner. Undra sedan på att vi får en tung apparat!

Nu skall inte första kammarens ledamöter tro, att jag vill kasta alla dessa kontroller över bord. Jag har närmast tagit till min uppgift att här påvisa, hur den egentliga problemställningen gestaltar sig, och att framhålla att det faktiskt inte hjälper med allmänna deklamationer om att något måste göras. Gör som herr Ohlon och fröken Andersson gjort! Det tycker jag är riktigt: peka ut vissa områden, låt oss sedan diskutera dessa områden och se efter vad som kan rationaliseras där. Antagligen kommer vi inte att hitta mycket, men förmodligen kommer vi att få förklaringen till att de och de besparingsåtgärderna inte har kunnat vidtagas. Herr Ohlon talade om bristen på samordning i ett visst fall. Jag kan inte den frågan, och jag ber om ursäkt för att jag ändå tar upp den här — det sker närmast för att göra en jämförelse. Herr Herlitz och jag satt med i en decentraliseringsutredning (som avslutade sitt arbete för några år sedan) med uppgift att förhindra samordning, att åstadkomma en rationalisering decentraliseringsvägen. Ibland får man gå den vägen, det kan också vara rationellt. Ibland får man centralisera — när det är rationellt. Man kan alltså inte följa någon för alla situationer given regel eller princip som innebär att det bör centraliseras eller att det bör decentraliseras. Vad som bör göras är ytterst beroende av vilket område det gäller att rationalisera.

Herr talman! Jag är lika intresserad som reservanterna för att här skall gö-

ras någonting. Med mitt anförande har jag närmast velat framhålla att vi dock inte bör skapa den föreställningen bland allmänheten att den statliga verksamheten brister i rationalitet. All företagsamhet och all verksamhet är ständigt i behov av översyn. Ibland växer en verksamhet ut så att man så att säga får göra om den från fundamentet, det duger inte med pålappningar. Sådant händer naturligtvis också på det statliga området. Men det måste självfallet vara Kungl. Maj:ts och de organs sak, som sysslar med detta, att ta itu med dessa uppgifter. Ett bifall till reservanternas yrkande, som jag tyvärr inte kan biträda, skulle kunna innebära — och detta är skälet till mitt ställningstagande — att man ger det svenska folket dels föreställningen att den statliga verksamheten allvarligt brister i fråga om rationalitet, vilket inte är förhållandet, dels förhoppningen att man genom några ingripanden skulle kunna åstadkomma verkligt omfattande besparingar, något som jag inte tror på.

Jag vill därför för min del, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

I herr Åmans yttrande instämde herr *Sjödahl* (s).

Herr **NÄSGÅRD** (bf):

Herr talman! Alla är lika intresserade för sparsamhet, det har vi hört av dagens samtliga talare. Alla partier är med på sparsamhetslinjen, och alla är naturligtvis också angelägna om att skatterna hålls nere. Men resultatet av dessa uttalanden tycks bli mycket magert. Det leder ju inte till något resultat att högern i efterhand summerar ihop, vilka besparingar som skulle ha gjorts om dess olika förslag hade bifallits, och det leder inte till något resultat, att folkpartiet lägger fram förslag om bokföringsmässiga åtgärder för att minska avsättningarna till vissa bostadssubventioner. Jag tror att vi måste angripa problemet på ett nytt sätt.

Bland de motioner, som ligger till grund för nu diskuterade utskottsutlåtande, finns en bondeförbundsmotion

Om rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten.

som framför tanken att man skulle till-sätta en parlamentarisk utredning, där de olika partierna är företrädde. Det låter ju inte så märkvärdigt, men jag skulle tro att man i alla fall får tillgripa en sådan utväg, om man skall kunna komma någonstans. I en sådan utredning skulle de olika partiernas representanter få överlägga med varandra och visa hur mycket de var och en på sitt område vill spara. Besparingsaktionerna måste ju planeras i förväg, man måste vara överens om dem, om de skall kunna genomföras. Högern är särskilt intresserad av ett område, folkpartiet av ett annat, socialdemokraterna av ett tredje; bondeförbundet är givetvis intresserat framför allt för landsbygdens frågor. Varje parti måste pruta något på sina egna önskemål, om det verkligen skall bli något resultat. Jag kan därför inte finna någon annan möjlighet än att man går den parlamentariska utredningens väg.

Jag vill erinra om de besparingsaktioner som tidigare satts i gång under årens lopp, bl. a. en under kriget, då en framstående industriman hade till uppgift att föreslå besparingar inom förvaltningen. Det resulterade i praktiskt taget ingenting. Och för bara några år sedan — det kommer vi allesamman ihåg — arbetade en politiskt neutral högt kvalificerad utredningsman länge och lade sedan fram ett ganska betydande besparingsprogram. Men det blev inte stort resultatet av det. Jag erinrar mig särskilt en fråga som stötte på patrull i riksdagen. Utredningsmannen hade föreslagit något hundratusental kronors besparing på anslaget till bidrag till mindre bemedlades djursjukvård på landsbygden. Statsrådet Sräng lade fram detta förslag för riksdagen, men kamrarna avvisade det. Jag nämner detta bara som ett exempel. Det brukar gå på det sättet. Man måste inom partierna komma överens i förväg, om man skall komma någon vart.

Nu har herr Ohlon i dag sagt att det är riksdagen och partierna som det beror på, och det är ju alldeles riktigt. Det är min mening också. Däremot blev jag för-

vånad när herr Ohlon i dagens diskussion, och det har sedan återkommit i ett par andra anföranden, drog in ett förslag som kommer upp i riksdagen nästa vecka, nämligen om viss organisation för universitet och högskolor. Herr Ohlon ville göra gällande att det var ett vackert prov på rationalisering men att statsutskottet i ett slags anfall av yrsel — det kanske inte var det ordet han använde — avstyrkte detsamma i går. Jag vill bara så här tidigt som en vecka i förväg säga, att vi har starka belägg för att detta så kallade besparingsförslag, som herr Ohlon talade om, i stället skulle leda till mycket dryga ökade utgifter. Två universitet och en högskola förklarade, att resultatet av att samtliga universitet och nästan samtliga högskolor skulle läggas under universitetskanslerns ledning skulle bli, att vi får ett nytt stort ämbetsverk här i Stockholm.

Herr talman! Man måste be milda makter bevara oss för en besparingspolitik, som går i den riktningen.

Herr **ELOWSSON, NILS**, (s):

Herr talman! När fröken Andersson började sitt anförande nämnde hon, att de saker som dessa motioner innehåller är sådana som vi diskuterat flera gånger. Det stämmer. Vi har hållit på med detta omkring nio år, och jag tycker att under alla dessa år skulle man från motionärernas sida — det är högerns och folkpartiets sida — kunnat komma fram med några konkreta förslag, så att det funnits någonting att ta på sedan så många år har förflutit under denna diskussion. Men när vi i dag är i samma situation och ånyo diskuterar denna sak, finner vi att man alltjämt är lika tomhänt. Ingenting påtagbart har ännu föreslagits, utan det blir bara, som herr Aman nämnde, rena deklamationer. Som någonting annat kan jag inte heller beteckna det som fröken Andersson framfört här i dag och som framförts vid ett tidigare tillfälle, nämligen att när det gäller byggnadsfrågor skall en sådan oändlig mängd myndigheter och ämbetsmän behandla dessa ärenden. Detta mäs-

Om rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten.

te ovillkorligen väcka frågan, huruvida man från motionärernas sida menar att vi skulle ha ett ämbetsverk för varje slag av frågor. Jag är inte övertygad om att det vore en besparingsväg, ty vi skulle ju få ännu flera ämbetsverk. Om vi inte skulle ha det, måste vi när det gäller så pass stora frågor, som dock byggnadsärendena är med tanke på hur många områden i livet som de tangerar, ha dem underställda de olika myndigheter, som har att tillgodose de skilda områdenas bästa. Om vi inte gör på det sättet, blir det i ena eller andra fallet och förmodligen i många fall så, att vi kommer att göra någonting, som blir långt ifrån besparande och som i stället medför ökade kostnader.

När man närmare ser på detta exempel får man ovillkorligen den uppfattningen, att det här är fråga om ett av de många lösa förslag, som motionsvis framlägges därför att man har en önskan att göra någonting, men inte vet hur denna önskan skall kunna förverkligas. Resultatet blir att man utformar någonting som är mycket diffust, det garneras med en massa vackra ord och önskemål, vilka ingenting betyder i sak. Undersökes det närmare finner man, att det inte finns någon kärna i det hela. Detta gör också att när man tar del av de nu föreliggande förslagen — jag tänker närmast på den högermotion som vi behandlar i detta sammanhang — är man inte så övertygad om att förslaget skall leda till det resultat som i verkligheten åsyftas, nämligen att slå fast en norm för den del av skatten, som skall utgå från den enskilde och från företagen. Det var tänkt att denna skulle kunna fastslås till 25 procent; man ondgör sig nu över att den är större. Men man får väl ändå betänka, att skatten inte längre intar samma ställning i ett lands ekonomiska liv som den gjorde förut, i all synnerhet gör den det inte efter den förändring beträffande bestämmelserna som inträtt i bl. a. vårt land. Förr var skatten avsedd att gälda statens och kommunens utgifter, men nu används ju skatten inte bara för detta ändamål utan också som ett inkomst- och förmögenhetsutjämnande

instrument. Den används även när det gäller att försöka bekämpa en inflation — ja, över huvud taget till att hjälpa till att styra det ekonomiska skeendet i ett land. Hela skattefrågan har ju därmed kommit i ett helt annat läge. Och när man sedan kommer in på frågan om huruvida man inte också genom skatten kan styra även produktionen, så finner man att det både kan man och gör man. Man lägger ut de skattepengar man får in på ett större antal inkomsttagare, framför allt genom den sociala huvudtiteln, och därigenom ger man dessa möjlighet att köpa varor som de annars inte skulle kunna köpa. Genom att göra detta regleras också vilka varor som skall tillverkas, eftersom tillverkningen ökar när efterfrågan på en viss sorts varor ökar — vi behöver bara tänka på sådana saker som barnbidragen, som i hög grad ökat efterfrågan på barnkläder. Man kan alltså använda skatten också i det hänseendet.

Under sådana förhållanden är det ganska utsiktslöst att tänka sig, att man skulle kunna fastslå en norm för skatteuttaget, som skulle kunna bibehållas i det långa loppet. Det är ganska naturligt att högern, som jag närmast tänker på i detta sammanhang — men jag förmodar att jag väl också får tänka på folkpartiet — gärna skulle vilja ha en sådan norm fastslagen, ty om man hade det skulle man ju vid alla de tillfällen när 25-procentsgränsen överskrides kunna hänvisa till att riksdagen dock uttalat sig för att vi bör hålla fast vid den, och därför bör vi inte öka statsutgifterna så mycket att normen överskrids. Det är därför som vi åtminstone på vårt håll absolut inte under några förhållanden kan gå med på högerförslaget. Det kan över huvud taget inte bli fråga om detta. Jag är tämligen säker på att man även på höger- och folkpartihåll så småningom skulle finna att det vore rätt obekvämt att ha fastslagit en sådan norm. Så irrationellt som livet är och så mångskiftande som de ekonomiska växlingarna är tvingas man naturligtvis att handla efter lägligheten i fortsättningen, liksom man får göra nu.

Om rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten.

Beträffande statens verksamhet, som man i detta sammanhang har så många invändningar emot, är det i alla fall rätt märkligt att folkgrupper, som har suttit i styrande ställning här i landet och som har varit med om att under århundranden öka ut den statliga verksamheten, plötsligt när vi kommit in på 1900-talet finner att nu skall man inte gå längre, nu är det inte lämpligt att staten tar hand om mer, utan nu skall vi stanna. Jag undrar om man verkligen inom högern och folkpartiet tror att detta är möjligt. Det är det naturligtvis inte. Det ligger i stället så till att den utvecklingen har pågått så länge vi känner mänsklighetens historia, och den fortsätter. I vilken utsträckning den skall fortsätta nu får bero på de olika omständigheterna från fall till fall och från år till år, men att den icke kommer att avbrytas, kan vi vara tämligen övertygade om. Vi ser det på det ena området efter det andra, vi ser det också det ena året efter det andra. Vi finner att även från högerns och folkpartiets sida begärs gång efter annan att staten skall ingripa på det ena eller andra området. Man är också mycket ofta förargad över att man inte får igenom dessa sina förslag.

Detta närmast om högermotionen; det är åtskilligt mer att säga om den, men jag skall inte fortsätta på detta tema. Jag vill i stället övergå till herr Ohlon. Då vill jag knyta an till var jag först sade, nämligen att vi så många gånger har talat om detta, att det vore på tiden att man fick reda på vad det egentligen gäller. När herr Ohlon nu talade sade han, att det fanns en verksamhet här i Stockholm, om vilken riksdagen tre gånger hade beslutat att den skulle upphöra. Jag vet inte om jag missuppfattade honom, men jag tyckte att han lät förstå att den verkligen hade upphört. Han sade nämligen att regeringen hade föreslagit att den skulle återupptas igen. Det där får väl herr Ohlon klara upp, men det är rätt märkligt att när herr Ohlon för fram en sådan sak och gör den till ett vägande argument i diskussionen, så nämner han inte var det gäl-

ler. Det kunde ju vara rätt intressant att få reda på vad det är för en verksamhet som ligger till på det sättet. Får man inte veta det kan man ju över huvud taget inte säga om herr Ohlon är ute på vilken vägar, som han så ofta är, eller om han verkligen har ett underlag för vad han har sagt i detta sammanhang.

Mer skall jag inte säga. Herr Ohlon talade om transportkompaniet. Det är alltid tacksamt att tala om detta, men som herr Holmqvist sade är ju flera villiga att bära och släpa i denna riksdag.

Fröken ANDERSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Elowsson måste ha tagit fram en riktigt gammal skiva. Såvitt jag minns har folkpartiet inte väckt någon motion i denna fråga i år. Att partiet sedan går med på motioner som väckts av andra och reserverar sig för dem är väl inget fel. Det är bondeförbundet som herr Elowsson skulle ha kastat sig över, men känslan fick kanske tala sitt tydliga språk, så därför kom inte det partiet med. När vi talar om de 25 procent, som bör gå till skatter, så är det bara fråga om ett första steg. Vi vill ha så stor skattesänkning som möjligt och vill att staten så litet som möjligt skall lägga sig i medborgarnas liv.

Sedan tycker jag att det börjar bli tjatigt, om jag får använda det uttrycket, att säga att vi inte kommer med förslag. Vi har under hela vårriksdagen kommit med konkreta förslag till besparingar, men ändå säger man: Högern kommer inte med några förslag! Vad är nu detta för tal? Inte har det någonting gemensamt med sanningen, åtminstone såsom jag fattar den. Att sedan riksdagen inte går med på våra förslag är ju en annan sak. Vad kan högerpartiet gå för andra vägar än det har gått? Det kan kanske herr Elowsson, som den besselwiser han gärna är, tala om för oss.

Herr OHLON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Folkpartiet är ganska oskyldigt i detta sammanhang, ty vi har

Om rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten.

ingen motion här, som fröken Andersson nyss nämnde. Det är bondeförbundet och högern som väckt motioner, men herr Elowsson går hela tiden främst till angrepp mot folkpartiet och sedan mot högern men nämner inte bondeförbundet, tydligen därför att detta nu tillhör transportkompaniet — för att upprepa den adekvata benämning som i själva verket är en socialdemokratisk uppfinning. Jag vet inte, om herr Elowsson känner till detta faktum.

På herr Elowssons fråga vad jag åsyftade med den aktion, som är i gång i statsutskottet för att komma fram med konkreta besparingsförslag, vill jag svara, att ärendet ännu inte är utagerat i utskottet, och så länge så är fallet vill jag inte nämna några detaljer i denna debatt. Men herr Elowsson skall få sin nyfikenhet fullt stillad om fjorton dagar!

Herr ELOWSSON, NILS, (s) kort genmäle:

Herr talman! Fröken Andersson nämnde att högern vill ha så stor skattesänkning som möjligt. Det är jag fullt medveten om — det har högern alltid velat. Men det betyder bara att högern håller fast vid sin gamla linje — och det är där meningarna delar sig — om man skall hoppa så mycket som möjligt på det ena hållet och ge så litet som möjligt på det andra hållet eller tvärtom. Det är ingenting nytt, som fröken Andersson kommer med, så om jag drar en gammal skiva så gör fröken Andersson det också.

Fröken Andersson nämnde vidare att jag sagt, att högern inte har kommit med några förslag. Ja, högern har kommit med besparingsförslag när det gäller skatterna. Det blev vi mycket grundligt upplysta om under valrörelsen, och det har jag inte glömt. Men jag tänkte i detta fall självklart på besparingar genom rationaliseringar och förbättringar inom ämbetsverken. Det är rationaliseringar i statens verk över huvud taget, som det nu är fråga om. Jag tänkte inte

på de skattesänkningar genom minskningar i utgifterna på annat håll, som högern föreslog.

Både fröken Andersson och herr Ohlon nämnde vidare, att folkpartiet i detta ärende inte har någon motion. Det är sant, men det visar ju ingenting, ty vi vet sedan gammalt att högern och folkpartiet står på samma linje i dessa frågor. De talar om samma sak — de talar mycket otydligt om dem visserligen, men man kan ändå inte missta sig på att de menar precis detsamma.

Herr WERNER (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan inte förstå vilket sakligt underlag herr Ohlon har, då han betecknar bondeförbundet såsom en del av det s. k. transportkompaniet. De båda talarna från bondeförbundet har här givit till känna mycket självständiga uppfattningar, som väl i varje fall inte kan berättiga herr Ohlon att kasta ut denna numera rätt slitna klyscha, som jag tycker en partiledare från folkpartiet skulle hålla sig lite för god för att åter och åter upprepa.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Jag vill bara göra några korta konstateranden.

Den gångna valrörelsen har gett vid handen att samtliga partier uttalat sig för genomförandet av skattesänkningar. Opinionsen för lindring av vårt höga skattetryck har blivit så stark, att den inte längre kan motstås. Därmed ger sig också behovet av en planmässig genomgång av statsutgifterna i syfte att bädda för en skattesänkning.

Den motion, som vi nu behandlar, har liksom motionerna i de båda följande ärendena till syfte att riksdagen skall hos Kungl. Maj:t begära en sådan genomgång och planläggning av statsutgifterna, att skattesänkning blir möjlig. Det är beklagligt att någon form av enighet inte kunnat vinnas inom statsutskottet i denna betydelsefulla fråga, då ju enighet om målsättningen här tycks före-

Om rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten.

ligga. Jag finner motiveringen torftig, då utskottet bara säger, att det ännu en gång vill understryka att det ytterst är en avvägningsfråga, i vilken omfattning och med vilken styrka besparings- och rationaliseringsarbetet bör bedrivas inom statsförvaltningen.

Ja, det är en avvägningsfråga. Men det är just denna avvägningsfråga, som vi önskar att Kungl. Maj:t just nu skall behandla från den utgångspunkten, att det allmänna önskemålet om skattesänkning tillgodoses. Det är därför rimligt att riksdagen får tillfälle att göra en opinionsyttring i denna fråga. Det skulle väl för Kungl. Maj:t vara välbehagligt att få ett uttalande från riksdagen att den verkligen önskar att statsutgifterna skall läggas till rätta för en skattesänkning. Det borde vara av värde för Kungl. Maj:t att kunna räkna med en enhällig opinion inom riksdagen med detta syfte.

När det nu inte går att vinna det största regeringspartiets medverkan i detta sammanhang är det beklagligt, att inte representanterna för högern, folkpartiet och bondeförbundet har kunnat samla sig om en gemensam reservation, då ju att döma av de skilda reservationerna enighet i det väsentliga föreligger. De nyanser som skiljer förefaller åtminstone mig vara av ringa vikt i jämförelse med det gemensamma huvudsyftet. För egen del ser jag intet hinder för att i händelse den motion, som vi nu behandlar, skulle falla, rösta för den reservation i nästa ärende, som kan komma att stå emot utskottets hemställan.

Jag ber emellertid, herr talman, att i detta ärende få yrka bifall till den av fröken Andersson m. fl. avgivna reservationen.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (bf):

Herr talman! Med rationalisering förmodar jag att man menar inte bara rationalisering på andra områden, utan även inom statsförvaltningen. Vi får alltid höra när det gäller jordbruket, att här skall rationaliseras, vi måste gå in för billigare arbetsformer och göra produktionen billigare för att bättre betjäna

hela samhället. Samma förhållande borde man väl inrikta sig på när det gäller statsapparaten. Men åtminstone ifrån vissa håll tycks det som om denna apparat inte vore mycket att göra åt. Man hänvisar till statens organisationsnämnd och säger, att den följer ärendena med stor uppmärksamhet.

Herr Ohlon frågade min namne Nils Elowsson, varför han inte angrep bondeförbundet — kanske var det för att vi var med i »transportkompaniet». Till det skulle jag vilja säga, att vi här har väckt en motion som sammanfaller med de synpunkter, som vi inom bondeförbundet anlägger på statsförvaltningen, och jag menar att denna motion visar, att det finns möjligheter till en rationalisering. Låt oss bara titta på några småsaker.

Från fröken Anderssons sida har redan påpekats, hur många organisationer och nämnder ett ärende kan behöva passera innan man kan komma till slutligt resultat. Låt oss ta ytterligare ett exempel. För inte så länge sedan, när man omorganiserade hushållningssällskapen, instiftade man en lantbruksnämnd och en länsbostadsnämnd, och hushållningssällskapen är fortfarande kvar. Jag kan inte inse annat än att det skulle gå mycket väl att förena åtminstone ett par av dessa lantbruksnämnder med motsvarande hushållningssällskap, och jag tror också att det skulle gå att inlemma länsbostadsnämnderna. Då behövde man hålla sig med endast en direktör, medan det nu finns en direktör för var och en av dessa nämnder. Någon besparing skulle man säkerligen på detta sätt kunna åstadkomma. Jag tror att vi har kommit att bli litet överorganiserade, och jag vill hänvisa till att statsrevisorerna gång på gång pekar på förhållanden som inte är riktigt tillfredsställande.

Jag blev litet förvånad när jag hörde herr Holmqvist säga, att man inte skall rationalisera för att sänka skatten. Jag får försäkra att jag är av en helt annan åsikt. Jag anser att vi skall vidtaga alla de åtgärder som är möjliga för att sänka skatten, ty skattebördan för vårt svenska folk är så stor, att det berättigar vilken

Om rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten.

grupp det än må vara att få en skattesänkning, och det inom en snar framtid.

Herr Aman framhöll, att det inte var lätt att göra några besparingar. Han lade fram saken på detta sätt: Vi har 250 000 statsanställda; av dem är 45 000 lärare, 14 000 anställda vid sjukvården, 41 000 vid försvaret och 106 000 i affärsverken; kvar står sedan 19 000 under den egentliga statsförvaltningen. Han frågade: Vad skall vi göra åt lärarkåren? Är där någon rationalisering att göra? Ja, det tror jag, om man undersöker saken riktigt. Vi har ännu i vårt land många lärarkrafter som endast har halva antalet barn mot vad de egentligen skulle ha att undervisa. På grund av att man inte fått fram tillräckligt med skolbyggnader och fått till stånd en rationalisering på det området, utnyttjar man vissa krafter bara till halv kapacitet så att säga. Här finns naturligtvis en möjlighet, efter hand som man kan bygga nya skollokaler, att sammanföra lärarkrafterna och utnyttja dem till fullo. Jag hoppas det kommer att ske inom en snar framtid. Med detta ville jag bara påpeka, att vi inte skall tro att på det området ingenting finns att göra.

Om vi går till sjukvårdsområdet vill jag vara den förste som erkänner att sjukvårdspersonalen är mycket ansträngd. Den har full sysselsättning, så någon större besparing kan kanske inte nås på det området. Men jag tror att man även inom sjukvården kan rationalisera ytterligare utöver vad som redan är gjort. Inom sjukvården har vi försökt med nybyggnader och med omläggning av olika avdelningar för att spara sjukvårdspersonal i så stor utsträckning som möjligt, och jag tror att våra strävanden inte får avstanna på det området. Det kan visa sig att det även här finns ytterligare möjligheter.

Inom försvaret har vi 41 000 anställda, och jag tror på rationaliseringar även där. Det har blivit mycket bättre, det erkänner jag, oerhört mycket bättre inom försvaret under de senaste åren, men jag tror ändå inte att vi kommit därhän, att det inte skulle finnas ytterligare åtgärder att vidtaga.

Så vi kan nog säga, att hela förvalt-

ningen löper vidare. Man utökar antalet tjänstemän i alldeles oroväckande grad. Det är inte så länge sedan jag såg i en tidning, att den nya taxeringsform som man ämnar framlägga skulle kräva ytterligare 600 anställda i länsstyrelserna för att kunna effektivisera taxeringarna. Vi kan bara räkna ut vad sådant kommer att kosta. För närvarande är kostnaden omkring 1 200 kronor för en taxeringsordförande i de olika taxeringsdistrikten. När den föreslagna nya organisationen trätt i verksamhet kommer det allmänna säkerligen att få räkna med betydligt större utgifter för denna verksamhet än vad vi hittills haft. Det kan tänkas att denna rationalisering av taxeringsverksamheten kommer att leda till ett bättre taxeringsresultat, men därom vet vi ju ingenting förrän omläggningen genomförts.

I vår motion nr 174 begär vi, liksom i nästföljande motion, att det skall till sättas en utredning, sammansatt av representanter för de politiska partierna, för att undersöka på vilka områden besparingar kan göras. Om man motsätter sig en dylik utredning, tycker jag att det vittnar om att man liksom är rädd att röra vid dessa frågor. Det finns väl inga verk och myndigheter som är så heliga att de inte kan tåla en översyn över sin verksamhet. Vid en dylik genomgång skulle det helt säkert komma fram många förslag, som kunde vara till nytta vid en fortsatt rationalisering och effektivisering av statens verksamhet på ifrågasvarande områden. Det kunde kanske leda till att vi finge bort den pappersexercis som nu förekommer inom många ämbetsverk, då handlingarna remitteras från det ena ämbetsverket till det andra, vilket leder till att ärendenas handläggning onödigt fördröjs.

Det finns, herr talman, säkerligen ett stort behov av en översyn över förvaltningen. Samtidigt måste vi söka få till stånd en skattesänkning. Min namne sade, att det nuvarande skattesystemet tillkommit i förmögenhetsutjämnande syfte. Det är nog så sant, men snart kommer väl den dagen, då man fått till stånd en fullständig utjämnning av för-

Om rationaliseringar och begränsningar i den statliga verksamheten.

mögenhetsförhållandena. En bidragande orsak härtill är kvarlåtenskapsskatten, som skingrar förmögenheterna. Jag har från denna plats många gånger tidigare efterlyst en redovisning från statsmakternas sida för hur många förmögenheter, som har skingrats genom kvarlåtenskapsskatten, så att alla kunde få klart för sig vad staten i verkligheten förlorat i förmögenhetsskatt genom kvarlåtenskapsskattens verkningar. Jag tror för min del att den summan överstiger det belopp som staten får in genom kvarlåtenskapsskatten. En människa som genom idogt arbete samlat en liten förmögenhet försöker naturligtvis med tanke på skatteförhållandena att i tid vidtaga åtgärder för att trygga sina efterkommande. Sådana fall förekommer dagligen. Kvarlåtenskapsskatten och de åtgärder som förmögenhetsinnehavarna tvingas vidtaga för att möta den kommer till sist att leda till att det inte blir några förmögenheter kvar att utjämna.

Herr Nils Elowsson påstod att vi som väckt denna motion tydligen önskar att allt det framstegsarbete som nu pågått sedan början av 1900-talet skall avstanna. Det är inte alls vår avsikt, utan reformarbetet skall naturligtvis fortsättas. Men vi får inte öka på de sociala förmånerna så mycket, att människorna kanske till sist börjar tycka att det är bättre att bara lita till de sociala förmånerna än att delta i det aktiva arbetet i samhället. Jag anser att vi måste vara rädda för en dylik utveckling. Vi skall inte låta reformarbetet avstanna, men vi bör ta det i ett saktare tempo och inom ramen för statens inkomster, så att vi får möjlighet att inom en snar framtid genomföra en skattesänkning. Jag tror nämligen att alla människor längtar efter en skattesänkning. Även de som i dag talar emot det nu framlagda förslaget skulle säkerligen inte ha någonting emot en skattesänkning, om en dylik kunde genomföras.

Herr talman! Jag vill sluta med det nu anförda och ber att sedan få framställa mina yrkanden under vederbörande punkter.

Herr HOLMQVIST (s):

Herr talman! Herr Ewerlöf ansåg att utskottet skrivit alltför torftigt rörande denna motion; han tyckte att utskottets skrivning var en aning för knapp då det menade att det ytterst är en avvägningsspåra, i vilken utsträckning ett besparings- och rationaliseringsarbete bör bedrivas.

Det är klart att man kan tycka att utskottet gjort en kort skrivning, men det får ses i belysning av att vi under de två senaste åren här i riksdagen behandlat motioner med ungefär samma syfte. Vi har ju också från utskottets sida hänvisat till tidigare utlåtanden, som är avgivna. Man borde kanske också ha anledning att säga, därest man vill vara objektiv, att i den motion, som vi just nu behandlar, är det egentligen mycket litet sagt om rationaliserings- och besparingsmöjligheter. Det gäller alla de motioner, som här föreligger, men kanske i synnerhet den som vi just nu behandlar. I den har man ägnat det mesta utrymmet åt en analys av skatteförhållandena och annat. Jag menar sålunda, att det på ömse håll talas mycket litet om rationaliseringsproblemet.

Herr Elofsson menade i det sista inlägget att jag skulle ha sagt, att vi inte skall använda rationaliseringsåtgärder för att kunna sänka skatterna. Jag tror att herr Elofsson fullständigt har missuppfattat mig. Vad jag sagt är, att vi inte bör sammankoppla dessa saker på det sättet att vi säger, att därför att vi skall sänka skatten bör vi vidtaga rationaliseringsåtgärder. Jag vände mig och kommer alltid att vända mig mot ett sådant resonemang, ty möjligheterna till effektivisering av statsdriften bör utnyttjas i alla lägen. Skulle man acceptera det resonemang, som föres i motionen och som jag förmodar herr Elofsson understöder, skulle det betyda att när vi kommer i det läget, att medborgarna inte längre uppfattar skatterna som höga, skulle vi inte längre ha anledning att fortsätta rationaliseringen av den statliga verksamheten. Med det nu anförda har jag velat klargöra inne-

börden av mitt resonemang på denna punkt.

Herr talman! Jag har inte mer att tillägga i denna fråga.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av fröken Andersson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fröken *Andersson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 173, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av fröken *Andersson* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fröken *Andersson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 83;

Nej — 35.

Därjämte hade 15 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om översyn av statsutgifterna m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 174, i anledning av väckta motioner om en översyn av statsutgifterna i syfte att åstadkomma förenklingar och besparingar i förvaltningen m. m.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Werner* m. fl. (I: 320) och den andra inom andra kammaren av herr *Jonsson* i Skedsbygd m. fl. (II: 416), hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte göra framställning om dels att en utredning under medverkan av representanter för de politiska partierna måtte tillsättas för översyn av statsutgifterna i syfte att åstadkomma förenklingar i förvaltning och besparingar, ägnade att främja genomförande av lättnader i den statliga beskattningen, dels att vid ekonomisk långtidsplanering för kommande tidsperiod (event. 1956—1960) även måtte beaktas skattebetalarnas och näringslivets starkt motiverade krav på ett långsiktigt genomförande av effektiva skattelättnader.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 320 och II: 416 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anförts

1) av herrar *Ohlon*, *Sundelin*, *Axel Andersson*, *Malmberg* i Skövde, *Svensson* i Ljungskile och *Löfroth* samt fröken *Vinge*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 320 och II: 416, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte

a) efter överarbetning av 1949 års rationaliseringsutrednings betänkande för riksdagen framlägga förslag i enlighet med huvudlinjerna i betänkandet,

b) utarbeta en flerårsplan för statsverksamheten, inrymmande även en

Om översyn av statsutgifterna m. m.

prognos för statens inkomstutveckling, vilken tillsammans med möjliga besparingsåtgärder kunde läggas till grund för en politik, som konsekvent sökte bereda väg för en sänkning av skattetrycket;

2) av herrar *Näsgård, Pålsson, Rubbestad* och *Hansson* i Skegrie, vilka ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i denna reservation angivits, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 320 och II: 416, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att en utredning under medverkan av representanter för de politiska partierna måtte tillsättas för översyn av statsutgifterna i syfte att åstadkomma förenklingar och besparingar, ägnade att främja genomförande av lättnader i den statliga beskattningen, samt i övrigt giva till känna vad i reservationen anförts;

3) av fröken *Andersson* samt herrar *Skoglund* i *Doverstorp* och *Birke*, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr **WERNER** (bf):

Herr talman! Jag skall inskränka mig till att yrka bifall till den av herr *Näsgård* m. fl. avgivna, till utskottets utlåtande fogade reservationen nr 2.

Herr **HOLMQVIST** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan i dess utlåtande nr 174.

Herr **OHLON** (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr 1.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet yrkats 1:o att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr *Ohlon* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i herr *Näsgårds*

m. fl. vid utlåtandet anförda reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herrar *Werner* och *Ohlon* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vardera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga godkännande av det förslag, som innefattades i herr *Ohlons* m. fl. reservation.

Herr *Werner* äskade emellertid votering även om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 174 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr *Ohlon* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av det förslag, som innehålles i herr *Näsgårds* m. fl. vid utlåtandet anförda reservation.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 48;
Nej — 51.

Därjämte hade 33 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 174, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i herr Näsgårds m. fl. vid utlåtandet anförda reservation.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Werner* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 69;

Nej — 40.

Därjämte hade 24 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 175, i anledning av väckta motioner om en allmän översyn av den statliga förvaltningen i rationaliseringsssyfte;

nr 176, i anledning av väckta motioner om förhöjd pension åt lantbruksattachén M. W. F. von Wachenfelt; och

nr 177, i anledning av väckta motioner om tillämpning av statens allmänna avlösningsreglemente på lärarpersonalen å enhetsskolans högstadium.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. gift kvinnas förvärvsavdrag vid taxering.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 62, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar beträffande det s. k. förvärvsavdraget för gift kvinna vid taxering till skatt.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 53 av fru *Svenson* m. fl. samt II: 71 av herrar *Svensson* i Vä och *Pettersson* i Norregård, vari hemställdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära förslag antingen till innevarande eller nästkommande års riksdag om rätt till fast förvärvsavdrag vid den kommunala beskattningen av samma storlek och på samma villkor som vid den statliga beskattningen för gifta kvinnor, som deltog i mannens jordbruk eller rörelse; ävensom

2) de likalydande motionerna I: 333 av herr *Ewertöf* m. fl. och II: 282 av herr *Hjalmarson* m. fl., vari hemställdes, att riksdagen måtte antaga i motionerna införda förslag till

1) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

2) förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

De i sistnämnda båda motioner framlagda författningsförslagen inneburo sådan ändring av bestämmelserna om förvärvsavdrag, att gift kvinna med inkomst av jordbruk, som hon själv bedrivit, skulle vara berättigad till dylikt avdrag i samma omfattning som nu gällde i det fall, att hon hade inkomst av rörelse eller av eget arbete. Denna ändring hade sålunda avseende å taxering till såväl kommunal som statlig inkomstskatt. Det förra författningsförslaget innebar vidare den ändringen, att gift man, vars hustru biträdde honom i hans förvärvsverksamhet — jordbruk eller rörelse — skulle erhålla rätt till avdrag vid den kom-

Ang. gift kvinnas förvärvsavdrag vid taxering.

munala taxeringen enligt samma regel som nu gällde vid statsbeskattningen.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen — i anledning av de likalydande motionerna I: 53 av fru Svenson m. fl. samt II: 71 av herrar Svensson i Vä och Pettersson i Norregård ävensom de likalydande motionerna I: 333 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 282 av herr Hjalmarsen m. fl. — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, med beaktande av vad i betänkandet anförts, i lämpligt sammanhang låta verkställa en översyn av reglerna om det s. k. förvärvsavdraget vid taxering till skatt samt så snart förutsättningar därför föreläge för riksdagen framlägga det förslag i ämnet, som härav kunde föränledas.

Reservation hade avgivits av herrar *Velander* och *Nilsson* i Svalöv, vilka under hänvisning till de likalydande motionerna I: 333 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 282 av herr Hjalmarsen m. fl. ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till sagda motioner, antaga de i motionerna framlagda förslagen till

1) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); samt

2) förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

Herr **VELANDER** (h):

Herr talman! Gift kvinna, bosatt här i riket, äger vid taxering för inkomst beträffande såväl den kommunala som den statliga beskattningen rätt till visst avdrag, s. k. förvärvsavdrag, enligt särskilda därför stadgade grunder. Detta avdrag gäller vid inkomst av rörelse och eget arbete, men däremot inte vid inkomst av egen jordbruksfastighet. Ett liknande avdrag tillkommer härjämte gift man, som haft inkomst av jordbruk eller rörelse och vars hustru utfört arbete i förvärvskällan. Detta avdrag gäller dock inte vid den kommunala be-

skattningen, utan endast vid den statliga.

Utgångspunkten för den diskussion, som här kommer att föras i anslutning till det föreliggande utskottsbetänkandet, kan sålunda sammanfattas i två frågor. Den ena: Bör inte rätten till förvärvsavdrag för gift kvinna vara densamma vid inkomst av jordbruk som vid inkomst av rörelse eller eget arbete? Och den andra är: Bör inte gift man, som haft inkomst av jordbruk eller rörelse och som vid den statliga beskattningen åtnjuter förvärvsavdrag för hustru, som utfört arbete i förvärvskällan, vara berättigad till motsvarande avdrag vid den kommunala beskattningen?

Det är dessa två frågor och ingenting annat, som bevillningsutskottet haft och riksdagens kamrar nu har att ta ställning till; de är nämligen uttömmande med avseende å problemställningen i det aktuella sammanhanget.

Svaret torde vara tämligen givet. Vi inom högern har i varje fall utan tvekan städse besvarat de båda frågorna jakande. De från högerhåll väckta motionerna och den av herr Nilsson i Svalöv och mig till utskottsbetänkandet fogade reservationen ger uttryck åt samma mening. Det är för oss en självklar sak, att förvärvskällan jordbruk skall i angivet hänseende vara likställd med förvärvskällan rörelse, och vi finner det anmärkningsvärt, att utskottsmajoriteten inte vill medverka till ett hävande av den nu gällande diskrimineringen av förvärvskällan jordbruk. Att avdragsrätten vid den kommunala beskattningen principiellt sett bör vara densamma som vid den statliga finner vi lika självfallet. Vi saknar alltså förståelse för utskottsmajoritetens ståndpunkt även i det hänseendet.

Någon motivering för sitt negativa ställningstagande till de inledningsvis ställda båda frågorna har utskottet icke sökt prestera. Utskottet talar om någonting annat. Vad utskottet anför ligger sålunda helt vid sidan av dem. Det saknar därför relevans för det avgörande, vi här ställts inför. Detta är även utskottet självt fullt på det klara med. Vid

Ang. gift kvinnas förvärvsavdrag vid taxering.

den inom utskottet förda diskussionen har sålunda betonats, att det för utskottsmajoriteten gällde att utforma en linje eller en skrivning, som icke bunde någon och icke förbunde till något, där m. a. o. friheten att i fortsättningen välja ståndpunkt vore för alla obegränsad. Det är alltså »den såpade grisen» i dess mest fullgångna gestalt, som utgjort norm för utskottets överväganden i förevarande sammanhang.

Det är med tillfredsställelse, som åtminstone jag har noterat, att från bondeförbundshåll väckts motioner, som beträffande frågan nummer två intar en fullt klar och positiv ståndpunkt, i det att i dessa motioner hemställs, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära förslag antingen till innevarande eller nästkommande års riksdag om rätt till fast förvärvsavdrag vid den kommunala beskattningen av samma storlek och på samma villkor som vid den statliga beskattningen för gifta kvinnor, som deltar i mannens jordbruk eller rörelse».

Det är emellertid inte utan förvåning, jag konstaterat, att bondeförbundets representanter i utskottet har kunnat vara med om att skapa denna »såpade gris», den karakteristik som jag nyss använde, då bl. a. det i utskottets kläm heter, att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, med beaktande av vad i detta betänkande anförts, *i lämpligt sammanhang* låta verkställa en översyn av reglerna om det s. k. förvärvsavdraget samt *så snart förutsättningar därför föreligger* för riksdagen framlägga det förslag i ämnet som härav väl föranledas.

Jag skall i det följande söka uppvisa, att utskottets yttrande inte på något sätt kan anses ligga i linje med de från bondeförbundshåll väckta motionerna utan utgör ett försök att komma ifrån ett sakligt ställningstagande och det under sådana former, att ingen skall behöva känna sig bunden av utskottets uttalanden i senare sammanhang.

Då utskottet talar om önskemålet att genom viss schablonisering av inkomst-

beräkningen åstadkomma ett förenklat deklarations- och taxeringsförfarande, kan sägas, att detta resonemang i högre grad gäller de nuvarande förvärvsavdragen, såsom de utformats, än de enligt högermotionerna och reservationen föreslagna. Högerståndpunkten innefattar dock på sitt sätt en rationalisering av beskattningen i förevarande hänseende, eftersom vad därmed åsyftas utgör en naturlig och logisk konsekvens av förvärvsavdragens nuvarande oenhetliga konstruktion. Att förvärvsavdragen i och för sig, särskilt om de ges denna enhetliga konstruktion eller utformning, innefattar någon nämnvärd komplicering av beskattningsreglerna, vars undanröjande skulle framstå såsom synnerligen angeläget, torde näppeligen heller kunna göras gällande.

Då utskottet vidare anför, att den nuvarande utformningen av förvärvsavdragen »närmast vore att uppfatta som resultat av en sammanjämkning av skilda ståndpunkter», är detta inte riktigt. För högerns vidkommande kan det nämligen sägas, att den inte i något sammanhang biträtt en sådan sammanjämkning.

Utskottet är också något inne på »det inbördes samband som rådde mellan utformningen av förvärvsavdraget, ortsavdragets avvägning och storlek samt, vid statsbeskattningen, skatteskalornas uppbyggnad».

Detta talesätt framstår dock såsom något oroande. Det betyder ju bland annat att detta »samband» utesluter eller diskriminerar förvärvskällan jordbruk.

Utskottet tangerar slutligen den från olika håll hävdade synnerligen trängande »angelägenheten av att söka ernå en allmän skattelättnad». Utskottet finner därvid, att det är »uppenbart, att ett visst samband föreligger mellan sistnämnda frågor och utformningen av förvärvsavdraget». Angelägenheten av en skattelättnad är väl de flesta av oss beredda att understryka. Att denna angelägenhet kan utgöra ett skäl för eller emot det förenhetligande av förvärvsavdragen, varom här är fråga, måste dock vara något svårt att inse.

Ang. gift kvinnas förvärvsavgdrag vid taxering.

När man söker göra klart för sig den faktiska innebörden av utskottets yttrande, är det inte lätt att komma förbi intrycket, att det innefattar ett resonemang, där åtminstone följdriktigheten satts på undantag. Varför inte utan vidare vidgå, att den nuvarande ordningen är inkonsekvent och ohållbar i stället för att säga: »Den frågan kan givetvis ställas huruvida den nuvarande ordningen är ur alla synpunkter tillfredsställande med hänsyn till samtliga de intressen som måste vägas mot varandra?» Varför detta ihärdiga motstånd, när utskottet ändå nödgas lämna sådana koncessioner åt motionärernas och reservanternas uppfattning?

Jag hemställer, herr talman, om bifall till den vid utskottets betänkande föga reservationen.

Fru SVENSON (bf):

Herr talman! Från bondeförbundshåll har vi också motionerat i denna fråga, som alltså gäller kommunalt förvärvsavgdrag för gift kvinna, som deltagar i mannens förvärvsarbete. Vi har ansett det vara högst angeläget att rättvisa härvidlag skipas snarast möjligt. Redan år 1952 motionerade vi i samma ärende. Bevillningsutskottet ansåg den gången, att förvärvsavgdrag för gift kvinna, som deltagar i mannens förvärvsarbete, endast skulle ifrågakomma vid den statliga beskattningen. Bondeförbundets representanter reserverade sig den gången och förutsatte att Kungl. Maj:t skulle ägna denna fråga sådan uppmärksamhet, att förvärvsavgdrag för dessa kvinnor skulle föreslås få göras även vid den kommunala beskattningen.

Sedan dess har det emellertid inte hänt någonting på detta område, och därför har vi återkommit med en motion till årets riksdag i samma ärende. Bevillningsutskottet, som har behandlat förevarande motioner, har den här gången sett med något blidare ögon på frågan. I betänkandet hemställer nämligen utskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, med beaktande av vad i det-

ta betänkande anförts, i lämpligt sammanhang låta verkställa en översyn av reglerna om det s. k. förvärvsavgdraget vid taxering till skatt samt så snart förutsättningar därför föreligger för riksdagen framlägga det förslag i ämnet som härav må föranledas.

Av det resultat utskottet har kommit fram till vill jag utläsa, att frågan kommit något närmare sin lösning, även om utskottet inte helt har kunnat tillgodose de önskemål, som vi framfört i motionen. Vi hade nämligen ansett, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t borde begära förslag antingen till innevarande eller till nästkommande års riksdag om rätt till fast förvärvsavgdrag vid den kommunala beskattningen av samma storlek och på samma villkor som den statliga beskattningen för gifta kvinnor, som deltagar i mannens jordbruk eller rörelse.

Helt uppenbart hade jag önskat, att utskottet haft möjlighet att helt tillmötesgå oss motionärer. Men så har nu inte blivit fallet. Jag är emellertid inte fullt så pessimistisk som herr Velander, utan jag vill uttala den förhoppningen, att den av utskottet förordade översynen med det snaraste skall komma till stånd och att resultatet av denna översyn skall tillgodose vad vi i motionen syftar till.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Det är ju två sakfrågor, som förts fram i förevarande motioner och sedermera i reservationen från höger:s sida.

Den ena frågan gäller en utvidgning av rätten att göra avgdrag med 300 kronor för gift man, som haft inkomst av jordbruksfastighet eller av rörelse och vars hustru utfört arbete i mannens förvärvskälla. Detta avgdrag på 300 kronor har ju tillkommit såsom ett schablonavgdrag. Man kan knappast räkna med att det verkligen skall kunna bevisas, att hustru i ett fall utfört arbete till ett värde av 300 kronor och i ett annat fall inte, utan här har ett schablonmässigt avgdrag måst användas.

Ang. gift kvinnas förvärvsavdrag vid taxering.

Men avdraget har egentligen inte kommit till för att erkänna någon princip utan för att man skulle kunna överbrygga vissa motsättningar vid den praktiska tillämpningen av hustrurnas förvärvsavdrag. Denna motsättning råder mellan de hustrur, som arbetar utanför hemmet i förvärvsarbete, och de hustrur, som arbetar inom hemmet i mannens förvärvskälla. Man har allmänt haft den uppfattningen, att hustru, som arbetar utanför hemmet, därigenom ådrar sig vissa kostnader, för vilka hon bör få göra avdrag. Man har också medgivit detta genom införande av ett schablonmässigt avdrag. I all synnerhet har det varit uppenbart att så bör vara fallet, då hustrun haft hemmavarande barn i sådan ålder, att hon erhållit barnbidrag. I det fallet har avdraget höjts utöver de 300 kronorna och kunnat uppgå till sammanlagt högst 1 000 kronor.

Då har det sagts, att den hustru som arbetar i mannens förvärvsarbete likaledes bör få göra ett visst avdrag, eftersom hon på grund av detta arbete måste försumma en del uppgifter i hemmet. Det avdrag som medgivits sådan hustru har inte vilat på några principiella grunder och har tillkommit som ett schablonavdrag för att man skall slippa fullgörande av en sträng bevisbörda vare sig för deklaranten eller taxeringsmyndigheten. Det har ansetts, att man kanske får lov att gå med på att införa ett sådant avdrag. Det har varit, såsom det ofta sker i ett utskott, på det sättet att man så att säga skrivit ihop sig från olika utgångspunkter.

Men nu kommer man och åberopar en princip, som skulle ha legat bakom detta senare avdrag men som i verkligheten inte finns. Man säger, att då man har ett schablonmässigt avdrag på 300 kronor i de fall, då lantmannahustrun arbetar i mannens förvärvsverksamhet, varför skall då inte den hustru, som har en egen inkomst av jordbruk, också få göra ett schablonavdrag med 300 kronor? Anledningen till ett sådant avdrag skulle givetvis vara, att en hustru, som haft inkomst av jordbruk som hon själv åger, genom sin arbetsinsats i jordbru-

ket försummat sin arbetsinsats i hemmet.

Hur i all världens dar, mina damer och herrar, skall en sådan sak kunna ledas i bevis? Och varför skulle man stanna där? Varför skulle man inte också kunna säga, att en hustru med inkomst från en hyresfastighet, som föranleder arbete med hyresgäster och åtskilligt annat, också bör få göra avdrag med 300 kronor? Och varför skall inte hustrun i en familj, där hon äger en villa som skall deklarerar i hennes namn, få göra samma avdrag? Man kan gå ännu längre och ifrågasätta, varför avdragsrätten skall begränsas till fall, där hustrun haft inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse. Varför inte gå till fall, då hustrun har inkomst av tjänst? Om vidare en arbetare ute på landsbygden har några höns och en gris och hustrun sköter både hönsen och grisen, får hon inte något avdrag, medan en lantmannahustru som bor i närheten och som kanske i verkligheten inte uträttar mer än hon utom hemmet, får göra avdrag med 300 kronor.

Om man på detta sätt skulle rida på principer, skulle vi få en ohanterlig lagstiftning. För deklaranterna skulle det visserligen vara mycket lätt att i deklarationen dra av 300 kronor — det skulle de göra beredvilligt och med ett uppflammande intresse, åtminstone i det ögonblicket. Men jag beklagar taxeringsmyndigheterna, om de skulle ha att bedöma, vad som i dessa fall är skäligt eller oskäligt.

Detta var om den ena saken. Den andra gäller det förvärvsavdrag på 300 kronor, som mannen får göra då hustrun utfört arbete i mannens jordbruk eller rörelse. Denna avdragsrätt gäller endast den statliga beskattningen. Det är inte så, att det härvidlag råder någon principiell skillnad mellan statlig och kommunal beskattning, utan det är fråga om en typisk riksdagskompromiss, som saknar allt vad principer heter. Man har bitit huvudet av principerna och, skulle jag nästan vilja tillägga, ytterligare någonting!

Man säger nu, att denna avdragsrätt

Ang. gift kvinnas förvärvsavdrag vid taxering.

vid den statliga beskattningen kräver, att man får göra samma avdrag i den kommunala beskattningen. Det är inte alls säkert. Vi har t. ex. ett ortsavdrag på 4 000 kronor för gifta personer vid den statliga beskattningen och 2 000 kronor för ogifta. Varför säger man inte, att detsamma också skall gälla vid den kommunala beskattningen, där dessa avdrag för familjerna endast är hälften så stora? Och den allvarligaste invändningen är att avdragsrätten med upp till 1 000 kronor för hustrur, som har förvärvsarbete utom hemmet, gäller den statliga beskattningen men icke den kommunala. I de fall, då det är mest uppenbart motiverat att få göra avdrag, gäller avdragsrätten bara den statliga beskattningen. Varför skall man då låta det nu ifrågasvarande schablonavdraget med 300 kronor gälla både den statliga och den kommunala beskattningen?

Nu kunde någon säga, att enligt detta resonemang borde jag från mina utgångspunkter ha yrkat avslag på motionen. Det ligger mycket i den anmärkningen, men vi har gjort en sådan där ohelig kompromiss — alla kompromisser är mer eller mindre oheliga, men de är ofta nödvändiga i det praktiska politiska arbetet. Vad är det nu som ligger bakom detta? Jo, vi har ett förslag om förenklad taxering och förenklade deklARATIONER. Det ligger på regeringens bord, och hur det går därmed, det ligger i gudarnas knän — jag hoppas att inte någon av regeringens ledamöter förhåver sig. Man vet inte vad det blir av det förslaget, men uppenbarligen är det möjligt, att man i det sammanhanget för att förenkla deklara-tions- och taxeringsförfarandet vill företa en vidsträcktare prövning och att man då kan kasta sina blickar även på denna punkt.

Vidare är frågan om en skattesänkning aktuell, och det är möjligt att det kan bli fråga om schablonmässiga avdrag i en eller annan form. Det är ett ytterligare skäl att titta på dessa saker, och kom ihåg att i samband med frågan om skattesänkningen kan frågan om ortsavdragen och skatteskalorna komma upp. I samband därmed får man nog

även ta hänsyn till förvärvsavdragen. Utskottet har därför menat, att man kan hänskjuta till Kungl. Maj:ts prövning i detta andra sammanhang, om det kan finnas skäl att då taga upp saken.

Men utskottet har också velat varna. Här gäller det någonting så ömtåligt som kommunalbeskattningen. Vi vet, hur betänksamma kommunalmännen är inför varje ändring av reglerna om kommunalbeskattningen, och det är uppenbart att detta förslag skulle medföra vissa höjningar i den, men nog tycker jag för min del, att om man vill göra någonting på den kommunala beskattningens område, vore det rimligt att främst tänka på de orimligt låga kommunala ortsavdragen och även gärna att ställa den kommunala fastighetsskatten på avskrivning, ju förr dess hellre — jag finner ingen möjlighet att försvara den beskattningen.

Herr talman! Utskottet har föreslagit en skrivelse till regeringen, det har bakat in dessa motioner i skrivelsen och anhållit att regeringen skulle i lämpligt sammanhang taga upp dessa frågor till övervägande och behandling. Jag ber att få framställa samma yrkande som utskottet.

Herr NIKLASSON (bf):

Herr talman! Herr Velander undrade, hur bondeförbundets representanter i utskottet kunde gå med på utskottets förslag, som han betecknade som negativt och till och med kallade för »en såpad gris» eller någonting i den stilen. Ja, detta utskottsutlåtande är nog inte så negativt. Jag har knappast hört någon gång, att när ett utskott skriver och begär en översyn eller utredning, detta kallas för en negativ inställning. Det är klart att man kan ha olika meningar om hur långt man kan gå, och givetvis kan man ha önskemål — särskilt vi inom bondeförbundet, som i många år har arbetat på att komma framåt på denna punkt, vill givetvis komma så långt som möjligt — men det är litet skillnad här i riksdagen på att ha önskemål och att få dem genomförda, och när det gäller

Ang. gift kvinnas förvärvsavgdrag vid taxering.

denna sak har vi föredragit att komma framåt ett litet steg i taget framför att köra huvudet i väggen. Ty det hade väl blivit resultatet, om vi hade hållit för hårt på någon viss linje. Jag är rädd för att utskottet då hade kommit i en situation som har inträffat förr, att det stått 10 mot 10 och att lotten hade fått avgöra, vilket förslag som hade blivit utskottets. Sådana situationer har ur vår synpunkt tidigare inte lett till några särskilt gynnsamma resultat, och när det fanns möjlighet att samla en majoritet i utskottet kring ett positivt skrivelseförslag, var det ju naturligt att vi hellre valde den vägen.

Nu är det klart att man kan ha ytterligare önskemål, men vi skall väl hoppas att denna fråga kan arbetas fram så småningom. Vi lyckades ju få igenom detta avgdrag när det gällde den statliga beskattningen, fastän det tog rätt många år, och vi skall väl hoppas att vi kommer dithän även när det gäller den kommunala beskattningen.

Nu frågar herr Velander, om det inte är rimligt att medge samma avgdrag i kommunal beskattning som i statsbeskattningen. Ja, den saken man man ju diskutera, men för närvarande är det ju inte så, vilket också framhölls av herr Sjödahl. I sakens nuvarande läge kan vi tydligen inte komma längre än till det förslag som utskottet har gjort till sitt, men det är alltid ett steg framåt.

Då herr Sjödahl nu talade om att man teoretiskt skulle kunna plädera för en ytterligare utvidgning av avdragsrätten för hustrur, så vill jag bara säga att man naturligtvis kan resonera om den saken. Men det föreligger nog ändå en viss skillnad mellan de arbetsinsatser, som utförs av en jordbrukarhustru, och dem som hustrun till en egnahemsinnehavare utför. Jordbrukarhustruns arbete blir nämligen föremål för inkomsttaxering, vilket inte sker i de andra fallen, åtminstone inte i alla dessa fall. Detta är en skillnad som nog är ganska betydelsefull när det gäller att bedöma frågan om avdragsrätten.

Det finns kanske många andra synpunkter som kan anläggas på frågan,

och dem får väl Kungl. Maj:t ta under övervägande vid sina försök att komma fram till ett antagbart resultat.

Jag skall inte orda vidare i saken, men jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr VELANDER (h):

Herr talman! Herr Sjödahl yttrade i varje fall något som jag helt och fullt kan instämma i, nämligen att ju fortare man tog steget fullt ut, när det gällde avvecklingen av fastighetsskatten, desto bättre. Det är också min inställning. Men jag förstår inte, herr Sjödahl, vad den överensställelsen i uppfattning oss emellan har med de spörsmål, som vi här diskuterar, att skaffa.

Fortfarande ligger det så till, att herr Sjödahl har gått vid sidan av de två frågor, som jag ställde i inledningen till mitt förra anförande. Herr Sjödahl bemödar sig att uppvisa att, om man utsträcker rätten till förvärvsavgdrag till att omfatta alla förvärvskällor, skulle man komma i ett läge, som vore ohållbart med avseende på tillämpningen. Men det är ju inte det saken här gäller, herr Sjödahl. Jag frågade, varför det avgdrag, som nu gäller vid inkomst av rörelse och av eget arbete, inte får ifrågakomma vid förvärvskällan jordbruk. Det är den ena av de frågor, som jag ställde och som bör besvaras. Jag tycker, att herr Sjödahl borda tillmötesgå denna önskan genom att tala om, varför förvärvskällan jordbruk bör uteslutas.

Jag skall emellertid inte fortsätta försöken att komma fram till någon gemensam utgångspunkt för mig och herr Sjödahl — det finns förmodligen inga förutsättningar för det. Däremot vill jag säga ett par ord angående den förnöjsamhet, som i sammanhanget visas från bondeförbundshåll och som i främsta rummet fru Svenson gjort sig till talesman för; hon följdes ju sedan av herr Niklasson.

Jag tycker ändå, att fru Svenson bör känna sig något olustig trots sin deklarerade förnöjsamhet, när hon lyssnar till herr Sjödahl, som bl. a. yttrade, att ett

Ang. gift kvinnas förvärvsavgdrag vid taxering.

av utskottets skäl för att man inte nu borde lösa dessa frågor var den förenkling av deklarations- och taxeringsförfarandet som vi även i andra sammanhang har hört talas om och varom ett sakkunnigutlåtande föreligger. Herr Sjö-dahl tillade nämligen, att lösningen av den frågan helt »vilar i gudarnas knän». När fru Svenson ändock fortsätter att vara förhoppningsfull, så är detta tydligen bevis på en utomordentlig förnöjsamhet. I bondeförbundsmotionerna talas det dock om en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om proposition redan till årets riksdag eller, om det inte låter sig göra, till nästa års. Bondeförbundets representanter i utskottet måste väl anses ha avlägsnat sig högst väsentligt från denna motionärernas ståndpunkt, när de nu nöjer sig med vad jag har tillåtit mig att beteckna som »den såpade grisen».

Herr Niklasson förklarade, att han och hans partikamrater i bevillningsutskottet hade handlat i överensstämmelse med den norm, som de brukar följa — de brukar skatta åt vad som plägar kallas det möjligas konst. Det är i alla fall rätt anmärkningsvärt, att man tillämpar en helt annan »konst», när man skriver motioner, än när det gäller anpassningen inom ett riksdagens utskott. För ytterligare belysning härav vill jag upppepa, att bondeförbundets representanter i utskottet dock även där till en början ställde yrkande om votering. Men sedan var det slut med modet, och så fick vi det här utskottsbetänkandet, som i varje fall fru Svenson och herr Niklasson är så utomordentligt glada åt.

Fru SVENSON (bf):

Herr talman! Jag har sagt att jag är tillfredsställd över att frågan har fallit framåt så till vida som utskottet har gått med på en skrivelse till Kungl. Maj:t. Därmed anser jag att vi har nått ett visst resultat. Sedan får vi ju hoppas på att den översyn, som riksdagen väl kommer att förorda, också ger så positiva resultat, att vi kan anse oss tillfredsställda. Jag vill inte påstå att jag var be-

låten med herr Sjödahls resonemang här. Jag tyckte att han gick till överdrift i långa stycken. Jag hoppas därför att vad han sade inte kommer att ligga till grund för den översyn som jag hoppas skall verkställas.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (bf):

Herr talman! Herr Velander säger att vi bondeförbundare begärde votering i utskottet, men sedan hörde han inte av oss längre. Jag vill då bara säga herr Velander att det väl inte är obekant för honom att vi bordlade frågan för att försöka skriva ihop oss. Hade ärendet avgjorts den dagen vi hade det uppe i bevillningsutskottet och begärde votering, så hade det inte blivit någon skrivelse till Kungl. Maj:t. Vi försökte att resonera ihop oss och därigenom nå fram till ett resultat, och så skedde ju också.

Jag skulle vilja säga, att det är självklart att man inte alltid kan nå fullt så långt som man har tänkt sig. Herr Velander är ju en gammal filur och har varit med om många sammanjämkningar. Jag skulle vilja tro att han vet att han inte alltid fått sin egen vilja igenom utan har fått ge efter. Så har det gått också här. Motionärerna har inte fått sin egen vilja igenom — då hade skrivningen varit ännu kraftigare. I motionen begärdes ju en skrivelse till Kungl. Maj:t. Det har givit en liten uppmjukning i klämman, men jag förmodar ändå att Kungl. Maj:t tar upp denna fråga den gång den pågående utredningen av skatten föreligger. Jag förmodar att detta ärende också kommer att hänskjutas till den utredningen.

Naturligtvis kan man inte alltid känna sig tillfreds. Jag tror inte heller att vi motionärer känner oss riktigt tillfreds, men vi har i alla fall följt den gamla regeln: det är bättre med en mager uppgörelse än en fet process.

Herr VELANDER (h):

Herr Elofsson kom verkligen in på vad som i sammanhanget är pudelns

Ang. gift kvinnas förvärvsavdrag vid taxering.

kärna. Elofsson uppkallades av min uppgift, att bondeförbundets representanter i utskottet begärde votering. Herr Elofsson invänder då, att jag väl ändå kommer ihåg, att det blev bordläggning för att man skulle söka »skriva ihop utskottet». Ja, så blev det efter voteringen, ty då inträffade något som även tidigare har förekommit inom bevillningsutskottet: då framträdde nämligen representanter för ett mäktigare parti, som nog inte tycker, att det passar så bra, att de båda regeringspartierna går fram på olika linjer, och då blev det fråga om sammanjämkning.

Vidare säger herr Elofsson, att jag väl inte heller alltid får igenom vad jag önskar vid en kompromiss. Nej, ledsamt nog, men om jag inlåter mig på en kompromiss — och det är jag, trots en hård och otillgänglig yttre attityd, inte alls så obenägen till — ligger dock kompromissen till på det sättet, att jag vet, att jag har fått åtminstone någonting. Men i detta fall kan herr Gustaf Elofsson och hans partikamrater inte säga, att de har fått någonting, ty det kan väl inte vara riktigt, såsom här säges från något håll, att enbart den omständigheten, att det har skickats en skrivelse till Kungl. Maj:t, betyder, att någonting blir gjort. Nej, man måste naturligtvis bedöma detta med utgångspunkt från både hur skrivelsen är motiverad och dess kläm avfattad. Därtill kommer i förevarande fall, såsom jag redan sagt, att majoriteten inom utskottet var alldeles på det klara med att målet för sammanjämkningsen skulle vara att åstadkomma en skrivning som inte bunde någon och icke förbunde till något. Friheten skulle med andra ord vara obegränsad i alla senare sammanhang, då hithörande frågor kunde komma på tal.

Herr HEUMAN (s):

Herr talman! Jag tycker inte att det är så särskilt intressant att i kammaren diskutera vad som förekommit vid utskottsbehandlingen av ärendet. Det brukar i allmänhet inte medföra några positiva resultat.

Herr Velander talade i detta sammanhang om »såpad gris». Jag tror att det är tio à femton år sedan jag hörde detta uttryck här i riksdagen. Men jag tycker att herr Velander, när han tog upp det igen, använde det i ett oriktigt sammanhang. Uttrycket »såpad gris» förekom nämligen inom utskottssekretariatet förr i tiden, när man förstod att utskottet inte ville göra någonting i ett visst ärende. Då sade man, att man skulle skriva en »såpad gris», man skulle skriva någonting som inte hade över huvud taget någon betydelse i det föreliggande ärendet. Här är det dock inte så.

Herr Velander säger, att utskottet försökt att komma ifrån ett ställningstagande. Det är riktigt så till vida, att utskottet har försökt att komma ifrån ett ställningstagande i en detalj av detta stora komplex, ett komplex som det har varit svårt att klara. Det är två utredningar som tidigare sysslat med denna fråga. Den har dessutom behandlats av Kungl. Maj:t och bevillningsutskottet och riksdagens kamrar, och man har inte kunnat komma till ett ur alla synpunkter godtagbart resultat.

Nu säger utskottet, att utskottet vill på nytt hänskjuta detta komplex till Kungl. Maj:ts prövning. Då kan man inte tala om en »såpad gris», ty här är det ett ganska positivt uttalande och ställningstagande från utskottet.

Herr Velander säger, att principiellt bör dessa avdrag vara lika vid stats- och kommunalbeskattning. Men om man skall se frågan i dess helhet ur principiell synpunkt, herr Velander, varför skall man då stanna vid dessa avdrag bara för de kategorier av förvärvsarbetande som man har dragit fram här? Herr Sjödahl var inne på spörsmålet. Varför inte fortsätta, såsom han sade, exempelvis till inkomst av tjänst och tillfällig förvärvsverksamhet? I vårt land finns vissa människor med inkomst av tjänst — jag tänker närmast på alla dessa som arbetar inom våra bildningsrörelser och andra ideella föreningar såsom ombudsmän — vilkas hustrur i mycket stor utsträckning hjälper dem med deras hem-

Förordningsförslag om bostadssparande.

arbete. Vi har exempelvis försäkringsombuden, vilkas hustrur kanske inkasserar avgifter och dylikt åt männen och alltså deltar i deras förvärvsverksamhet. Varför skall inte dessa ha rätt till motsvarande avdrag?

Man klarar inte hela detta komplex genom det förslag som här föreligger från högerens sida och har förelegat även från bondeförbundets sida. Låt oss därför förena oss med utskottet och be Kungl. Maj:t se över saken en gång till! Då kanske vi kan komma fram till en lösning som alla så småningom kan vara något så när överens om.

Herr VELANDER (h):

Herr talman! Till herr Heüman vill jag endast säga, att en sådan avfattning av ett utskotts yttrande, som någon gång karakteriserats såsom »såpad gris», avsett just det fall, att utskottet i själva verket inte velat säga någonting alls. Det är, herr Heüman, också på det sättet utskottet skiljt sig från de föreliggande motionerna.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Velander* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 62, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Velander* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 114;

Nej — 13.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Förordningsförslag om bostadssparande.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 63, i anledning av väckta motioner med förslag till förordning om bostadssparande.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 388 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 494 av herr *Hjalmarson* m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte antaga i motionerna infört förslag till förordning om bostadssparande.

Ifrågavarande förordningsförslag innebar medgivande av skattefrihet i viss utsträckning för medel, som skattskyldig använt för att tillgodose sitt behov av bostad. Enligt förslaget skulle skattskyldig åtnjuta uppskov med inkomsttaxeringen av medel, som under åren 1954—1959 insatts å särskilt bostadskonto i bank eller annan penninginrättning, till belopp av sammanlagt högst 4 000 kronor eller, såvitt avsåge äkta makar, högst 8 000 kronor. Därest medlen toges i anspråk för förvärv av eget hem eller för gäldande av insats i bostadsrättsförening, skulle skattebefrielse äga rum. I den mån medlen uttoges för annat ändamål, skulle beskattning ske. Likaså skulle kontomedel, som icke uttagits före utgången av år 1964, upptagas till beskattning.

Till stöd för det i motionerna framställda yrkandet hade åberopats innehållet i de av samma motionärer väckta likalydande motionerna I: 383 och II: 489, vilka behandlats av statsutskottet i utlåtande nr 123 och icke föranlett någon riksdagens åtgärd.

Utskottet hade i det nu förevarande betänkandet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 388 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 494 av herr Hjalmarson m. fl. med förslag till förordning om bostadssparande icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herrar *Velander* och *Hagberg* i Malmö, vilka i anslutning till innehållet i de likalydande motionerna I: 388 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 494 av herr Hjalmarson m. fl. ävensom de av samma motionärer väckta likalydande motionerna I: 383 och II: 489 ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 388 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 494 av herr Hjalmarson m. fl., antaga^o det i motionerna framlagda förslaget till förordning om bostadssparande.

Herr **VELANDER** (h):

Herr talman! Sambandet mellan investeringar och sparande är uppenbart åtminstone för de flesta av oss. Sparandets utomordentliga betydelse för det ekonomiska framåtskridandet och därmed för utvecklingen i stort lär knappast heller av någon bestridas. Från sådana utgångspunkter är det svårt att tänka sig, att sparandet kan bli för stort. Åtminstone gäller detta det frivilliga enskilda sparandet. Problemet är i stället, hur sparandet skall kunna upprätthållas i tillräcklig omfattning. Det sker icke genom ett bagatelliserande av sparandets problem.

Dessa problem har ju undan för undan alltmer komplicerats. I förgrunden träder därvidlag en starkt inkomstutjämnande beskattning, som drabbar den sparande inkomsten väsentligt hårdare än annan inkomst. Därtill kommer socialpolitikens försvagande av sparandets

Förordningsförslag om bostadssparande. trygghetsmotiv samt en nästan ständigt fortgående penningvärdeförsämring. Det gäller därför att finna någon motvikt till dessa på besparingsmöjligheter och sparvilja ogynnsamt inverkan omständigheter. Olika utredningar samt skilda uppslag eller förslag till stimulerande av det frivilliga enskilda sparandet har också under de senaste åren sett dagen. De har dock samtliga blivit underkända.

Nu föreligger jämväl ett förslag till befordrande av ett sådant sparande, men även det hotas av samma öde som sina föregångare. Och ändock utgör det ett led i bemödandena att komma till rätta med ett av våra allra största sociala problem, nämligen bostadsfrågan. Det gäller alltså ett ändamålssparande, ägnat att stimulera den enskildes intresse till anskaffning av egen bostad genom förvärv av eget hem eller insats i bostadsrättsförening.

Bevillningsutskottets inställning till förslaget är emellertid helt negativ. Utskottet anstränger sig till synes att finna motiveringar för ett avstyrkande. Innet risktagande från det allmännas sida får ifrågakomma; inga maskor eller kryphål, konstruerade eller verkliga, får finnas för den illojale; taxeringsorganisationen får inte belastas med några nya om än så blygsamma uppgifter; bostadsnöden eller den bostadslöse skymtar icke på något sätt inom den synkrets, som utskottet anlägger.

Det alldeles avgörande skälet för utskottets negativa inställning framträder i dess uttalande, »att en väsentlig förutsättning för att åtgärder av den av motionärerna föreslagna innebörden skall kunna övervägas synes vara att åtgärderna kommer nysparandet till godo», samt att motionsförslaget icke torde innefatta några garantier i sådant hänseende. Ja, det sista är nu så riktigt som det blivit sagt. Motionärerna och med dem reservanterna anser nämligen, att betydelsen av ett ökat sparande och då särskilt såsom här av ett målsparande, inriktat på anskaffandet av den egna bostaden, är så stor, att skattebefrielsen icke bör knytas till något villkor om att

Förordningsförslag om bostadssparande.

den skall gälla endast vid nysparande. Genom att så icke skett vinner man också, att det administrativa merarbetet vid förslagets omsättning i praktiken väsentligen reduceras eller underlättas. Tekniskt sett bör det alltså närmast vara en förtjänst hos förslaget att för dess tillämpning givits avkall på kravet om att fråga skall vara om nysparande.

Vad utskottet menar med sitt uttalande, att, »därest frågan om vidtagandet av åtgärder på beskattningsområdet i syfte att stimulera sparandet rent praktiskt kan lösas, dessa åtgärder i första hand bör ha en mera allmän syftning», har reservanterna inte så lätt att begripa och detta icke minst på den grund, att utskottet till det citerade uttalandet fogar, att »det vill härmed icke ha uttalat sig i fråga om en uppmuntran från det allmännas sida av s. k. målsparande». Det måste dock här anses vara fråga om ett förslag med allmän syftning eller i varje fall om ett — med hänsyn till syftet — av utomordentlig betydelse ur allmän synpunkt.

Utskottet söker också falla tillbaka på uttalanden av riksdagen i tidigare sammanhang att, »därest ett visst ändamål anses böra tillgodoses genom stöd från det allmännas sida, detta stöd i regel bör ske på annat sätt än genom lättnader i beskattningen». Uttalanden av dylik innebörd saknar emellertid här varje mening, då riksdagen själv vid flera tillfällen efterlyst och jämväl beställt förslag från Kungl. Maj:ts sida till befordrande av ett sparande, grundat på lättnader i beskattningen.

Utskottet talar vidare om behovet av särskilda bestämmelser »för att förhindra att anordningen utnyttjas för obehöriga syften samt för att reglera de situationer som uppkommer om kontomedel överlåtes, pantsättes m. m.». Dessa och liknande synpunkter bär väl ändå prägel icke av sakskäl utan av förevändningar, ådagaläggande hur angeläget utskottet är att söka utfinna motiveringar för sin negativa inställning till det föreliggande förslaget till befordrande av sparandet, särskilt i syfte att om möjligt vidga bostadsproduktionen. Det är

dock en angelägenhet av utomordentligt trängande natur, och något litet risktagande borde väl även utskottet ha kunnat våga sig på att förordna, helst som det även måste vara av stort värde att vinna erfarenheter på ett sådant område som det vi nu är inne på.

Vad nu sagts gäller också i stort sett utskottets farhågor för insättningar av alltför bagatellartad karaktär, för att insättaren skall med avseende på realisationsvinstbeskattningen komma i ett bättre läge än den som nedbringar anskaffningskostnaden genom egen arbetsinsats, samt för en avsevärd komplicerad av beskattningssystemet eller en ökad belastning av taxeringsorganisationen.

När utskottet till slut finner sig böra även här spela ut det av 1950 års skattelagssakkunniga framlagda förslaget om en rationalisering av beskattningsförfarandet såsom ägande ett »nära samband med det föreliggande motionsförslaget», är det åtminstone för reservanterna icke möjligt att följa med i galoppen. Än så länge vet vi ju inte ens, om detta förslag kommer att föreläggas riksdagen, än mindre i vilken kapprock detta kommer att ske. Herr Sjö Dahl yttrade för resten i ett tidigare sammanhang att vad som skulle komma att ske, det låge i gudarnas knän. Sedan är det väl tämligen klart, att de säkerligen blygsamma skattelättnader som till äventyrs kommer att följa i det förslagets spår — jag menar 1950 års skattelagssakkunnigas förslag — icke kommer att utformas med hänsyn till någon viss form av sparande.

Med det anförda, herr talman, har jag velat hävda, att utskottet saknat tillräckliga skäl för sitt avstyrkande av bifall till de föreliggande motionerna, och jag tillåter mig därför yrka bifall till den vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Häri instämde herr *Ewerlöf* (h).

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Man får givetvis inte tolka bevillningsutskottets avstyrkande

Förordningsförslag om bostadssparande.

av denna högermotion som bristande intresse från utskottets sida för sparandet eller för bostadsanskaffningen här i landet — det är nog uppenbart för alla, även om herr Velander gärna vill bibringa kammaren en annan uppfattning. Vad som ligger bakom avstyrkandet här är ju, att skall sparandet uppmuntras på detta sätt genom att en insättning upp till 4 000 resp. 8 000 kronor skall vara skattefri, så bör rimligen finnas några garantier för att detta är ett nysparande och att det alltså inte bara är så, att man överflyttar medel från en förmögenhet som man har på konto i en bank eller på annat sätt till ett konto för bostadssparande. En sådan överflyttning innebär ju inget nytt sparande. Pengarna bindes för ett visst ändamål givetvis, men det ändamålet har de kanske varit avsedda för redan förut. Skall man uppmuntra något, är det nysparandet, men i högerens motion finns inga som helst garantier för att nysparandet uppmuntras.

Naturligtvis kunde man också överväga, om det inte kan vidtagas åtgärder för att uppmuntra ett allmänt sparande, även om det inte gällde bostäder. Man har försökt lösa den frågan på olika sätt. Det har suttit utredningar och det har kommit motioner, men man har aldrig kunnat komma fram till något hållbart förslag, och det kan vi finna vara tråkigt, men den vägen gäller det att gå för att försöka komma fram, och det har vi misslyckats med hittills.

Nu har emellertid riksdagen den uppfattningen, att skall man hjälpa en sak, skall man göra det direkt genom anslag och inte genom skatteregler. I första rummet får man välja den första vägen, och det gör man här. Den, som vill bygga sig ett eget hem, kan ju få praktiskt taget en gåva av upp emot 8 000 kronor, vill jag minnas. Man bereder lätnader genom billiga lån och genom en hel rad av åtgärder, även när det gäller bostadsbyggandet för övrigt. Vi har varje år ingående bostadsdebatter, där statsmakternas vilja att på olika sätt understödja bostadsbyggandet och bostadsanskaffningen kommer fram. Det är säkert för

egnahemsägaren mycket betydelsefullare att han kan få upp emot 8 000 kronor och få billiga lån än att detta förslag genomföres som kanske innebär en överflyttning från ett konto till ett annat.

Det är alldeles uppenbart, att skall man genomföra något i stil med vad högeren har föreslagit, måste man undersöka att det syfte man vill främja vinnas och att inte obehöriga syften främjas. Detta skulle leda fram till taxeringstekniska svårigheter av stor omfattning. Det skulle bli en komplicerad av beskattningsformerna utan att man kanske med säkerhet vann någonting för det syfte, som man vill främja.

Utskottet har tillåtit sig att hänvisa till ett förslag som ligger på regeringens bord, nämligen förslaget från de skattelagssakkunniga om att 200 kronor skall vara avdragsgilla vid taxering av inkomst av fastighet och av kapital. Det är uppenbart att båda dessa åtgärder bör främja bostadssparandet, fastän i varje fall den ena av dem, d. v. s. rätten att dra av 200 kronor i fråga om inkomster av kapital, är av stor betydelse för sparandet över huvud taget.

I detta sammanhang får man överväga vad som utöver de åtgärder, vilka redan vidtagits, bör göras och kan göras för att främja bostadsanskaffningen utan att vi krånglar till vår lagstiftning onödigtvis.

Det är i huvudsak av dessa skäl, herr talman, som utskottet har avstyrkt högermotionen. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr WEHTJE (h):

Herr talman! Utskottets talesman började sitt anförande med att understryka, att utskottets utlåtande icke får tolkas så, att utskottet inte skulle hysa intresse eller förståelse för sparandet och för bostadsförsörjningen. Jag sätter dock verkligen i fråga, om man ur utskottsutlåtandet på något sätt kan utläsa ett sådant intresse. Det är ju ändå så, att en förbättring av bostadsförhållandena är en fråga, som väl av alla anses som

Förordningsförslag om bostadssparande.

en mycket angelägen uppgift. Trots mycket kraftigt stöd från det allmännas sida återstår på bostadsbyggandets område ännu mycket, för att vi skall komma därhän, att vi kan säga att bostadsbristen blivit avhjälpst och den önskvärda allmänna bostadsstandarden uppnådd.

Genom att stödåtgärderna haft formen av subventioner har utvecklingen lett därhän, att resultatet i vissa väsentliga avseenden har blivit otillfredsställande. Jag tänker därvid närmast på kostnadsfrågan. Byggarnas och de boendes känsla för att det är ett primärt intresse att hålla kostnaderna så låga som möjligt har avtrubbats med den förda politiken. Möjligheterna att tillgodose behoven ökas betydligt och på ett naturligt sätt, om byggnadskostnaderna kan sänkas. Vi får då råd att bygga mer åt flera med bibehållen standard. Jag vill emellertid inte nu gå vidare in på bostadspolitik. Det är ju inte den, som vi skulle närmast diskutera här i dag. Men mot den bakgrund, som jag nu givit, skulle jag vilja framhålla att det är mycket viktigt att vi söker väcka människornas förståelse för betydelsen av de egna insatserna för bostadsförsörjningen.

Byggandet av egna hem, av en- och tvåfamiljshus, har i vårt land alltid haft en stor omfattning, och allmänt anses väl denna bostadsform bjuda stora fördelar och väl lämpa sig för våra förhållanden och vår läggning. Sedan gammalt har byggaren själv genom eget arbete ofta lämnat betydelsefulla bidrag vid uppförandet av sin bostad, det egna hemmet. Genom byggnadsmetodernas omläggning har möjligheterna till egna insatser begränsats. Det är av flera skäl beklagligt. En stark strävan att allt framgent bereda utrymme för egna insatser är emellertid till finnandes, och jag vill hoppas att utvecklingen skall kunna föras vidare mot detta mål.

Men alla kan ej med eget arbete bidra till bostadsförsörjningen. Därför har i den föreliggande motionen använts en möjlighet att genom ett enskilt sparande medverka till den egna bostadsförsörjningen. Med de stora an-

språk, som ställes på våra resurser för investeringsändamål, är det ett önskemål att sparandet i vårt land hålles så högt som möjligt. Det råder väl också fullständig enighet om att det nuvarande sparandet är för lågt i förhållande till våra stora investeringar och våra investeringsönskemål. Det är därför en angelägen uppgift att kunna stärka sparviljan och öka sparandet. Med den utveckling som varit, bland annat genom den kända penningvärdeförsämringen, har intresset för det enskilda sparandet fått en allvarlig knäck. Det är därför inte någon lätt uppgift att väcka detta intresse till liv igen och visa att det lönar sig att spara. Genom att söka ge sparandet en viss inriktning har man funnit att man får ett bättre underlag för en sådan stimulans. För att med ett ökat enskilt sparande främja bostadsbyggandet har, som sagt, det nu framlagda förslaget till målsparande tillkommit.

Den, som jag tolkar det, helt negativa inställning vid prövningen av det framlagda förslaget, som utskottet har redovisat, synes mig bero på bristande förståelse och intresse för sparandet och bostadsförsörjningen. Utskottet antyder i sitt utlåtande inte med ett enda ord att utskottet hyser förståelse för själva saken.

Jag vet inte heller, hurudan ärendets behandling i utskottet varit. Det är ju dock så, att man utomlands slagit in på vägar som i princip överensstämmer med de av motionärerna föreslagna. Det har visat sig att detta kunnat ske med avgjord framgång. Jag skulle vilja fråga, om man inte inom utskottet har kännedom om denna utveckling utomlands och de där vidtagna åtgärderna. Har man i så fall grundat avslagsyrkandet på negativa erfarenheter utomlands eller en kritisk inställning till de åtgärder som där vidtagits? Eller är de argument, som utskottet redovisar i utlåtandet, mera att anse såsom inom utskottet uttänkta och konstruerade svårigheter?

Utskottets negativa inställning har främst grundats på skatte- och taxeringstekniska invändningar. Jag kan ej

finna att dessa är bärande. I olika sammanhang har vi här genomfört alldeles motsvarande åtgärder med likartad utformning. Kompliceringen av skattesystemet blir med målsparande för bostadsförsörjningen inte större än vad den redan är. De uttalade betänkligheterna mot att ytterligare belasta taxeringsorganisationen bör givetvis skänkas ett visst beaktande, så tungrott och tillkrånglat taxeringsförfarande som vi har. Men jag tror att svårigheterna i detta fall överskattas. I andra likartade sammanhang har man kunnat bortse från komplikationer i taxeringshänseende. Här gäller det så angelägna uppgifter, att deras främjande måste anses upp väga det merarbete och de svårigheter som eventuellt kan uppkomma vid taxeringen.

Det andra egentliga skälet som utskottet åberopar för sitt avslagsyrkande — herr Velandar har redan varit inne även på den saken — är att utskottet säger, att om ett visst ändamål anses böra stödjas från det allmännas sida, bör ändamålet i fråga främjas på annat sätt än genom lättnad av beskattningen. Man skriver mycket försiktigt att det bör »i regel» vara så. Jag har en känsla av att detta »i regel» är en brasklapp, ty hela påståendet är inte hållbart. Det torde väl närmast vara ett argument som utskottet anfört, därför att man inte haft något bättre att komma med.

Herr talman! Jag ber att med det anförda få instämna i det yrkande som redan har framställts om bifall till reservationen.

Herr HEÜMAN (s):

Herr talman! Förutom de skäl, som herr Sjödahl här andragit, har ytterligare skäl varit avgörande för mitt ståndpunktstagande i utskottet till den föreliggande motionen.

I motionen hänvisas till motiveringen för en motion i andra kammaren av herr Hjalmarson m. fl. Denna motion, på vilken motionärerna i första kammaren stöder sitt yrkande, har till ingress: »Om vissa åtgärder för bostadsbristens hävan-

Förordningsförslag om bostadssparande. de.» Syftemålet skulle alltså vara att gagna bostadsbristens hävande. Förden skull föreslår motionärerna att man under åren 1954—1959 i bankinrättning skall få insätta medel för bostadssparande och att dessa belopp blir skattefria. Om medlen i fråga inte lyfts senast år 1965, skall de bli föremål för taxering.

Jag har måst fråga mig, om denna åtgärd verkligen kan bidra till att under den angivna tidsperioden häva bostadsbristen i någon större utsträckning. Jag har kommit till den uppfattningen att så inte skulle bli fallet. Anledningen härtill är att vi för närvarande i vårt land har begränsade resurser i fråga om arbetskraft och material för byggande över huvud taget. Så länge som våra resurser härvidlag är begränsade och måste fördelas mellan bostadsbyggande och annat nödvändigt byggande i samhället, kan en sådan åtgärd som den av högern här föreslagna icke bidra till att häva bostadsbristen. Förutsättningen härför vore ju att vi hade resurser i fråga om arbetskraft och material som inte behövde ransoneras utan som kunde dirigeras över till bostadsbyggande i så stor utsträckning som helst.

Detta är, herr talman, ett av de skäl som har lett till att jag har intagit den ståndpunkt till motionen som jag har gjort vid utskottets behandling.

Herr WEHTJE (h) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Heüman vill jag säga att hans argument väl också bara är ett sådant som förts fram för nöds skull.

Det är väl ändå på det viset, herr Heüman, att om man binder mer pengar för bostadsändamål, så hindrar man därigenom att de används för andra uppgifter som i sin tur skulle ha tagit i anspråk våra arbetskrafts- och materialtillgångar. Jag kan därför inte finna herr Heümans skäl på något vis bärande.

Jag påpekade i mitt anförande, om herr Heüman hörde det, hur angeläget det är att man fortfarande främjar arbetet på att bygga billigare. Det hittills följda systemet med subventioner och

Förordningsförslag om bostadssparande.

understöd har gjort att vi nästan helt kommit bort från dessa strävanden. Det är mycket få som frågar efter vad det kostar att bygga, därför att översta delen av de höga byggnadskostnaderna alltid klaras av det allmänna. Om man inriktar de enskildas intresse på egna insatser för bostadsförsörjningen, kommer vaksamheten att bli större i fråga om kostnaderna för byggandet, och det är av väsentlig betydelse.

Herr HEÜMAN (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte så, herr Wehtje, att min motivering har framgått ur något slags nödläge.

Jag är fullt ense med högern om att man i en eller annan form bör stimulera sparandet, om man kan göra det. Men det nuvarande läget på detta område gör att motionens yrkande inte kan leda till vad motiveringen åsyftar, nämligen ett hävande av bostadsbristen. Det är den saken jag har velat framhålla.

Nu säger herr Wehtje, att man i alla fall binder dessa medel för bostadsbyggandet, om man låser fast dem i bankerna på det ifrågasatta kontot. Ja, visst gör man det, men man binder dem då på ett område, där de i praktiken inte kan få något inflytande; bostadsbyggandets storlek bestämmes nu i stället av andra faktorer. Däremot tas pengarna från andra, kanske lika viktiga investeringsområden — låt mig säga herr Wehtjes eget område, industrien, där det också anses nödvändigt att i åtskilliga fall göra större investeringar.

Detta har varit ett av de starkaste motiven för mitt ställningstagande.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Det var en viss underton i herr Wehtjes yttrande som uppkallade mig. Han menade att det i utskottets skrivning inte finns ett ord om sparandets betydelse och om vikten av att vi får flera bostäder, och han ansåg tydligen att det i bägge dessa avseenden var fråga om bristande förståelse från utskottets sida.

Är det verkligen så, herr Wehtje, att man visar att man saknar förståelse för dessa ting, om man inte ständigt i sin mun för talet om deras stora betydelse? Vill herr Wehtje verkligen i denna kammarare påstå, att bevillningsutskottet inte värdesätter sparandet, därför att betänkan det inte innehåller några deklamationer om sparandets betydelse? Skulle herr Wehtje verkligen vilja påstå, att vi inte har förståelse för nödvändigheten att anskaffa fler och fler bostäder, därför att vi inte har skrivit något därom? Så enkelt kan människor resonera, herr talman, men vad som förvånar mig är bara att herr Wehtje — som jag känner rätt väl — tycks resonera på det sättet.

Riksdagen lämnar årligen, herr talman, 200 å 300 miljoner i understöd åt bostadsbyggandet, och det måste vi fortsätta med för att ge människorna möjlighet att efterfråga bostäder i samma utsträckning som nu. Vi vinner fasligt litet genom den motion, som högern i detta fall har väckt, en motion vars innebörd inte är riktigt klar. Man skulle nästan kunna tala om en mygga gentemot elefanten, och är vi med om att driva fram elefanten på arenan, kan det inte vara någon anledning, när herr Wehtje sedan blåser fram sin lilla mygga, att ifrågasätta, huruvida bevillningsutskottet har intresse för sparandet och bostadsbyggandet.

Man invänder också att vi har överdrivit de tekniska svårigheterna. Men hela tendensen är ju för närvarande att vi skall söka förenkla taxeringsförfarandet för att komma åt de relativt stora rävarna. De finns inte inom de företag som herr Wehtje representerar, men de finns i mycket stor utsträckning — något som tidningarna dagligen berättar om. En förbättrad taxeringsorganisation kommer att leda till en riktigare beskattning av svenska folket, och det blir därmed möjligt att göra vissa generella eftergifter åt den stora massan av små inkomsttagare, som därigenom beredes möjlighet att spara i större utsträckning.

Herr WEHTJE (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle vilja hemställa till kammarens ledamöter att noggrant studera utskottsbetänkandet, och då kan väl ändå ingen tvekan råda, att utskottet har skenet emot sig. Man hävdar nu, att utskottet har stort intresse för de aktuella frågorna, men man har ändå inte med ett ord omnämnt dem i betänkandet!

Varför har man inte gått till en saklig prövning av vad motionen syftar till? Varför har man inte gjort sig besväret att se efter vad som sker utomlands? Där har man ju på flera håll med mycket stor framgång slagit in på denna väg, såsom jag förut har sagt. Denna form av sparande har i utlandet fått mycket stor omfattning och anses ha bidragit till att man mer och mer närmar sig det mål, som också vi gärna vill nå. Genom ett målsparande, en speciell inriktning av det enskilda sparandet, ökas förståelsen för de egna insatsernas betydelse när det gäller att skaffa bostad. Det är den insikten som har fallit bort hos oss, och jag tror att detta är en väsentlig anledning till att vi ännu befinner oss i ett svårt läge med eftersläpning i fråga om bostadsförsörjningen och kvarstående stor bostadsbrist trots det allmännas betydande insatser för att skaffa fram bostäder av tillfredsställande standard och i tillräcklig utsträckning.

Sedan, herr talman, skulle jag vilja säga någonting om det argument, som herr Sjödahl slutade med, nämligen vikten av ett förenklat taxeringsförfarande. Jag kan hålla med om — och sade det också i mitt inledningsanförande — att det är angeläget, ty vi har så mycket krångel och så stora besvärligheter redan på detta område. Men det är väl ändå inte det väsentliga. Det kan finnas andra mycket betydelsefulla intressen, som måste tillgodoses. Här har vi ett sådant.

Herr Sjödahl och jag har ju samarbetat i ett par år på andra områden, men där har han minsann inte dragit sig för att framlägga förslag, som kommer att medföra mycket större kompli-

Förordningsförslag om bostadssparande.
kationer i taxeringsförfarandet än vad denna föreslagna enkla åtgärd skulle komma att göra.

Herr BJÖRNBERG (h):

Herr talman! Jag hade inte tänkt blanda mig i denna debatt, men några uttalanden, som här gjorts, föranleder mig att säga några ord.

Utskottsmajoriteten synes mig fästa mycket stort avseende vid det förhållandet, att svårigheter skulle uppstå att kontrollera, huruvida de skattebefriade pengarna verkligen är nysparade pengar. Utskottet menar att missbruk skulle kunna ske med avseende på överlåtelse av konton, försäljning av fastigheter o. d. Vidare har det sagts i debatten, att kontrollen kommer att i hög grad tynga och komplicera taxeringsmyndigheternas arbete.

Jag skulle vilja instämma i vad herr Velander sade, nämligen att dessa invändningar mera har sken av förevändningar än verkliga sakska. Vad beträffar kontrollen av dessa skattebefriade medel lär det väl inte vara så svårt att ordna den saken. Jag föreställer mig att man lätt nog kan jämföra inkomna deklarationer med nästföregående års deklarationer. Man bör väl så i allmänhet, och man kan då i regel lätt konstatera, om det är fråga om verkligt nysparande.

Vad fastighetsförsäljningarna beträffar kan det ju hända, att en och annan vinst kan göras, men låt gärna en företagsam sparare göra en vinst på en fastighetsförsäljning! Redan det statliga subventionssystemet möjliggör ju ökade vinster vid försäljningar, och det ondgör man sig inte över. Om vinsten är skälig, kan den tolereras. Det är en ersättning, kan man säga, för påtagna risker och för ökat arbete och ansvar. Man kan för övrigt inte hundraprocentigt utsluta missbruk i detta fall, och inte heller i andra, när staten vidtar åtgärder till allmänt gagn. Millimeterrättvisan — perfektionsraseriet som man brukar säga — får inte hindra oss att vidta åtgär-

Förordningsförslag om bostadssparande.

gårder för att främja det personliga sparandet, vilket f. n. är alltför ringa.

Det har sagts här under debatten av herr Heüman, att även om vi ökar sparandet, medför inte detta en ökning av bostadsbyggandet, därför att detta i första hand är en arbetsmarknadsfråga. Men är det inte ändå så, att om vi inte ökar sparandet, tvingas vi på grund av läget på penningmarknaden att minska bostadsbyggandet? Vi vet ju faktiskt, att det på detta område är mycket trångt för närvarande. Staten suger upp pengarna från bankerna för behoven på den offentliga sektorn, och investeringsträngseln på den privata sektorn blir allt större. Meningen är — det vet jag — att hålla tillbaka investeringarna, men let kan gå därhän och gör det säkerligen, om inte sparandet ökar, att vi måste minska på bostadsbyggandet. För närvarande finns i affärsbankerna infrusna byggnadskreditiv på mellan 500 och 600 miljoner kronor, och låneansökningarna hos hypoteksföreningarna köar, sägs det, med omkring 200 miljoner kronor. Sparbankerna, som ju traditionellt är bostadsmarknadens största finansierare, kan, om inte sparandet ökas, få svårigheter att tillgodose de växande anspråk, som ställs på sparbankerna från fastighetsmarknadens sida.

Motionen i denna fråga anvisar en väg att öka sparandet. Utskottet vill inte vara med om den vägen. Utskottet säger nämligen, att den innebär en skattelindring, och den vägen vill man inte utnyttja. Men, såsom här sagts tidigare av herr Wehtje, har man ju med mycket gott resultat på andra håll i världen begagnat sig av liknande vägar. I vårt grannland Finland har man gått så långt, att tillgodohavanden i banker är skattebefriade även med avseende på räntorna. Så långt vill vi naturligtvis inte här sträcka oss, men resultatet av en sådan åtgärd har i Finland blivit ett väsentligt förbättrat personligt sparande. Medan i vårt land sparräkningarna i bankinstituten i fjol ökade med omkring 7 procent, är motsvarande ökning i Finland 18 procent. I Tyskland, där ju det ekonomiska uppsvinget är någonting av ett mirakel,

har införts en hel del åtgärder i syfte att främja sparandet, även skattelindrande åtgärder, och där är resultatet mycket gott. Jag har inte några färska siffror, men jag vet att antalet nyöppnade insättarkonton i sparbankerna år 1952 ökade med 100 procent i förhållande till år 1951. Det insatta beloppet var omkring 70 procent större 1952 än 1951. Därtill har bidragit de Bausparkassen, som inrättats för att gynna sparandet och bostadsbyggandet.

Här i vårt land har vi ett ganska blygsamt sparande. Jag skulle kunna ange siffror, som klart visar det.

Den motion, som har framlagts, har två syften, nämligen dels att främja det personliga sparandet och dels att främja bostadsbyggandet. Båda syftena är ju synnerligen beaktansvärda. Om vi försöker att bygga utan anlitage av sparade medel, försämrar vi ytterligare penningvärdet. Vi bör alla vara medvetna om att ett stabilt penningvärde är sparandets A och O. Det är en nödvändig förutsättning för välstånd i vårt land.

Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Herr SJÖDAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Björnberg försökte påvisa hur litet förslaget behövde complicera skatteförfarandet, och han sade, att om man begränsar saken till att avse nysparande, bör det vara lätt för en taxeringsnämnd att jämföra förmögenhetsuppgifterna med föregående års siffror och därigenom konstatera, om ett nysparande föreligger.

Jag tror inte att det är så lätt, men, herr Björnberg, i den motion som högeren har framburit har inte föreslagits någonting i den stilen. Motionen och dess förslag, som kammaren nu mycket snart skall rösta om, innebär att man mycket väl kan överflytta 8 000 kronor från ett konto till det speciella konto, som här föreslås, och därigenom minska den beskattningsbara inkomsten för det året med samma belopp. Så litet genomtänkt är den motion som herr Björnbergs ledare har burit fram i denna kammare.

Herr MOGÅRD (s):

Herr talman! I förra veckan var jag i tillfälle att besöka en kongress som anordnats av den stora rikssammanslutningen HSB, vilket betyder Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningar. Denna organisation firade sitt 30-års jubileum, och det noterades, att den under 30 år åstadkommit 100 000 bostadslägenheter och hade ungefär lika många medlemmar. Denna organisation har utfört ett mycket betydelsefullt pionjärbete och, såsom också byggnadsiffran anger, ett betydande uppbyggnadsarbete, för vilket denna organisation onekligen är värd samhällets tacksamhet.

Jag observerade emellertid i dess redogörelse, att den del av organisationens verksamhet, som kunde betecknas med bokstaven S — sparkasseverksamheten — ingalunda hade hållit jämna steg med byggnadsverksamheten. Man hade under dessa 30 år i sparkassorna inte kommit upp till större behållning än 32 miljoner kronor, och det är verkligen, om jag får använda ett uttryck av herr Björnberg, en mycket blygsam sparandesiffra.

Jag efterhörde, vad orsaken kunde vara, och då svarande man, att man inte kunde och inte heller ville gå så hårt fram i propagandan, eftersom det måhända skulle uppfattas som illojal konkurrens bland våra sparbanker och affärsbankernas sparavdelningar, på vilkas lånemöjligheter byggnadslånen även till HSB i hög grad vilar. De synpunkterna kan man ju väl förstå. Men jag tänkte då för mig själv, och jag tycker detsamma i dag, att det är alldeles för blygsamt sparande i fråga om bostadsanskaffningen.

Vi har eljest ingalunda några blygsamma sparandesiffror här i landet — det kan jag försäkra herr Björnberg. Från konjunkturinstitutet har bankoutskottet nyligen erhållit en liten tabell, som utvisar att försäkringssparande och banksparande från året närmast före senaste kriget och till och med 1952 har ökats i minst samma utsträckning som de disponibla inkomstillgångarna för

Förordningsförslag om bostadssparande. medborgarna. Ja, detta sparande har till och med stigit med 2 procent från 5,6 procent till 7,5 procent av medborgarnas samlade inkomstbelopp. Det är mycket avsevärda siffror.

Men det är då jag frågar mig själv: Till vad har dessa nyskapade, på den personliga sparsamheten grundade tillgångar använts? Jag tror nämligen att själva investeringsfrågan härvidlag är betydelsefull, i synnerhet när det gäller bostadsanskaffningen. Ty det är klart att dessa jättelika belopp, som sparats hos försäkringsbolag, i sparbanker och på affärsbankernas sparkasseräkningar, naturligtvis i stor utsträckning använts till att finansiera byggnadsverksamhet. Det är uppenbart, men jag tror också att en mycket betydande del av dessa belopp har disponerats på ett mindre lyckligt och önskvärt sätt. Det är därför jag anser att det är litet för mycket sagt av bevillningsutskottet och herr Sjö-dahl i dag, när man lägger en så tung vikt vid att det skall vara ett nysparande, som man skall uppmuntra genom dessa skattelättnader. Ty ett ytterligare nysparande är kanske inte så lätt att åstadkomma. Jag tror nog att det i någon mån kan åstadkommas, men det är framför allt själva dispositionen av pengarna, som jag menar kan förändras, så att de kommer det viktiga bostadsbygandet i ännu vidare mån till godo.

Det är särskilt två grupper av människor, som kan ha nytta och stimulans av en skattesänkning av det relativt blygsamma format, som nu motionärerna föreslår. Den ena gruppen är ungdomen, de som skall bilda hem, och den andra gruppen utgöres av dem, som snart skall pensioneras eller lämna en anställning för att så att säga träda in i Rubestand. Dessa måste många gånger gå ifrån en stor och dyrbar bostad. Barnen har flyttat ut, och över huvud taget står de inför nödvändigheten att byta bostad — om de har tjänstebostad, blir det alldeles särskilt tvingande. Hur värdefullt vore det inte, om både våra bank- och försäkringsinrättningar och våra bostadskooperativa organisationer här ha-

Förordningsförslag om bostadssparande.

de olika medel — inte bara skattesänkning — för att förmå människorna att verkligen spara till en bostad.

Jag underskattar ingalunda de skatte-tekniska svårigheter, som herr Sjödahl med sin som alltid utomordentliga skattepedagogiska skicklighet här har målat för oss, men jag anser i alla fall att dessa svårigheter på något sätt bör kunna övervinnas till förmån för dessa viktiga frågor om bostadsanskaffningen och om stimulerandet av människornas sparsamhet. Då jag inte vill tro att den lagtext, som föreslås i motionen, i vilken första paragrafen talar om »medel i bank eller annan penninginrättning å särskilt konto», kanske skulle kunna förmå spar-kassor inom och för bostadskooperativ verksamhet att här deltaga — vilket jag dock hoppas inte behöver bli fallet — måste jag för min del säga, att de skäl som anförts av motionärerna och av dem, som talat för deras sak, övertygat mig om att jag härvidlag bör rösta för reservationen.

Herr BJÖRNBERG (h):

Herr talman! Jag beklagar, att herr Mogård blivit en smula vilseledd av den tabell, som han här åberopade. Jag har också de siffror herr Mogård åberopade i min hand. De visar att 1938—1939 utgjorde sparandet 5,6 % av disponibla inkomster, 1946 var det 7,4 %, 1947 var det 6,3 %, 1948 6,3 %, 1949 6,9 %, 1950 5,2 %, 1951 6,1 %, men 1952 var det uppe i 7,5 % — alltså ungefär samma siffra som 1946. Det är alltså inte någon uppåtgående kurva, som man kan få några optimistiska känslor av. Det beklagliga är, att tabellen slutar med 1952. Hade den omfattat senare tid, hade den givit ganska pessimistiska siffror. Jag har här färskare siffror, herr Mogård, som visar att sparandet försämrats ganska mycket under de sista två åren. De tre första kvartalen i år utgjorde ökningen av tillgodohavanden i sparbanker, affärsbankernas sparkasseräkningar och post-sparbanken 457 miljoner kronor, under det att motsvarande siffra i fjol var 581 miljoner och år 1952 782 miljoner. Re-

sultatet i år har alltså försämrats sedan 1952 med 325 miljoner kronor.

Jag läste för en tid sedan att ett statsråd i Skåne talat om det förnämliga sparandet i vårt land — det skulle vara rekordartat — och han påstod att vi hade ökat sparandet i vårt land sedan 1938 med 43 procent, bortsett från den av inflationen betingade ökningen. Jag räknade på detta och fann, att ökningen under samma tid skulle ha varit 55 procent enbart med räntan — ränta på ränta å 3 %, som man räknar i sparbankerna. Sparandet har alltså inte ökat ens med räntan under denna tid.

Detta är ingenting att yvas över.

Herr HEÜMAN (s):

Herr talman! De senaste inläggen visar, hur man kan trassla till frågorna i en diskussion. Både herr Mogård och herr Björnberg har sträckt ut diskussionen till områden, som vi över huvud taget inte har anledning att syssla med i detta sammanhang. Det är nämligen inte sparandet över huvud taget, i allmänhet eller i princip, som vi har att diskutera just nu. Vi är väl alla överens om att vi behöver ett ökat sparande, och när herr Björnberg säger att jag sagt att vi inte kan öka bostadsbyggandet genom ett ökat sparande är detta inte sant. Jag sade att vi inte kan eliminera bostadsbristen genom de åtgärder, som föreslås från högerns sida. Det är den saken vi bör diskutera här i dag och inte sparandet över huvud taget. Vi bör diskutera, huruvida det förslag, som föreligger i högermotionen, kan bidra till att upphäva bostadsbristen. Det är på denna punkt vi skiljer oss. Jag anser för min del att vi inte kan öka bostadsbyggandet vid ett genomförande av högerns förslag, eftersom vi har brist på arbetskraft och material här i landet.

I detta sammanhang kommer jag in på den fråga, som herr Weltje berörde, om utskottet har tagit för litet hänsyn till vad som sker i andra länder — han nämnde inte, vilket land det var fråga om. Det är klart att i ett land, där man har gott om arbetskraft och tillräckligt

med material, så att man kan bygga hur mycket som helst på alla områden, spelar det en mycket betydelsefull roll, hur stort sparandet är. Men i vårt land har den föreslagna sparformen för närvarande ingen betydelse i fråga om ökning av bostadsbeståndet och det är därför jag har intagit den ståndpunkt jag gjort.

Jag tycker inte att vi bör utvidga debatten till frågan om sparandet i allmänhet, utan vi bör hålla oss till det förslag och det utskottsutlåtande som föreligger.

Herr **MOGÅRD** (s):

Herr talman! Till herr Heüman vill jag bara säga att man i ett utskott inte får diskutera i luften. Motionärerna begär ju att man skall göra något till bostadsbristens avhjälpande, bl. a. genom att uppmuntra till ett ökat sparande, och det är väl en sak som var och en måste finna vara riktig.

Sedan vill jag till herr Björnberg säga att jag tyckte han argumenterade emot mig som om jag skulle vara emot motionen. Men jag har ju till och med yrkat bifall till den.

Då såsom jag påpekade sparandet år 1938 uppgick till 5,6 procent av de disponibla inkomsterna för landets medborgare och denna siffra, som ju är proportionell, hade stigit till 7,5 år 1952, måtte väl det innebära en ökning. Vad sparandet uppgick till år 1953 har jag ingen aning om, och det tycks inte konjunkturinstitutet heller ha haft. Men herr Björnberg talar nu om, att det då var lägre.

Jag ber, herr talman, att få fortsätta att yrka bifall till reservationen, trots herr Björnberg.

Herr **SJÖDAHL** (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill blott påpeka att herr Björnberg ändå ville begränsa insättningarna på det föreslagna sparkontot till nysparande, och därför hade han vissa funderingar, som inte alls har något stöd i motionen, om hur man skulle kunna konstatera, om det var nysparan-

Förordningsförslag om bostadssparande.

de eller inte. Herr Mogård däremot brydde sig inte alls om huruvida det var fråga om nysparande eller ej, utan ansåg att man mycket väl kunde flytta över från ett annat konto till detta sparkonto. Jag vill då be herr Mogård att betänka hur detta skulle komma att ställa sig för å ena sidan en person som har 30 procent i marginalskatt och å andra sidan en person med 60 procents marginalskatt; jag kan sedan privat förklara för herr Mogård vad det innebär, om han glömt bort det. Det skulle betyda att om den mindre inkomstagaren överflyttade från ett konto till sparkontot 8 000 kronor, skulle han få en extra premie i form av minskad inkomstskatt på 2 400 kronor. Men den person som har 60 procents marginalskatt skulle få en premie på 4 800 kronor. Det vore att mäta med mycket olika mått, och det förvånar mig att herr Mogård vill göra det.

Herr **HEÜMAN** (s) kort genmäle:

Jag vill till herr Mogård bara säga att högerförslaget inte går ut på att enbart genom ökat sparande öka bostadsbyggandet, utan det går ut på att genom skattelindring öka sparandet för bostadsbyggande.

Herr **MOGÅRD** (s) kort genmäle:

Till herr Heüman och herr Sjäodahl vill jag bara säga att även om nysparandet kanske inte blir så stort som man hoppas och väntar, så är dock en om-disposition av sparmedel av stor betydelse. Det är ju av en viss vikt även samhälleligt sett om herr Sjäodahl, i stället för att köpa en elefant eller, som han gjort, en bil, bygger sig ett hus där hans välartade barn kan bo i framtiden. Jag tror att man inte heller får förbise den synpunkten i detta sammanhang.

Herr **VELANDER** (h):

Herr talman! När man lyssnar till herr Sjäodahl, kan man få det intrycket, att högerförslaget på grund av svårighet-

Förordningsförslag om bostadssparande.

ten att utöva kontroll kan komma att leda till vad som helst. Han omnämnde upprepade gånger den något mystiske personen, som sätter in 8 000 kronor av sin förmögenhet på ett sådant där bostadskonto. Först och sist är det väl ändå så, herr Sjödahl, att, om de pengarna inte inom viss tid har använts för det ändamål, som de är avsedda för, nämligen för anskaffande av egen bostad, så skall de tas till beskattning. Förutläggningarna därför kan man alltid kontrollera.

Om det sedan skulle röra sig om manipulationer av den art, herr Sjödahl antydde, är man väl inne på någonting, som måhända närmar sig falsk eller vårdslös deklARATION. Och herr Sjödahl har ju, såvitt jag förstått, en utomordentligt stark tro på verkningarna av den kriminalisering, som föreligger på detta område, en kriminalisering, som herr Sjödahl tycks anstränga sig att effektivisera till den grad, att man nästan blir rädd, när man konfronteras med förslagen därom.

Sedan undrade herr Sjödahl, om det kunde vara någon anledning att inlåta sig på någon skatteeftergift, när det gällde ett ändamål, som det allmänna dock söker främja i utomordentligt stor utsträckning genom olika subventioner till bostadsbyggande och till lindrande av bostadskostnaderna för vissa befolkningsskikt. Men detta är väl inte något skäl, som kan ställas emot det nu aktuella förslaget, ty det borde väl ligga i allas sálunda även i herr Sjödahls, intresse att man söker nå fram till ett sådant läge, att man kan minska dessa alltför omfattande subventioner.

Jag skall inte inlåta mig på någon diskussion om hur stort sparandet är i dag, och jag skall inte heller yttra mig om huruvida det nu är proportionsvis lika stort som vid någon viss passerad tidpunkt, men även om så skulle vara förhållandet, så bevisar detta ingenting. Man skall väl nämligen inte ställa sparandets storlek i relation endast till nationalinkomsten; man får väl ställa det i relation till takten i den allmänna utvecklingen, och man får inte underlåta

att ställa det i relation till det ständigt ökade investeringsbehov, som anmäler sig särskilt inom företagsamheten, där det kräves rationalisering och åter rationalisering till nedbringande av vår höga kostnadsnivå för att uppnå erforderlig konkurrenskraft på både utlands- och även inlandsmarknaden. Jag anser alltså inte, att det tal som här från vissa håll förts i detta avseende är ägnat att på minsta sätt inverka på det beslut, som kammaren om några ögonblick skall fatta.

Herr SJÖDAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Velander säger, att om man överflyttar 8 000 kronor till ett sparbankskonto, som är spärrat för bostadsbyggande, från ett annat konto, så har detta med falskdeklARATION att göra. Ett sådant förfarande överensstämmer emellertid inte med herr Velanders och högerns syften. Men kom ihåg att om man enligt motionen ger denna fördel åt den som insätter medel på ett särskilt konto för bostadsanskaffning, vet man ingenting om huruvida de medlen kommer från ett konto med tidigare sparade medel eller från vederbörandes inkomst. Pengar luktar inte, herr Velander!

Sedan vill jag erinra om att då en person, som är så rik att han har 60 procents marginalskatt, sätter in dessa 8 000 kronor på ett spärrat konto genom omplacering från ett annat konto, så får han av staten en julklapp på 4 800 kronor, och om han då tillika skaffar sig en bil, kan man vara tveksam, om denne rike man får 4 800 kronor till hjälp för den blivande bostaden eller till bilen, herr Mogård!

Herr CARLSSON, GEORG, (bf):

Herr talman! Jag skall inte ta upp frågan, om man skall premiera ett sådant här sparande utan att vara säker om att de sparade pengarna inte går till bilar eller elefanter, som det har sagts, med andra ord till mindre nyttiga saker, men när det föreslås att folk skall få spara pengar på ett särskilt konto för

bostadsbyggande, får man väl fråga sig: Fattas det verkligen pengar för att bygga bostäder? Jag tror inte att bankerna, i varje fall inte sparbankerna, i så många fall har vägrat utlåning när det gällt detta ändamål, och detta ställer, som herr Heüman sagt, hela frågan i en annan ställning.

Vore det bara pengar som fattades för att vi skulle kunna bygga flera bostäder, skulle jag vara mycket glad över en sådan motion som denna, men jag har haft tillfälle att iakttä förhållandena på två närliggande områden, nämligen sjukhusbyggandet och det jordbruksekonomiska området. I det första fallet har vi stått i kö lika många år som de, som väntat på bostäder, för att få byggnadstillstånd för våra sjukhus, och detta har inte berott av brist på pengar — de finns i de flesta fall hos landstingen — utan av brist på arbetskraft och material, alldeles som herr Heüman sagt här i dag. När det gäller byggande av mejerier och slakterier är det samma förhållande. Folk ropar på bättre kvalitet på mjölken, men kvoten har varit alldeles för liten, och på detta område har vi därför fått vänta år efter år på att kunna tillfredsställa konsumenternas krav. Jag tror att vi på andra områden står i minst lika lång kö som på bostadsområdet, och man har ingen anledning att lägga upp särskilda konton för bostadsbyggande. De som vill bygga bostäder har inte stått i sämre ställning än man har gjort på andra områden, där man kan skaffa pengar men inte får byggnadstillstånd.

Det är, som herr Heüman redan sagt, andra saker som det hänger på här.

Herr VELANDER (h):

Herr talman! Till herr Sjö Dahl vill jag säga, att, om man skall inlåta sig på en detaljdiskussion i en fråga som denna, bör ju frågeställningen renodlas så, att det är klart vad diskussionen rör sig om. Men vad beträffar det fall, som herr Sjö Dahl nämnde i sitt sista anförande, att en person, som har samlat pengar, tar 8 000 kronor av sin förmögenhet och sätter in dem på ett sparkonto för bo-

Förordningsförslag om bostadssparande.

stadsändamål, är det ju uppenbart, att dessa pengar måste tas upp till beskattning, om det inte visas, att de inom stadgad tid använts till sådant ändamål. Den förlust för det allmänna, som herr Sjö Dahl talade om, begränsas alltså i sämsta fall till en ränteförlust.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Velander* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 63, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Velander* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 107;

Nej — 16.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om vidgat skydd för värnpliktig personal.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 36, i anledning av väckta motioner angående den framtida utformningen av närings- och bebyggelsestrukturen i landet; samt

nr 37, i anledning av väckta motioner om viss utredning rörande näringslivets lokalisering.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om vidgat skydd för värnpliktig personal.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 46, i anledning av väckta motioner om vidgat skydd i vissa avseenden för i militärtjänst under fredstid ianspråktagen personal.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 152 i första kammaren av herr *Werner* m. fl. samt nr 448 i andra kammaren av herr *Ståhl* m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning och förslag till vidgat skydd för i militärtjänst under fredstid ianspråktagen personal i de olika avseenden, som i motionerna angivits.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet anfört bland annat:

»Utskottet anser — — —, att möjligheterna bör övervägas att å ena sidan vidga området för statens skadeståndsansvar gentemot värnpliktig och å andra sidan inskränka värnpliktigs ersättningskyldighet vid vållande av skada å sak eller person. För ett sådant övervägande kräves en ingående utredning, och utskottet är icke berett att nu taga ställning till på vilket sätt eller i vilken omfattning ändringar kan genomföras.

Sedan några år tillbaka pågår i nordiskt samarbete ett vittsyftande utred-

ningsarbete på skadeståndsrättens område. F. n. arbetar kommittén angående det allmännas skadeståndsansvar med sådana frågeställningar som de av utskottet berörda. Enligt vad utskottet erfarit kommer kommittén att till övervägande upptaga också frågor om ändrade skadeståndsrättsliga regler på det militära området. Vid sådant förhållande anser utskottet icke lämpligt att begära en särskild utredning beträffande sistnämnda frågor.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att förevarande motioner, I:152 och II:448, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»

Herr *WERNER* (bf):

Herr talman! Bakom det skadefall som relaterats i motionen ligger en händelse av djup tragik för två unga människor. Den ena har blivit invalid för livet genom en olycka som händer under militärtjänst, och den som oförvällat kom att orsaka skadan har genom ett ädömt skadestånd blivit berövad möjligheten att för framtiden äga någonting.

Det är alldeles uppenbart, att de händelser som har utspelats här blottar en brist i den hittills gällande sociallagstiftningen, denna skyddslagstiftning som vi har väntat skulle i hög grad ta värd även om de för militärtjänst ianspråkta samhällsmedborgarna och skydda dem för de risker som de ovedersägligen löper under sin obligatoriska tjänstetid.

Motionen avser i första delen att om möjligt bereda ett ökat skydd åt de i militärtjänst ianspråkta för kroppsskada och sjukdomar vållade under militärtjänsten. Jag kan medge, att det möter stora svårigheter att tillmötesgå ett sådant krav, och jag kan också medge, såsom utskottet har skrivit, att genom militärtjänstgöringsreglementet beredes skydd — i den mån förordningen efterlevs. Den andra delen av motionen rör sig om ett ökat skydd mot ekonomisk skada, som kan vållas av olycka eller annan händelse under militärtjänstgöring. Genom den tredje delen åsyftas ett vidgat skydd mot det juridiska skadeståndsansvar, som kan utkrävas av en värn-

Om vidgat skydd för värnpliktig personal.

pliktig som har vållat kroppsskada eller egendomsskada för annan person.

Den i motionen relaterade händelsen inträffade för sju å åtta år sedan. Den ifrågavarande skadevällande värnpliktige beordrades att taga vara på ett automatgevär, som hade lämnats kvar av någon annan på skjutvallen och för vilket han själv inte hade något som helst ansvar. Vid orderns fullgörande hade han icke lagt märke till att geväret var laddat, utan företagit en mekanismrörelse för att avlägsna en möjligen i patronlåget kvarsittande gevärspatron. Därefter hade han, för att slappa slagfjädern, gjort en avfyring, och då hade ett skott gått av. Detta träffade hans sidokamrat, en annan värnpliktig, i vänstra låret, varvid lårbenet krossades, ischiasnerven slets av och pojken höll på att förblöda. Dessutom tillfogades honom sårskador, som var mycket svårläkta och som sedermera ledde till livsvarig invaliditet.

Det är klart, att den värnpliktige sökte erhålla ersättning för sin lidna skada. Detta skedde genom rättegång, och därvid fördes talan emot Kungl. Maj:t och kronan, det kommenderande befälet och den värnpliktige, som ofrivilligt vållat skadan. Rådhusrätten i Karlstad dömde alla tre parterna gemensamt ansvariga. Men när målet sedan fullföljdes i hovrätten och i högsta domstolen, överfördes hela skadeståndsansvaret från Kungl. Maj:t och kronan och från den som förde befälet till den skadevällande värnpliktige. Denne dömdes att betala mycket dryga skadestånd — de rörde sig om 21 000 kronor — och ålades dessutom återbetalningsskyldighet till riks-försäkringsanstalten för sjukpenning, livränta o. s. v. som anstalten måste utge. Vid hundraprocentig invaliditet hos den skadade skulle den skadevällande värnpliktige — som hette Arvidsson — komma att betala en livränta på mer än 5 000 kronor per år.

Det är ju klart att man här inte på något sätt kan resa invändningar mot den slutgiltiga domen, men om lagstiftningen är så beskaffad, vilket den tydligen är, att den kan medföra ett så långt

gående skadeansvar för en icke myndig värnpliktig, vilken obligatoriskt tagits i anspråk för utförande av en farlig och riskfylld verksamhet, så inställer sig frågan, om vi här har tillfredsställande förhållanden. Kan den värnpliktige anse sig äga det skydd som han bör ha, i den mån han inte framkallar skadan genom avsiktligt vållande?

När Kungl. Maj:ts dom hade fallit inträdde naturligtvis för den skadade betalningsskyldighet för kostnaderna i den förlorade rättegången. Till råga på allt fick han även betala rättegångskostnaderna för den befälsperson som hade fört befälet. När den skadade inte kunde gälda detta, ledde det till att som vederlag utmättes hans häst. Han hade nämligen efter flera år, på skuld, lyckats skaffa sig ett litet hemman med en häst. Denna utmätning blev den droppe som kom bägaren att rinna över. Folkopinionen reste sig, och på några dagar hade man samlat in 1 800 kronor för att betala det vederlag som eljest skulle ha gäldats med utmätningssgodset, hästen. Det blev en tidningsdiskussion kring fallet, vilken gick fram till de högsta myndigheterna och förmådde regeringen att beordra — om jag så får säga — statskontoret att betala ut pengarna, vilket sedan har täckts genom ett särskilt riksdagsbeslut.

Den skadade har erhållit ersättning i form av sjukpenning av riks-försäkringsanstalten. Denna i sin tur har fått bemyndigande att icke av den skadevällande utkräva ersättning för de utgivna beloppen, men i fråga om det skadestånd för lidande och invaliditet som blev tilldömt den skadade finns det en lucka på 21 000 kronor som är obetald och som den skadade aldrig kan erhålla, därför att den skadevällande värnpliktige inte har ekonomisk förmåga att betala det. Här förekommer alltså en rättsförlust som ur inga synpunkter kan anses vara godtagbar.

Genom en överenskommelse, som man försökte träffa inför rättshjälpsanstalten i Karlstad i fjol, åtog sig den skadevällande, värnpliktige Arvidsson, att i den mån han kunde det betala 5 000

Om vidgat skydd för värnpliktig personal.

kronor. Samtidigt åtog sig ombudet för socialdetaljen inom vårt försvarsväsen att hos Kungl. Maj:t förordade att Kungl. Maj:t skulle av nåd befria Arvidsson, den skadevållande, från vidare betalningsskyldighet och även förordade att statsverket skulle betala den del som den skadevållande inte kunde gälda, nämligen 16 000 kronor. Denna ansökan avslogs emellertid av Kungl. Maj:t, och följaktligen vegeerar nu den skadade som en invalid utan annan ersättning än den han erhåller av riks försäkringsanstalten för sin nedsatta arbetsförmåga. Detta blottar ju något inom vårt välskyddade rättssamhälle, eller jag kan säga socialvårdssamhälle, som kräver åtgärder för en snar förbättring. Motionen avser att skyndsammast få till stånd en utredning vilken skulle framlägga ett förslag till bättre skydd av de värnpliktiga. Motionen siktar närmast till att man skulle få fram någon försäkringsform som fyllde den uppenbara lucka vilken här alldeles påtagligt föreligger, vilket framgår av det relaterade fallet. Värnpliktsåldern har ju sänkts under myndighetsgränsen, och en omyndig är mera omogen än äldre värnpliktig. Då en sådan omyndig värnpliktig vållar en olycka, kan han ådömas ett skadeståndsansvar som blir ruinerande och får livsvariga följder. Eventuellt kan skadeståndet utkrävas av hans målsmän, om han nu anses vara under föräldrarnas målsmannaskap. Detta kan icke vara tillfredsställande.

Nu vill jag villigt erkänna att utskottet beaktat dessa synpunkter och skrivit mycket positivt. Jag skall därför verkligen be att få tacka utskottet för den noggrannhet och det intresse, som utskottet har visat för i motionen berörda stora problem. När utskottet samtidigt hänvisar till en pågående utredning beträffande skadeståndsrättens utformning, som har pågått i tio år, vill jag emellertid mycket starkt understryka nödvändigheten av att någonting sker på just detta i lagstiftningshänseende så efterstatta område.

Den som under lång tid sysslat med lagstiftningsfrågor på förberedande sta-

dium vet att strafflagen numera är uppdelad på två stora avdelningar, nämligen brottsbalk och straffbalk. I den gamla strafflagen är hela skadeståndsrätten inlagd i sjätte kapitlet. Man kan nog fråga sig om skadeståndsrätten egentligen hör hemma i strafflagen, där denna föråldrade och otillfredsställande lagstiftning nu hänger lös som ett rudiment från en gången tid mellan två moderniserade lagkomplex. Detta otillfredsställande förhållande togs upp för tio år sedan i en motion, som även den hade mig till upphovsman. Det gällde då frågan om en mera moderniserad skadeståndslagstiftning på den utomobligatoriska skadeståndsrättens område. Utvecklingen har nu på olika områden lett till att vår gamla knapphändig lagstiftning om skadeståndsrätt inte på något sätt ger domstolarna nödvändig ledning för bedömandet av de olika skadeståndsfall, som domstolarna har att handlägga. Domstolarna får i stället bygga sina domslut på en mängd icke sammanhållna rättsfall, s. k. prejudikat, som inte ger tillräcklig vägledning vid domstutövningen.

Denna stora fråga har hänskjutits till särskild utredning av internordisk karaktär. Det har nu gått tio år sedan riksdagen beslöt att hänskjuta frågan om skadeståndsrättens modernisering till särskild utredning, och jag har haft tillfälle att gå på gång fråga justitieministern om inte detta någonsin skall leda till ett synbart resultat. Jag skall be att i anledning av den hänvisning, som utskottet gör till denna pågående utredning, även här få understryka vikten av att denna utredning måtte påskyndas för att detta rättsområde, som visar sådana bristfälligheter, så snart som möjligt blir bearbetat.

Utskottet har också påvisat den förbättring av rättsskyddet och det ekonomiska försäkringsskyddet, som genom senare riksdagens beslut har lagfästs. Jag måste emellertid påpeka en brist, nämligen den att det förbättrade skydd, som denna lagstiftning innebär, inte har retroaktiv verkan. I detta fall ställs här omtalade olyckliga människor utanför

Om vidgat skydd för värnpliktig personal.

den förbättrade situation, som uppkommit genom värriksdagens eller tidigare riksdagens beslut. Jag ber därför att få hemställa att även denna fråga underkastas en översyn, antingen av socialministern eller av justitieministern.

Herr talman! Jag har velat lämna en resumé över vad som ligger till grund för denna motion och uttrycka den förhoppningen, att de rekommendationer, som utskottet här verkligen har gjort, måtte leda till snara och effektiva åtgärder.

Herr NORMAN (s):

Herr talman! Å utskottets vägnar motager jag den blomma som motionären överräckte. Vi har verkligen varit mycket angelägna om att få en så fyllig bakgrund som möjligt till bedömandet av de problem som framförts i motionen. Vi har inte haft anledning att ta ståndpunkt till det här nämnda enskilda rättsfallet, men det är alldeles klart att vi har starkt påverkats av det olycksöde som drabbade de två värnpliktiga, av vilka den ene blev delvis invalid och den andre har fått en hög skadeståndsbörda som vilar på honom även för framtiden.

Av motionen fick man nog intrycket, att det var alldeles särskilt illa bestämt beträffande skyddsmöjligheterna och hjälpen på det militära området i jämförelse med vad som är ordnat på det civila området. Motionären har ju även i debatten här varit inne på detta. Han talar om arbetarskyddslagstiftningen och om yrkesskadeförsäkringen, och det har varit oss angeläget att påvisa att det inte är så illa ställt. Visserligen gäller inte arbetarskyddslagstiftningen på det militära området annat än i vissa fall där de anställda är fullt att jämföra med civilanställda. I stället lägger man vikt vid särskilda säkerhetsföreskrifter. Där har utskottet klart och tydligt uttryckt behovet av att man med uppmärksamhet alltid följer vad som kan föreligga på det området och ser till att säkerhetsföreskrifterna blir så bra som möjligt och att de efterlevs så

fullständigt som möjligt. Vad militärsättningsförordningens ersättningsbestämmelser beträffar, är de väl nu minst lika bra som bestämmelserna gällande för dem som drabbas av olycksfall eller yrkessjukdom inom den civila sektorn. I vissa fall, i fråga om minimiunderlaget efter vilket sjukpenning och livränta skall beräknas, ligger nog militärsättningsförordningen i många fall ett stycke före.

Det är alldeles sant, som motionären här framfört, att den man, som här blivit skadad, inte har någon glädje av de förbättringar som har kommit till efter detta olycksfall, och av vilka de mest omfattande träder i kraft först från och med nästa år. Motionären underströk också behovet av att man tänker på dem, som har lägre ersättningar enligt de äldre bestämmelserna. Utskottet har sig bekant, att man inom socialdepartementet är mycket intresserad av att komma fram till bestämmelser som ger dessa äldre livräntetagare en bättre ställning än vad de nu har. Man kan med säkerhet vänta ett förslag därom, och utskottet understryker angelägenheten av att när frågan om ändrade ersättningar enligt olycksfallsersättningslagen aktualiseras, bör också livräntetagare enligt militärsättningsförordningen komma med och få förbättringar. Med den parallellism som sedan länge har varit gällande i fråga om dessa två olika förordningar — yrkesskadeförsäkringsförordningen, som den nu heter, och militärsättningsförordningen — är det väl troligt, att även de livräntetagare, som får sin livränta enligt äldre bestämmelser i militärsättningsförordningen, också kommer i åtnjutande av de förbättringar som kan bli beslutade beträffande i det civila arbetet olycksfallsskadade. Jag tror nog vi kan där vänta att en förolyckad, som till exempel i det här nämnda individuella fallet, skall komma i en bättre situation än vad fallet är för närvarande.

Nu kommer till detta, att dessa ersättningar inte ger fullt skadestånd, utan livräntan blir graderad till en viss del av den beräknade årsinkomsten — en-

Ang. familjebidragen till de värnpliktiga.

ligt den nya förordningen 11/12. Ersättningen blir alltså något mindre än ett rättsligt ådömt skadestånd, som syftar till att ge full ersättning.

Man fick det intrycket av herr Werners anförande att det skadestånd, som det här är fråga om, vilar som en mycket tung börda på den, som nu fått skulden för olyckan. Det kan man nog säga att det gör, även om de siffror som anfördes kanske inte var riktigt rättvisande. Det ådömda skadeståndet för sveda och värk står ju kvar. Däremot är inte skillnaden mellan den livränta, som den förolyckade får enligt militärsättningsförordningen, och vad den vållande har ådömts, en så hög summa som jag tyckte att herr Werner fortfarande räknade med. Han talar om någonting mellan 5 000 och 6 000 kronor, men det är för närvarande, vill jag minnas, 396 kronor om året som den vållande har att betala den skadade, beroende bl. a. på att invaliditeten har minskat. Det är vid full invaliditet som det rör sig om mellan 5 000 och 6 000 kronor, men här är det bara 40 procents invaliditet, tror jag, och det gör att livräntan inte är större än 396 kronor. Även det är naturligtvis en tung börda för en yngling som har dömts som vållande.

När det gäller skadeständsbestämmelserna har utskottet understrukit att det föreligger behov av en översyn. När kronan har betalats ut ersättning enligt militärsättningsförordningen kan kronan under vissa förutsättningar, d. v. s. om vederbörande befinnes skyldig att betala det hela själv, återkräva beloppet. I detta avseende är de bestämmelser, som skall träda i kraft från och med nästa år, mildare än de nuvarande reglerna. I fråga om det refererade enskilda fallet har ju kronan efterskänkt sin rätt att återkräva vad som utbetalats.

Utskottet har ansett starka skäl tala för att ändrade bestämmelser bör övervägas, som bättre säkerställer den vållande mot de risker som kan föreligga. Vi har dock icke inom utskottet kunnat förorda en utredning om det problemet, då ju ett utredningsarbete redan pågår. Det är framför allt de strävanden som

pågår för att skapa gemensamma nordiska bestämmelser på skadeständsrättens område, som har nödgat utskottet att hänvisa till vad som sker och bara uttala som sin mening att en ändring, som bättre skyddar den enskilde individen än nu gällande bestämmelser gör, bör komma till stånd.

Med ett uttalande av dessa förhoppningar, dels om bättre förhållanden för livräntetagare enligt äldre bestämmelser, och dels om ändrade bestämmelser på skadeständsrättens område, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Ang. familjebidragen till de värnpliktiga.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 47, i anledning av väckta motioner angående familjebidragen till de värnpliktiga.

Andra lagutskottet hade behandlat fyra inom riksdagen väckta, till lagutskottet hänvisade motioner, nämligen dels de likalydande motionerna nr 120 i första kammaren av herr *Eliasson* m. fl. och nr 149 i andra kammaren av herr *Svensson* i Stenkyrka m. fl., dels de likalydande motionerna nr 35 i första kammaren av herrarna *Bengtson* och *Heüman* samt nr 49 i andra kammaren av fru *Johansson* i Norrköping m. fl.

I motionerna I: 120 och II: 149 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att frågan om ett slopande av nuvarande s. k. normerad behovsprövning av familjebidragen till de värnpliktiga måtte göras till föremål för skyndsamt övervägande samt att förslag i ärendet måtte föreläggas 1955 års riksdag.

I motionerna I: 35 och II: 49 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att 13 § förordningen den 29 mars 1946 (nr 99) om familjebidrag åt värnpliktiga m. m. (familjebidragsförordningen) skulle erhålla ändrad lydelse enligt ett i motionerna infört författningsförslag.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A. att motionerna I: 120 och II: 149 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B. att motionerna I: 35 och II: 49 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr ELIASSON (bf):

Herr talman! Jag vill säga ett par ord i anledning av andra lagutskottets utlåtande.

Vi har från bondeförbundshåll hemställt att frågan om ett slopande av nuvarande s. k. normerad behovsprövning av familjebidragen till de värnpliktiga göres till föremål för skyndsamt övervägande hos Kungl. Maj:t och förslag i ärendet förelägges nästa års riksdag. Andra lagutskottet har ansett att någon framställning från riksdagen icke är erforderlig, då utskottet erfarit att en allmän översyn av familjebidragsbestämmelserna planeras inom försvarsdepartementet. Anledningen till att jag likväl tar till orda är att jag tycker att andra lagutskottet borde ha kunnat kosta på sig ett uttalande om att nuvarande ordning icke tillgodoser vad jag betraktar som rimliga rättvisekrav.

Vi har anfört en del exempel i motionen, som visar att de mindre företagen är klart missgynnade i bidrags-hänseende. Jag vill understryka att den inkomst, som en vanlig jordbrukare har, är en *arbetsinkomst*. Hans bortovaro från hemmet i samband med militärtjänst medför därför ett betydande ekonomiskt avbräck. Dessutom kan ju det ekonomiska utbytet av nedlagt arbete och stora kostnader stå på spel i en bråd skördetid. Vid en inkallelse är det ofta omöjligt att skaffa ersättare, utan det blir så att hustrun — eventuellt med hjälp av grannarna eller barnen, om det nu finns några sådana som kan hjälpa till — får försöka klara de allra nödvändigaste uppgifterna, och resten får uppskjutas. Alla vet att hustrurna redan förut är hårt arbetstyngda. I många tusen fall innebär därför mannens inkallelse i militärtjänst, att hustrun får bära en

Ang. familjebidragen till de värnpliktiga. alldeles orimlig arbetsbörda. Därför kan det enligt min mening icke betraktas som en rimlig och rättvis ordning, att jordbrukarfamiljerna i dylika fall, förutom att de drabbas av de ökade bekymmer som följer med mannens inkallelse, också skall utestängas från familjebidrag, eller i vart fall få ett väsentligt lägre familjebidrag än som tillkommer andra familjer med jämförbara eller t. o. m. bättre ekonomiska förhållanden. Jag vill i detta sammanhang påpeka, eftersom det är fråga om ett statligt bidrag, att statliga befattningshavare under militärtjänst kan i bibehållen lön och familjebidrag uppbära praktiskt taget lika mycket, som motsvarar deras vanliga löneförmåner.

Ett slopande av den normerade behovsprövningen av familjebidragen kommer givetvis att medföra en viss kostnadsstegring, men den kommer att bli ganska begränsad jämförd med de totala bidragsbelopp som staten här utbetalar. Man får samtidigt komma ihåg att en dylik reform skulle medföra minskade administrationskostnader, skära bort en bit av Krångelsverige, skapa större rättvisa och eliminera en olust och irritation bland de inkallade som inte kan vara till gagn för försvaret. Slopas behovsprövningen måste man naturligtvis, vilket jag också har förutsatt, omarbeta bestämmelserna för de statsanställdas avlöningsförmåner under militärtjänst.

Nu har, herr talman, andra lagutskottet inte gått in på någon sakprövning av dessa missförhållanden, utan begränsat sig till att framhålla att frågan är av komplicerad natur och att de ekonomiska konsekvenserna måste övervägas. Jag konstaterar med stor tillfredsställelse att denna fråga blir föremål för utredning. Därest man nu gör en allmän översyn av bidragsbestämmelserna och den blir tidsödande, vill jag uttala den förhoppningen, att den fråga, som vi har aktualiserat i motionerna, kan behandlas med förtursrätt, så att riksdagen inom rimlig tid kan få ett förslag på bordet, som tillgodoser berättigade rättvisekrav.

Om byggande av ett nytt undersökningsfartyg för fisket.

Jag har velat anföra dessa synpunkter, herr talman, och jag har inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 48, i anledning av väckt motion om ersättning i vissa fall till värnpliktig arbetstagare, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 35, i anledning av väckta motioner om förbud för universitetet i Uppsala att öka sitt innehav av jordbruks- och skogsfastigheter m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om byggande av ett nytt undersökningsfartyg för fisket.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 42, med anledning av väckta motioner om byggande av ett nytt undersökningsfartyg för fisket.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 379 av herr *Spetz* och II: 342 av herr *Utbutt* m. fl., hade yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t till nästa års riksdag ville framlägga förslag om byggandet av ett nytt undersökningsfartyg för fisket samt äska erforderligt anslag härför.

Vidare hade i den likaledes till jordbruksutskottet hänvisade motionen II: 347 av herr *Staxäng* yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsam utredning angående bevaknings- och undersökningsfartyg åt västkustfisket.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 379 och II: 342 samt med

avslag å motionen II: 347, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville om möjligt till 1955 års riksdag framlägga förslag om byggandet av ett nytt statligt undersökningsfartyg för fisket.

Reservation hade anförts av herr *Lage Svedberg*, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att motionerna I: 379 och II: 342 samt II: 347 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Förslaget om byggande av ett nytt statligt undersökningsfartyg för fisket har redan tidigare varit föremål för riksdagens prövning. Med anledning av motioner vid 1950 års riksdag föreslog jordbruksutskottet att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning och förslag till byggande av ett statligt undersökningsfartyg, vilket också blev riksdagens beslut. Kungl. Maj:t uppdrog därefter åt fiskeristyrelsen och statens fiskeriförsök att verkställa ifrågavarande utredning, som framlades för Kungl. Maj:t på hösten 1951. I denna föreslogs att fartyget skulle ha en längd av 80 fot med en beräknad anskaffningskostnad av 600 000 kronor och en årlig driftkostnad av något över 84 000 kronor. I början av 1952 beslöt Kungl. Maj:t att förslaget icke skulle föranleda någon åtgärd, då den gjorda utredningen inte ansågs kunna godtas. Vid 1952 års riksdag väcktes sedan motion om att riksdagen på grundval av den verkställda utredningen skulle besluta att bygga ett nytt undersökningsfartyg. Jordbruksutskottet avstyrkte under åberopande av att det på grund av det ekonomiska läget inte vore lämpligt att just då fatta ett dylikt beslut, utan att riksdagen borde avvakta utvecklingen på det ekonomiska området.

Vid innevarande års vårriksdag framlade Kungl. Maj:t förslag om anskaffande av nytt framdrivningsmaskineri för undersöknings- och bevakningsfartyget Skagerak. Denna framställning bifölls av

Om byggande av ett nytt undersökningsfartyg för fisket.

riksdagen, som anvisade ett reservationsanslag på omkring en och en halv miljon kronor. I anslutning till detta förslag från Kungl. Maj:t förelåg även en motion om översyn av den verksamhet som det ombyggda statliga övervakningsfartyget skall användas för. Genom beslut i oktober har Kungl. Maj:t uppdragit åt f. d. marindirektör B. T. Swenzén att i samråd med fiskeristyrelsen utreda och framlägga förslag angående undersökningsfartyget Skageraks framtida verksamhet.

Jag har till det föreliggande utskottsutlåtandet fogat en reservation, vari jag understryker att jag i likhet med utskottets övriga ledamöter är fullt övertygad om nödvändigheten av ett undersökningsfartyg och att stort behov föreligger av statligt stöd till fiskerinäringen och dess utövare, inte bara för försöks- och forskningsverksamhet, utan även i övrigt för att skydda dessa i sin näringsutövning. Däröfver föreligger inga delade uppfattningar i utskottet.

Vägledande för undertecknad vid avgivandet av reservationen har varit riksdagens tidigare hemställan, att Kungl. Maj:t måtte utreda frågan och för riksdagen framlägga det förslag som utredningen kunde föranleda. Något förslag har ännu inte framlagts; Kungl. Maj:ts välvilliga inställning har dock framgått av förslaget till värriksdagen om nytt framdrivningsmaskineri för undersöknings- och bevakningsfartyget Skagerak. Förslag om ett nytt undersökningsfartyg har ännu icke framlagts vilket tyder på att övervägandena i frågan fortsätter.

Jag tror att inte minst fiskeristyrelsens nu föreliggande remissyttrande ger stöd för uppfattningen, att en översyn av den tidigare verkställda utredningen är nödvändig. Fiskeristyrelsen har tydligen ändrat uppfattning, sedan den på hösten 1951 avlämnade sitt förslag till Kungl. Maj:t. Styrelsen framhåller i sitt yttrande nu, att den anser att det tidigare framlagda förslaget behöver revideras; det statliga undersökningsfartyget bör byggas något större.

Personligen fick jag den uppfattning-

en vid föredragningen inom jordbruksutskottet i våras med anledning av Kungl. Maj:ts förslag om nytt framdrivningsmaskineri för undersökningsfartyget Skagerak, att det torde vara skäl att undersöka, om inte dessa statliga undersökningsfartyg för fisket borde underställas den marina förvaltningen. Marinen har större tillgång på teknisk expertis, något som inte minst torde ha bidragit till det bättre resultatet vid utnyttjandet av undersökningsfartyget Skagerak under den tid av sex år, då fartyget var i tjänst hos marinen. Det framgick av den inför utskottet lämnade redogörelsen, att de årliga reparationskostnaderna var över 10 000 kronor, när marinen övertog Skagerak, men uppgick till ungefär 900 kronor året innan fartyget återlämnades till fiskeristyrelsen. Liggetiden för reparationer hade dessutom väsentligt reducerats under den period fartyget fullgjorde sina uppgifter i marinens tjänst. Jag ställer mig därför frågan, huruvida man inte borde avvakta Kungl. Maj:ts förslag med anledning av riksdagens hemställan år 1950.

Jag ifrågasätter för min del, huruvida det inte skulle kunna tänkas att staten under tiden tills Kungl. Maj:ts förslag blivit framlagt hyr fiskefartyg med fackkunnig besättning för att göra de undersökningar med nya fiskeredskap, som framför allt åsyftas i de motioner utskottet nu har tillstyrkt. Det gäller ju detaljer i fråga om fiskeredskapen, och experimenten borde efter vad jag förstår kunna klaras med redan befintliga fiskefartyg.

Däremot tror jag att starka skäl talar för större välvilja från statens sida när det gäller fartyg för att skydda fiskerinäringens utövare i deras verksamhet. Fiskerinäringen behöver också depåfartyg och undersökningar av ett slag som torde kräva stöd från statens sida i större utsträckning än tidigare.

Under de fredliga förhållanden, som vi nu befinner oss i, föreställer jag mig att marinen skulle kunna ställa lämpliga fartyg till förfogande för de uppgifter, som man nu önskar att ett nybyggt fartyg skall utföra.

Om byggande av ett nytt undersökningsfartyg för fisket.

Jag skall inte upptaga tiden längre med någon ytterligare motivering. Jag anser att det inte föreligger någon sådan brådska i detta ärende, som kommer till uttryck i utskottets hemställan, att man icke skall avvakta den tidigare begärda utredningen utan rekommenderar — trots att utskottet tidigare begärt utredning och förslag i ärendet — att Kungl. Maj:t redan till nästa års riksdag måtte framlägga förslag om byggande av det fartyg, som begäres av motionärerna och som fiskeristyrelsen via den utredning, den verkstälde år 1951, framlagt förslag om inför Kungl. Maj:t.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

I detta anförande instämde herr *Nils-son, Hjalmar*, (s).

Herr **PERSSON, JOHAN**, (fp):

Herr talman! Det är närmast herr Lage Svedbergs reservation och förslag till jordbruksutskottsutlåtande som givit mig anledning att säga något i denna fråga.

Först framhåller reservanten i sitt förslag, att utskottet i likhet med motionärerna anser att ett stort behov föreligger av en betydligt intensifierad försöks- och forskningsverksamhet på havsfiskets område. Med hänsyn härtill och vad i övrigt anförts i ärendet anser han att utskottet bör uttala, att utskottet finner det i och för sig berättigat att ett nytt undersökningsfartyg kommer till stånd.

Det är ju en positiv inställning till motionen som reservanten ger uttryck åt, men omedelbart efter detta positiva uttalande erinrar reservanten om att vårriksdagen 1954 anvisat ett reservationsanslag av 1 579 000 kronor till anskaffande av ett nytt framdrivningsmaskineri till ett av de två undersöknings- och bevakningsfartyg, som det svenska fiskeriväsendet för närvarande förfogar över, nämligen fartyget Skagerak.

Nu kommer reservanten till det resultatet, att riksdagen bör vänta och se om detta fartyg sedan det utrustats med

det nya framdrivningsmaskineriet kan klara de uppgifter, det tidigare varit avsett för samt eventuellt de arbetsuppgifter, som det av motionärerna begärda fartyget är avsett för.

Reservanten kommer till följande slutkläm i sitt förslag till utlåtande: »Enligt utskottet synes man kunna utgå ifrån att Skagerak, sedan fartyget erhållit ett nytt framdrivningsmaskineri, kommer att kunna mera effektivt tagas i anspråk för att tillgodose fiskeriväsendets behov. Först vid denna tidpunkt torde man därför mera bestämt kunna överblicka behovet av ett ytterligare undersöknings- och bevakningsfartyg. Vid sådant förhållande synes de i motionerna framställda yrkandena icke nu böra föranleda någon riksdagens åtgärd.»

Att i ett utskottsutlåtande först tala om det stora behov, som föreligger av en intensifierad försöks- och forskningsverksamhet på havsfiskets område, och sedan sluta med att säga, att vi skall vänta och se på resultatet av ett beslut vid vårriksdagen samt slutligen hemställa om att motionerna om byggande av ett nytt undersökningsfartyg icke må föranleda någon riksdagens åtgärd, förefaller mig ganska inkonsekvent.

Jag har med intresse tagit del av innehållt i motionerna och likaså jordbruksutskottets behandling av dem.

Motionärerna har påvisat, att våra grannländer, särskilt Norge och Danmark, har det betydligt bättre ordnat vad gäller undersökningsfartyg än Sverige för närvarande har. Norge har sedan flera år tillbaka ett modernt undersökningsfartyg, G. O. Sars, ett fartyg som genom de tekniska och maskinella utrustningarna, som ställts till förfogande, kan följa exempelvis sillens och torskens vandringar på ett sätt som gagnat det norska fisket i mycket stor utsträckning. Det norska undersökningsfartyget G. O. Sars har enligt uppgift bidragit till hundratals miljoner kronors inkomster för fisket i Norge, och det var tydligen en mycket bra kapitalinvestering för norska statens räkning, då detta fartyg byggdes. Norge har också under senare tid byggt ett mindre undersök-

Om byggande av ett nytt undersökningsfartyg för fisket.

ningsfartyg avsett för kusten och de stora norska fjordarna, och år 1953 beviljade det norska stortinget 3 miljoner kronor till ännu ett undersökningsfartyg.

Nu framhåller motionärerna, att våra svenska fiskare i brist på egna undersökningsfartyg måste söka uppsnappa vad eventuellt de norska eller danska undersökningsfartygen rapporterar och handla därefter i den mån de lyckats få del av dylika rapporter. Man frågar sig, om det inte är under vår värdighet att sådant skall förekomma.

Är inte våra svenska fiskare värda ett större intresse från statsmakternas sida? Vi torde vara överens om att det svenska fisket fyller en stor uppgift i folkförsörjningens tjänst. Det var mycket intressant att konstatera, att vid voteringen i utskottet i denna fråga 19 ledamöter mot en uttalade sig för bifall till motionen i fråga.

Vad motionärerna anser nödvändigt är ju ett undersökningsfartyg av samma storlek, byggnad och motorstyrka som våra modernaste fiskebåtar och med en utrustning, som ligger i toppen av vad som för dagen står att få.

Såväl fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök som Sveriges fiskares riksförbund har i sina avgivna yttranden tillstyrkt motionerna. Kostnaderna för ett undersökningsfartyg av den typ och storleksordning, som fiskeristyrelsen enligt skrivelse till Kungl. Maj:t i augusti 1951 avlämnade, beräknades då till 600 000 kronor. Då såväl motionärerna som fiskeristyrelsen nu anser att det ifrågavarande undersökningsfartyget bör vara något större än det i fiskeristyrelsens utredning 1951 förordade och med hänsyn till att penningvärdet sjunkit sedan nyssnämnda förslag avgavs, torde såväl anskaffningskostnaderna som driftkostnaderna bli något högre än vad år 1951 beräknats. Även om så skulle bli fallet, är det säkert mycket väl använda medel som det här är fråga om, om riksdagen bifaller vad jordbruksutskottet i sitt utlåtande nr 42 hemställt.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr TJÄLLGREN (bf):

Herr talman! Sedan herr Johan Persson mera ingående redogjort för utskottets ståndpunktstagande i detta ärende skall jag yttra mig ganska kort.

Jag vill då först erinra om att i de motioner, som ligger till grund för förevarande utskottsutlåtande, har yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att Kungl. Maj:t till nästa års riksdag ville framlägga förslag om byggandet av ett nytt undersökningsfartyg för fisket samt äska erforderligt anslag härför. Detta yrkande framställes i två motioner, och i en annan motion har begärts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsam utredning angående bevaknings- och undersökningsfartyg åt västkustfisket.

Efter det att herr Persson mer ingående redogjort för utskottets ståndpunktstagande skall jag som sagt inte yttra mig därom, utan endast be att få hänvisa till utskottets motivering.

Sedan skulle jag vilja säga ett par ord till reservanten, herr Svedberg. Han har som skäl för sitt yrkande om avslag på motionerna bl. a. anfört — jag tror att detta också citerats av herr Persson, men jag anser det i alla fall vara bäst att läsa upp det så att det tas in i kammarrens protokoll — att utskottet i sitt av 1954 års vårriksdag godkända utlåtande nr 29 biträtt Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av ett reservationsanslag av 1 579 000 kronor till anskaffande av framdrivningsmaskineri för undersöknings- och bevakningsfartyget Skagerak samt tillika tillstyrkt, att det skulle få ankomma på Kungl. Maj:t att efter ytterligare tekniska och ekonomiska överväganden träffa slutligt avgörande i frågan.

Reservanten herr Svedberg anser alltså att det, sedan riksdagen beslutat att anslå medel för ett nytt maskineri till undersökningsfartyget Skagerak, skulle bli överflödigt med det fartyg, som det här är fråga om. Han grundar kanske sitt ståndpunktstagande på antagandet att dessa båda fartyg skulle ha helt samma uppgifter. Men det förhåller sig inte

Om byggande av ett nytt undersökningsfartyg för fisket.

på det sättet. De skall ha delvis olika uppgifter, och då är det klart att behov av det andra fartyget också föreligger. Det framgår ju tydligt av utskottets utlåtande och av handlingarna i övrigt.

Eftersom jag har ordet skulle jag också be att få fästa uppmärksamheten på olikheten mellan vad motionärerna yrkat och vad utskottet här har föreslagit. I motionerna har yrkats, att man skulle, som jag nyss nämnde, skriva till Kungl. Maj:t och begära framläggande av förslag om byggandet av det fartyg det här gäller, men utskottet har inte fullt gått med på detta yrkande, utan i klämman satt in orden »om möjligt till 1955 års riksdag». Det ligger alltså i Kungl. Maj:ts hand att bestämma, när detta förslag skall framläggas, och det ligger alltså i Kungl. Maj:ts hand att handlägga detta ärende på det sätt som Kungl. Maj:t kan finna för gott. Jag tror därför inte att det är riktigt att, såsom herr Svedberg försökte göra gällande, säga att det här blir fråga om för kort tid.

Vidare vill jag också fästa uppmärksamheten vid att utskottet har infortrat yttranden från vissa myndigheter, bl. a. från statens fiskeristyrelse med statens fiskeriförsök. Jag skall inte trötta med att läsa upp dessa yttranden, men fiskeristyrelsen slutar sitt yttrande med följande: »En sådan revidering av förslaget tar givetvis en viss tid, men bör dock kunna utföras så snabbt att frågan kan föreläggas nästa års riksdag.» Fiskeristyrelsen fortsätter: »På grund av vad sålunda anförts tillstyrker styrelsen bifall till motionen.»

Sveriges fiskares riksförbund slutar också sitt yttrande med följande ord: »Under åberopande av det anförda tillstyrker förbundet bifall till motionen om anskaffande av ett bevaknings- och undersökningsfartyg åt fisket, så att förslag om byggande av ett sådant fartyg kan avlämnas till nästa års riksdag.» Utskottet har ju, som jag nyss nämnde, sagt att detta borde »om möjligt» ske.

Liksom den föregående ärade talaren vill jag här nämna att av utskottets 20 ledamöter har 19 röstat för bifall till det förslag, som utskottet kommit till, un-

der det att en enda ledamot gått på avslag.

Jag skall, herr talman, med dessa korta ord yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **MOSSBERGER** (s):

Herr talman! Huruvida det föreligger ett behov av ett undersökningsfartyg eller inte kanske jag inte kan direkt uttala mig om. Enligt de remissyttranden, som avgivits, föreligger ett behov av ett fartyg, och man får kanske också utgå ifrån att så är fallet. Men vad jag tycker är ganska egendomligt i denna fråga är jordbruksutskottets ställningstagande. Utskottet rekommenderade riksdagen 1952 att låta Kungl. Maj:t träffa slutligt avgörande i frågan och lägga fram ett förslag, när förhållandena så medgav. Jag förmodar att Kungl. Maj:t har uppmärksammat frågan och inte funnit förhållandena medgiva, att ett förslag lägges fram. Så kommer jordbruksutskottet och direkt åsidosätter Kungl. Maj:t och rekommenderar riksdagen och kammaren att bifalla ett helt annat förslag, som innebär att det skall läggas fram ett förslag i ämnet.

Det är närmast detta, herr talman, som jag tycker är litet egendomligt. Vad skall folk tänka och tro om jordbruksutskottet och riksdagen, när man ena dagen uppdrar åt Kungl. Maj:t att utreda en sak och andra dagen säger, att man inte bryr sig om någon utredning, utan fattar ett beslut, som innebär att Kungl. Maj:t inte skall ha något med saken att göra?

Det ställningstagande, som jordbruksutskottet här har kommit till, gör att jag anser mig böra rösta för den av herr Lage Svedberg avgivna reservationen, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr **SVEDBERG, LAGE**, (s):

Herr talman! Utskottets ärade ordförande hänvisade till utskottets uttalanden i sitt utlåtande.

Jag vill bara konstatera, att utskotts-majoriteten i detta fall ger till känna

Om byggande av ett nytt undersökningsfartyg för fisket.

större tillit till fiskeristyrelsens och motionärernas nu framställda förslag och yttrande än ett resultat av riksdagens beslut år 1950, då den beslöt att skriva till Kungl. Maj:t och begära utredning av frågan. Den utredningen har man ännu inte sett resultatet av, och jag tycker därför inte, att frågan är så brådslande att man skall behöva begära att få förslaget till kommande riksdag om byggande av ett nytt undersökningsfartyg. Det kan ju inte byggas så hastigt, att man inte skulle kunna avvakta resultatet av den utredning man tidigare anhållit om. Jag tror att Kungl. Maj:t kommer att framlägga en sådan utredning, inte minst med hänsyn till den enighet, med vilken den begärdes av riksdagen år 1950.

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Det var herr Mossberger som uppkallade mig. Av hans anförande framgick att hans ställningstagande till förmån för reservationen uteslutande föranletts av att han reagerade mot att jordbruksutskottet frångått riksdagens uppfattning av år 1952.

Skälen till att jordbruksutskottet under den tid som gått efter riksdagens nyssnämnda beslut tagit en ny ställning till frågan har redovisats i utlåtandet. Därav framgår att behovet av ett nytt undersökningsfartyg blivit alltmer trängande.

Överdirektören för fiskeristyrelsen har vid föredragning i utskottet på ett tydligt och klart sätt redogjort för det starka behov, som fiskerinäringen i vårt land har av ett sådant undersökningsfartyg.

I sådana länder som Danmark, Nederländerna, Norge, Sovjetunionen och förbundsrepubliken Tyskland har nya undersökningsfartyg byggts eller medel ställts till förfogande för sådant ändamål. För att de svenska fiskarna skall kunna hävda sig i en allt hårdare konkurrens är det nödvändigt att ha tillgång till ett sådant undersökningsfartyg, som här ifrågasatts.

Herr Svedberg gör gällande, att den omständigheten, att riksdagen anslagit

medel till anskaffande av nytt maskineri för undersöknings- och bevakningsfartyget Skagerak, är till fyllest i detta sammanhang. Lika väl som vi anslår medel till vetenskaplig forskning på jordbrukets område bland annat i syfte att rationalisera jordbruksdriften, är det nödvändigt att vi tillgodoser fiskerinäringens motsvarande behov. Det säges att Skagerak är ett för stort fartyg och att de erfarenheter, som göres med utnyttjande av det fartyget, inte kan omsättas på vanliga fiskefartyg, och att man därför räknar med att det föreslagna nya fartyget skall fylla det behov som föreligger på detta område.

Det är många omständigheter, som har medverkat då utskottet intagit sin nuvarande ställning till frågan. Försök behöver göras med nya typer av tekniska hjälpmedel för fisket. Det är till exempel ekolod och navigationsinstrument som behöver undersökas. Vidare behöver man undersöka olika rent praktiska saker inom fiskerinäringen, såsom filéskärning och djupfrysningen av filéer.

Liksom på alla andra områden rör det sig även inom fiskerinäringen. Även här behövs ökad rationalisering, och anskaffandet av ett nytt undersökningsfartyg ingår såsom ett led i en sådan rationalisering. Fartyget behövs också för undersökning av de olika fiskeområdena och för rekognoscering och bevakning, och fartyget skall också kunna tjänstgöra såsom hjälpfartyg, i vilket avseende det blir av stor betydelse både i Nordsjön och i Östersjön. Genom Londonkonventionen 1946 har Sverige biträtt vissa skyddsbestämmelser för fiske i Nordsjöområdet. Det nya undersökningsfartyget blir av betydelse för lösende av de uppgifter, som sammanhänger med vår anslutning till konventionen.

I korthet kan man säga, att fartyget förutom rent praktiska undersökningar, direkt anknutna till fiskets utövande, bör kunna användas som ett mindre hjälp- och bevakningsfartyg och som ett slags materialprovvningsanstalt för fisket. Vi har inom utskottet mycket noga övervägt saken och till slut funnit, att detta

Försäljning av vissa kronoegendomar.

fartyg betyder så mycket för det svenska fisket, att vi med stöd av fiskeristyrelsens uppfattning borde föreslå riksdagen att avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t av det innehåll som framgår av utskottets hemställan.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Svedberg, Lage*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 43, med anledning av väckt motion angående bevakningsfartyg för laxfiskeområdena i södra Östersjön, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Försäljning av vissa kronoegendomar.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 44, med anledning av

Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.

Detta utlåtande var indelat i 14 särskilda, med 1—3 samt 5—15 betecknade punkter.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten 1.**Ang. försäljning av kronoegendomen Bergshamra 1⁵ i Solna stad.**

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 98 punkten 1 framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte medge, att ett av 1945 års riksdag i ärendet angående försäljning av visst område från kronoegendomen Bergshamra 1⁵ i Solna stad föreskrivet villkor rörande förbehåll om återköpsrätt under angivna förutsättningar för kronan icke vidare skulle gälla.

Herr statsrådet NORUP:

Herr talman! Vid försäljning av kronoegendomar blir i regel den försäljningssumma, som värderingsnämnden kommer fram till, godkänd av jordbruksutskottet. Vi har dock under de senare åren varit med om att jordbruksutskottet ansett att en del försäljnings- och värderingssummor som föreslagits inte kunnat godkännas. Utskottet har då utsett delegationer som rest ut och tittat på ifrågavarande hemman. Rent principiellt leder naturligtvis detta till något egendomliga resultat.

Det förhåller sig väl ändå så, att i den mån staten är villig att försälja jord till sina arrendatorer, bör dessa egendomar försäljas efter så enhetliga grunder som möjligt. Naturligtvis kan man alltid diskutera om inte priset i ett fall har satts för lågt och i ett annat fall för högt. Men för min del finner jag det inte vara tillfredsställande att priset på vissa hemman skall bli föremål för särskild undersökning.

Vid prissättningen har man vissa riktlinjer att gå efter. Det utses nämnder

som har till uppgift att värdera dessa kronohemman. Det finns en försäljningsförordning — nr 262/1945 — där det uttalas att man skall försöka beräkna ett pris som är avpassat efter de på orten gängse, skäligen priser på jord. Nämnden består av domänintendenten inom vederbörande område, en domänvärderingsman utsedd av landstinget och en utsedd av hushållningssällskapet. Dessa nämnder värderar efter ungefär samma riktlinjer, och förordningens syfte är ju att man skall få en så enhetlig prissättning som möjligt.

När försäljningsfrågorna sedan behandlas av jordbruksutskottet, har det hänt att någon ledamot särskilt känner till en av de egendomar som skall försälas, och denna blir därför föremål för särskild behandling. I regel finner vederbörande att egendomen har åsatts ett för lågt pris, och arrendatorn, som kanske har suttit på hemmanet under en längre tid, har då fått betala ett högre pris än värderingsnämnden föreslagit.

I och för sig finns det kanske inte så mycket att invända mot det pris, som jordbruksutskottet har kommit fram till — jag har ingen möjlighet att bedöma den saken — men jag kan för min del inte anse detta förfarande att i enstaka fall göra en avvikelse vara riktigt. Jag skulle också tro att de personer, som utsetts till domänvärderingsmän, är ansvarskännande medborgare med allmänt förtroende. Det vore bättre om man även i dessa fall följde de regler som dock är uppdagna i förordningen.

Jag kommer att i annat sammanhang ta upp frågan om de regler som gäller. Jag anser inte att det är rättvist att enstaka fall skall bli föremål för extra undersökningar, och jag har, herr talman, velat anföra dessa synpunkter när kammaren nu går att behandla de i föreliggande utlåtande upptagna försäljningsärendena, bland vilka det finns ett där utskottet har föreslagit att hemmanet icke skall försälas till det pris värderingsnämnden kommit fram till. Utskottet har ansett en höjning motiverad, men det har inte angivit vilka grunder det haft för sin värdering. Jag

Försäljning av vissa kronoegendomar
anser det är nödvändigt att fastställa regler som tillämpas någorlunda lika i samtliga fall och att jordbruksutskottet vid sin behandling av frågorna i största möjliga mån tar hänsyn till sådana allmänt gällande principer.

Herr **ANDERBERG** (s):

Herr talman! Då statsrådet endast har berört dessa försäljningsärenden principiellt, skall jag lägga upp mitt anförande därefter.

Då jordbruksutskottet under vårriksdagen fick dessa försäljningsärenden till behandling, betraktade vi dem inte som en ren expeditionsfråga utan ville sätta oss in i hur dessa frågor låg till och hade behandlats. Vi utsåg därför, såsom tidigare skett, en delegation, som i vissa fall, då man tyckte att taxeringsvärdena inte harmonierade med de nya saluvärdena, på ort och ställe skulle förskaffa sig underrättelser och meddelanden. De regler eller riktlinjer för värderingen, som lär ha skickats ut från Konungen till domänintendenterna, har vi inom utskottet inte haft tillgång till, och det var intressant att höra, när departementschefen nu meddelade att han tänkte vidtaga åtgärder och lägga fram några uppgifter i detta avseende. Jag skulle vilja hemställa till herr statsrådet, att när nästa försäljningsproposition kommer det också anges efter vilka principer man har gått vid värderingen av dessa egendomar.

Utskottet utsåg alltså en delegation från samtliga partier, och vi var ute och tittade på de egendomar det gällde. I två fall fann vi oss inte belåtna med de åsatta priserna, och då tog vi litet närmare reda på saken och tog ställning till frågorna. Vi kom då till en annan uppfattning än departementschefen och kommer nu att i två fall yrka avslag på framställningarna och hemställa att dessa båda ärenden måtte bli föremål för nya överläggningar, emedan vi anser att priserna inte ligger i linje med de verkliga värdena. Det är inte fråga om att komma upp till högsta möjliga värde utan endast om att få någorlunda riktiga

Försäljning av vissa kronoegendomar.

värden. Det kan ju inte vara någon nytta med att särskilt gynna *en* arrendator, även om han haft arrendet en längre tid — i det första fallet är det för övrigt inte fråga om någon lång tid.

När man vet hur taxeringsvärdena förhåller sig till de allmänna saluvärdena, blir man ju litet förvånad, när man i något fall här ser att man även med frånräknande av byggnadsskyldighet och vissa andra saker kommer till så lågt belopp i förhållande till taxeringsvärdet. Det är det som vi reagerat mot. Vi var eniga inom delegationen, när vi bedömde frågorna. Vi redogjorde sedan för vår uppfattning inför utskottet, och utskottet har enhälligt stannat för den linjen, att det vill att dessa två fall skall återgå till departementet för ny överläggning.

Det är klart att köparen vill betala så litet som möjligt, men vi vill dock ha någorlunda riktiga värden. Det är därför som utskottet stannat för sitt avslagsyrkande i dessa två fall. Jag skall inte gå in på detaljerna, då statsrådet inte gjorde det, men jag vill understryka att utskottet skulle med stor tillfredsställelse, om vi finge underrättelse om vilka riktlinjer det är, som värderingsmännen och domänverket följer vid värderingen av dessa egendomar.

Herr talman! I detta läge yrkar jag bifall till jordbruksutskottets utlåtande.

Herr statsrådet NORUP:

Ja, herr talman, det är väl ändå så, att när riksdagen går att taga ställning till frågan om försäljningen av sådana här egendomar, så är det i första hand fråga om det är någon anledning för staten att i längden behålla en egendom eller om det är fördelaktigare för staten att försälja den. Beträffande en av de egendomar som avses i detta utlåtande har utskottet avstyrkt försäljning enligt vedertagna normer. Nu är det så att om egendomen inte blir försäld, då måste det företagas en mycket stor ombyggnad vilket kommer att kosta mycket pengar. Detta är orsaken till försäljningen.

Nu säger man från utskottets sida, att ärendet bör återförvisas till departementet. Menar jordbruksutskottet att jordbruksdepartementet skall resa ut och värdera denna egendom särskilt? Eller menar utskottet att man skall vända sig till en nämnd, och i så fall till vilken nämnd? Jag förmodar att det då blir fråga om domänvärderingsnämnden i det länet, men man kan väl inte begära att dess ledamöter skall komma till någon annan slutsats än de kom till vid den första värderingen.

När det gäller frågan om försäljning eller icke försäljning, kan jag inte tänka mig att riksdagen skall i varje särskilt fall gå att undersöka och bedöma, som herr Anderberg säger, om taxeringsvärdet på egendomen harmonierar med det allmänna försäljningsvärdet. Har man gjort undersökning på alla egendomar? Om man inte gjort det, skall man inte slå ned på en, ty då måste ju ändå vederbörande arrendator komma i en sämre ställning än vad en hel del andra gör.

Det är den rent principiella sidan av saken, och man måste också ta hänsyn till denna. Därför att en jordbruksutskottsledamot känner till en viss egendom säger han, att man skall resa dit och titta på den. Men det är många egendomar som utskottsledamöterna inte alls känner till, och då följer man värderingsnämndens förslag. Jag tror att vi med fullt förtroende kan följa nämndernas förslag i alla fall.

Sedan jag sagt detta vill jag tillägga, att jag är beredd att ta under övervägande, om de nu gällande reglerna kan tillämpas i fortsättningen eller om man skall föreskriva andra regler. Men det måste väl ändå vara så att alla arrendatorer, som skall köpa sina gårdar av staten, behandlas lika. Jag kan inte finna att det system som jordbruksutskottet tillämpar, då man reser och tittar på en och annan egendom, är ägnat att skapa lika förhållanden och rättvisa köparna emellan.

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Herr statsrådet berörde det under punkt 7 behandlade ärendet i

jordbruksutskottets utlåtande, som utskottet särskilt stannat inför, och jag kan då också beröra detta ärende med några ord.

Att vi besökte denna gård berodde, som jag nyss sade, på att dess saluvärde låg under taxeringsvärdet som är 68 000 kronor. Det hade gjorts nybyggnader för 7 500 kronor, som skulle tilläggas, och en del mark hade tagits undan för domänstyrelsens och lantbruksnämndens räkning.

Det kan ju inte vara någon fördel för staten att sälja sina egendomar till mycket lågt pris. Herr statsrådet sade att ombyggnad skulle ske på denna egendom. Alla vi fem som var där såg visserligen — och det står i utskottsutlåtandet — att byggnadsbeståndet icke är modernt. Men vi var alla överens om att det var i medelgott eller tämligen gott skick och att de flesta egendomar inte har bättre byggnadsbestånd än denna. Jag vill tillägga att värdet av den rena åkerjorden upptagits till blott 3 000 kronor per hektar och att en närliggande gård i samma by, hälften så stor och taxerad till 24 500 kronor, på våren sålts för 60 000 kronor. Jag tänker mig inte att saluvärdet i detta fall skulle stå i samma proportion till taxeringsvärdet, men saluvärdet bör vara mera i samklang med vad som verkligen betalas. Det är ju inte något intresse för staten att realisera dessa egendomar för att på så sätt gynna ett litet fåtal.

Jag har varit fastighetsaxeringsnämndens ordförande i distriktet. En annan ledamot här i kammaren har varit beredningsnämndens ordförande. Vi vet efter vilka principer man köper egendomar där. När vi inom utskottet skall granska sådana köp, är det klart, att vi inte kan granska alla, såsom statsrådet säger. Men vi är verkligen bekymrade då vi får se, att de verkställande myndigheterna handskas med statens jord på sådant sätt som vi kan ge exempel på. Vi förvånar oss över vilka principer myndigheterna går efter när de värdesätter jorden vid försäljningarna. Man är i bygderna verkligen förvånad över de underpriser som här ifrågasatts.

Sedan talar herr statsrådet om dem

Försäljning av vissa kronoegendomar.

som värderar dessa egendomar — personer som utsetts av hushållningssällskap och landsting. Jag vet inte vilka principer de följer. Men de får ju som alla andra någorlunda gå efter saluvärdena, och det är de grunder som tillämpas som vi har efterlyst från departementet.

Såsom frågan ligger till och med den kännedom jag har om ärendet i punkt 7 har jag yrkat avslag på propositionen. Jag vidhåller mitt tidigare yrkande.

Herr **HERLITZ** (h):

Herr talman! Det är en reflexion som jag har kommit att göra vid läsningen av detta ärende och som jag inte kan hålla tillbaka. Jag har i många lägen varit rätt intresserad av att hävda riksdagens rätt och plikt att självständigt bedöma de frågor som föreläggs den, och den ståndpunkten står jag för, den håller jag på. Men jag håller på den endast i den mån det gäller frågor, som riksdagens ledamöter verkligen allmänt har någon möjlighet att bedöma, som ligger inom det naturliga verksamhetsområdet för en folkrepresentation. Jag tycker däremot inte att det är naturligt att riksdagen inbjödes att träffa avgöranden i strid med det bedömande, som myndigheterna har kommit till, på grundval av ett bedömande som ett fåtal av riksdagens ledamöter har gjort — utan tvivel, jag tvekar inte att säga det, mycket sakkunniga och omdömesgilla män. Men inte vet jag, om det omdöme, som de har kommit till, är detsamma som andra i fastighetsfrågor förståndiga människor skulle ha kommit till. I varje fall sitter vi här allesammans utan att ha den minsta hållpunkt för vårt bedömande.

Detta medför ju också den betänkligheten, som herr statsrådet med rätta strök under, att skall riksdagen verka på detta sätt blir det tillfälliga och — visserligen oavsiktligt — godtyckliga avgöranden. Man slår ned på enstaka fall, som man stöter på. Det finns kanske paralleller till detta på andra områden. Vi hade i fjol ett fall, där man hade upptäckt en person, vilken man tyckte hade

Försäljning av vissa kronoegendomar.

blivit illa behandlad av försäkringsrådet, utan att man kunde överblicka om det fanns andra som hade varit i samma läge; på samma sätt kan det bli fråga om att ge den ene och den andre en pension eller kanske en löneförbättring o. s. v. Nog av: det är betänkligt ur rättvisesynpunkt om man på det här viset slår ned på enstaka fall.

Jag har också svårt att se att denna granskning fyller någon mycket väsentlig uppgift. Det må vara, att statens ekonomiska intressen tillgodoses bättre på en eller annan punkt, men det betyder ju så oändligt litet i jämförelse med de stora områden, där riksdagen inte kan utöva något som helst ekonomiskt inflytande.

Vad man skall göra åt denna sak vågar inte jag ha någon mening om. För mig har det alltid stått klart, att det naturliga vore att riksdagen i avsevärt större omfattning än nu är fallet överläte åt Kungl. Maj:t att avgöra sådana här försäljningsfrågor, eventuellt med iakttagande av de mer eller mindre detaljerade riktlinjer som riksdagen skulle vilja uppställa. Men, mina damer och herrar, vi åstadkommer inte något verkligt gott genom att på det här viset ge oss in på en prövning utan varje underlag av enskilda fastighetsaffärer.

Herr ANDERBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av herr Herlitz' anförande vill jag säga att delegationen besökte inte bara de två egen- domar, varom nu är tal, utan den besökte betydligt flera, men det var beträffande dessa två som man hade avvikande mening gentemot Kungl. Maj:t. Det förelåg fall där byggnaderna var dåliga, där det kostade för mycket att bygga upp, och därför hade vi ingenting att erinra mot försäljningarna där.

Det vore ju fullständigt meningslöst om inte jordbruksutskottet skulle i någon form granska och undersöka sådana här propositioner. I annat fall behövde dessa ärenden ju inte komma in till riksdagen. Om vi skall säga ja till allsammans, då, professor Herlitz, är vi

sätta fullständigt ur spel. Men skall riksdagen besluta i dessa ärenden måste vi få bilda oss ett omdöme på ort och ställe, och vi får där ta ställning till frågorna. Detta har vi gjort, och vi har kommit till en enhällig uppfattning — från högern, bondeförbundet, folkpartiet och socialdemokraterna har vi allsammans, som varit ute, haft samma mening. Vi har inte kunnat finna annat än att detta ärende är handlagt på ett sätt som vi inte är tillfreds med. Därför har vi i de två fallen yrkat avslag på Kungl. Maj:ts proposition med bifall i de andra fallen.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Varje år kommer det förslag från Kungl. Maj:t om försäljning av kronoegendomar. Under de senaste åren har man vid föredragningen i jordbruksutskottet haft anledning att fråga: Varför får byggnadsbeståndet på dessa kronoegendomar slitas ned så att man med hänvisning till byggnadsbeståndets beskaffenhet rekommenderar försäljning? Så har det alltid varit under den senaste tiden. Vi har sällan funnit att en kronoegendom som rekommenderats till försäljning har varit i besittning av fullvärdiga bostadshus och driftsbyggnader.

Man ställer den frågan: Väntar kronan med försäljningen till dess att den har fullständigt utnyttjat byggnadskapitalet? När så skett hänvisar kronan till den stora kostnaden för en nybyggnad av såväl driftsbyggnaderna som bostadsbeståndet. Man måste naturligtvis förstå köparen. Han kan väl inte betala ett högkonjunkturpris, och det är riktigt att vid värderingen låta brukningsvärdet bli det avgörande. Men i varje händelse under den tid jag har haft äran tillhöra jordbruksutskottet har det i de flesta fall visat sig vid sådana här fastighetsförsäljningar, att det har gällt kronoegendomar, där kronan har funnit att det varit ekonomiskt fördelaktigt att nu sälja dem i stället för att investera det erforderliga byggnadskapitalet för att ställa bostadshus och driftsbyggnader i skick.

Jordbruksutskottet har vid många tillfällen rest ut och sett på dessa kronoegendomar. Jag måste säga, att vid de tillfällen jag har varit med och sett sådana har jag frågat mig, varför inte rent av vanhävdslagen har varit tillämplig när det gällt bostadsbeståndet på dessa kronoegendomar. Jorden har varit väl skött, men både driftsbyggnader och bostadshus har varit nere i ett minusvärde, och man har förundrat sig över att kronan tillhöriga fastigheter har fått befina sig i ett sådant skick. Jag måste i likhet med herr Anderberg säga, att man inom jordbruksutskottet har varit förvånad över att Kungl. Maj:t rekommenderat försäljningen av en fastighet, nämligen den som upptas under punkt 7, där taxeringsvärdet är väsentligt högre än försäljningsvärdet. Man utgår ju ifrån att den fastighetstaxeringsnämnd, som suttit och ansvarigt och objektivt bedömt fastigheterna vid senaste fastighetstaxeringen, har bedömt även denna fastighet i jämförelse med andra i samma bygd, och jag tror nog det har förelegat bärande motiv för jordbruksutskottet, när det på dessa få punkter har rekommenderat avslag på det av Kungl. Maj:t framförda försäljningsärendet.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr JONSSON, JON, (s):

Herr talman! Jag hade inte tänkt begära ordet i denna fråga då jag inte tillhörde delegationen, men när diskussionen överförts till det rent principiella planet känner jag mig skyldig att säga några ord.

Som också statsrådet framhållit, kan inte jordbruksutskottet i alla föreliggande fall resa till fastigheterna och söka genom egen uppskattning och grundlig undersökning och besiktning fastställa om priset är riktigt eller inte. Men när jordbruksutskottet sitter och granskar dessa förslag till försäljningar och fastnar för något fall, där man tycker att taxeringsvärdet och försäljningsvärdet skevar alltför mycket eller där andra omständigheter föreligger, t. ex. att en le-

Försäljning av vissa kronoegendomar.

damot av utskottet känner till fastigheten och säger att priset är orimligt — är det då någonting galet eller någonting som man skall förebrå jordbruksutskottet att det vill skaffa sig sakligt och säkert klarläggande av hur just den fastigheten är beskaffad?

Det är riktigt som både herr Anderberg och herr Svedberg här påpekade, att dessa försäljningar skall ske med hänsyn till fastighetsvärdena på orten. När man kommer dit kan man också resonera med andra personer och ta i betraktande hur andra fastigheter av liknande beskaffenhet har värdesatts vid försäljning, och man kan besöka flera fastigheter och göra jämförelser.

Statsrådet Norup säger, att dessa värderingar görs efter vissa grunder och principer. Men jag tror att både herr Norup och jag är så pass erfarna män att vi vet, att även om det är samma principer, som skall ligga till grund, så är det skilda personer, som tillämpar principerna, och då kan utgången bli något olika. Vi har funnit detta vara det riktiga, och vi har ansett det vara vår skyldighet att redovisa vår ståndpunkt.

Sedan blev jag en smula förvånad när herr Herlitz tog till orda. För något år sedan var han uppe och klandrade jordbruksutskottet — jag minns inte i vilken fråga — därför att vi uraktlåtitt att ta en sak tillräckligt allvarligt ur principiell synpunkt. Nu menar tydligen herr Herlitz, att när Kungl. Maj:t efter dessa värderingar framlagt ett förslag, skall jordbruksutskottet svälja förslaget otuggat, och att detta är den riktiga principen.

Jag vill då säga, att det är alldeles sant att vi kanske inte alltid träffar precis prick, även om vi går och gör sådana värderingar. Men jordbruksutskottet har ändå försökt, och så länge vi har svaret för sådana här frågor inför riksdagen, vill vi göra de förslag vi framlägger något så när riktiga, så att de står i överensstämmelse med de grundsatser som vi har att handla efter. I den mån och i den utsträckning, som vi anser att det är något skevt och vi är osäkra, vill vi skaffa oss visshet. Jag vill

Försäljning av vissa kronoegendomar.

säga att jag nog tycker, att detta sätt av jordbruksutskottet att handla väl ändå måtte vara riktigt och inte klandervärt.

Det är alldeles riktigt, som herr Herlitz säger, att hela riksdagen knappast kan bilda sig ett omdöme i frågor som dessa. Men, herr Herlitz, är det inte på det sättet att olika utskott reser och tittar på sjukhus, fångvårdsanstalter etc. för att bilda sig ett omdöme? Men det är inte alla fångvårdsanstalter och alla sjukhus man besöker, utan det är speciella saker man vill se. Jag har aldrig trott att detta var klandervärt. Jag har tvärtom trott att det var berömvärt att riksdagen visar viss noggrannhet.

Jag vill, herr talman, med detta komma fram till att så länge jag för min del är med i jordbruksutskottet vill jag, även om det är så att utredningar skulle ligga klara, försöka använda mitt omdöme för att avgöra om deras resultat är riktigt eller inte. Om jag kommer till den uppfattningen att ett förslag, som Kungl. Maj:t lägger fram, i en eller annan punkt inte är acceptabelt, tycker jag det överensstämmer med min syn på riksdagsuppdraget att ge min uppfattning till känna. Och det är ju vad jordbruksutskottet i detta fall har gjort.

Sedan vill jag tillägga en sak. Jag har den erfarenheten från min verksamhet i lantbruksnämnderna, att den som köper fastigheter alltför litet fäster avseende vid om byggnadsbeståndet är gott eller inte. Man tar hänsyn till fastighetens storlek i fråga om åkerarealen och skogsarealen, men sedan fäster man mycket litet avseende vid byggnadsbeståndet. Men med de höga priser som byggnadskostnaderna är uppe i kan, som var och en vet, detta betyda ofantligt mycket. Som delegationen har sagt är på den fastighet, som det här gäller, byggnaderna inte idealiska men ändå sådana att de kan användas, och därför anses att investeringsbehovet för byggnaderna inte är så stort. Det finns, som herr Svedberg nyss sade, andra fastigheter, där byggnaderna varit rent av bedrövliga, men då har i många fall priserna varit lägre.

Jag har, herr talman, velat anföra

dessa synpunkter när de principiella frågorna kommit på tal. Jag ber att få yrka bifall till jordbruksutskottets förslag.

Herr HERLITZ (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag är angelägen att klarlägga min ståndpunkt i fråga om riksdagens mer eller mindre ingående prövning av frågorna. Vad jag alltid är angelägen om är att riksdagen skall kunna såvitt möjligt ingående, efter egen omprövning, ta ståndpunkt till stora och betydelsefulla frågor. I sådana fall tycks det mig utomordentligt angeläget att all energi nedläggs. Däremot har jag alltid och konsekvent reagerat mot en ordning, som innebär att vårt politiska inflytande skall växlas i småmynt och att vi här i salen skall utföra sådana gärningar, som andra kloka män lika väl kan utföra.

Jag vill emellertid säga, att jag inte har velat vända detta till något klander emot utskottet. Jag förstår väl, att om man nu ställs inför frågorna vill man pröva dem samvetsgrant, såsom det sagts av den siste ärade talaren — ehuru jag kanske för min del skulle finna det med mitt samvete förenligt att i sådana frågor som den föreliggande säga, att jag litar på de myndigheters omdöme, som har handlat, att det inte är lönt att vidtaga några mera vidlyftiga undersökningar. Jag har, som sagt, inte velat framställa någon kritik, och jag hoppas att det inte fanns någon sådan i mitt anförande. Vad mitt anförande mynnade ut i var att vi måste se till att komma till en annan ordning, mera förenlig med riksdagens naturliga uppgifter i statslivet, en ordning som innebär att jordbruksutskottet befrias från detta ansvar och dessa förpliktelser.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (bf):

Herr talman! Jag undrar om inte den diskussion som förts beträffande punkt 7 kommit litet vid sidan om vad saken egentligen gäller. Den som lyssnade till herr Anderbergs anförande här kunde lätt få den uppfattningen, att egendomen

var taxerad till 68 000 kronor men utbjöds till arrendatorn för 54 800 kronor. Det lär nog inte ligga riktigt så till.

Jag hade tillfälle att i lördags ta del av det värderingsinstrument för berörda egendom, som domänintendenten företett. Om man läser i utskottsutlåtandet på sidan 13, sista stycket, ser man att enligt domänstyrelsens försäljningsförslag skall av egendomen i kronans ägo kvarstå dels ett område om 20,7 hektar att förvaltas av skogsförvaltningen, dels ock ett område om 7,2 hektar åker, avsett att disponeras av lantbruksnämnden för rationaliseringsändamål. Enligt värderingsinstrumentet för dessa fråntagna arealer värderas skogsegendomen, som domänstyrelsen själv skall behålla, till 12 000 kronor, och de 7,2 hektaren värderas till 13 900 kronor. Dessa summor bör vi, för att få någon fason och rättvisa på det hela, lägga till de 54 800 kronorna. Vi kommer då till ett helt annat resultat.

Utskottet skriver vidare, att arrendatorn äger egna byggnader för 7 500 kronor, och utskottet säger att i den summa, som han skall betala, ingår ersättning för dessa byggnader. Om vi lägger samman dessa 54 800 kronor, 7 500 kronor och 25 900 kronor kommer vi följaktligen upp till 88 200 kronor. Detta är 30 procent över taxeringsvärdet. Jag förstår inte varför jordbruksutskottet inte har redovisat även de arealer, som är fråntagna egendomen och som saluvärderats. Det hade ju i så fall varit lättare för riksdagens ledamöter att ta del av det verkliga förhållandet.

Jag blev något förvånad när jag hörde herr Anderberg säga, att man inte skall »skänka bort statens egendomar». Nej, det är jag den förste att hålla med om. Men jag tror inte att man kan använda så hårda ord, åtminstone inte i detta fall. Här är det väl ändå ingen som tänker skänka bort någon egendom. Det kan emellertid inte hjälpas att jag har den uppfattningen, att en av domänstyrelsen tillsatt agronomutbildad domänintendent, som är godkänd av Kungl. Maj:st, och därutöver två vederhäftiga personer, varav den ene utses av

Försäljning av vissa kronoegendomar. landstinget och den andre av hushållningssällskapet, tillsammans har möjlighet, alldenstund alla tre bor på orten eller åtminstone i länet, att bedöma värdet av en egendom fullt ut lika bra som de herrar, som har rest ned ifrån jordbruksutskottet. Jag vill med detta inte alls säga annat än att även de har förmåga att bedöma en sådan fråga, men jag tror att sådana som sysslar med dessa frågor rätt ofta, kanske dagligen, nog har en ganska god och ingående kännedom om de verkliga förhållandena.

Herr Anderberg efterlyste de normer och de principer, som man går efter vid bedömningen av värdet. Då jag själv har deltagit i många sådana uppskattningar kan jag upplysa honom om att man för det första måste klassificera jorden. För det andra ser man hur byggnadsbeståndet är, och för det tredje måste man se efter hur det ligger till med utdikningen o. d. Därefter går man att saluvärdera. Vi brukar göra så i Kristianstads län, och jag vet att man gör likadant i Malmöhus län, där det är samma domänintendent. Vi värderar däremot inte byggnaderna. Det är en byggmästare, en sakkunnig person på detta område, som utför dessa värderingar. När allt detta är gjort anser jag inte att man kan säga att priset har tilltagits i underkant.

Sedan är det allmänt känt, att om samma fordringar skulle ställas på de egendomar som staten utarrenderar som eljest skulle staten få påtaga sig mycket omfattande ombyggnader. Skulle ni, mina damer och herrar, resa omkring till alla de statliga egendomar som finns utarrenderade och studera byggnadsbeståndet, skulle ni finna att trots att en hel del gjorts återstår det många egendomar — jag kan vittna därom ty jag har själv varit med om att saluvärdera sådana egendomar, vilka sedermera också blivit sålda — där byggnaderna är så dåliga att de inte skulle godkännas som bostad för en arbetare, utan kasseras. Resultatet måste då bli att den som köper en dylik egendom, där underhållet är eftersatt, får själv bekosta de arbeten som erfordras.

Herr talman! Jag vill inte nu göra nå-

Försäljning av vissa kronoegendomar.

got yrkande utan vill vänta därmed till dess vi kommer till p. 7. Jag vill dock redan nu förutskicka, att när vi kommer dit kommer jag att yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 98.

Herr NILSSON, ALFRED, (fp):

Herr talman! Jag begärde ordet när herr Herlitz tyckte att riksdagen icke borde lägga sig i vad myndigheterna i detta fall har föreslagit. Jag tycker inte att det ligger i linje mer herr Herlitz resonemang eljest. Herr Herlitz menade, att riksdagen bör yttra sig bara när det gäller stora spörsmål och därför icke bör lägga sig i denna fråga.

Det är dock på det sättet här, att folket i bygden frågar sig, vad det kan bero på att en person av staten får köpa sin gård till ett visst pris, medan andra, som får köpa i öppna marknaden, får betala det dubbla och ibland kanske det tredubbla taxeringsvärdet. Det är på det planet som denna fråga ligger. Jag känner till denna gård. Jag har själv varit med och värderat den. Därför kan jag nu säga, att på den finns något bättre än medelgoda byggnader. Den jord som nu skall säljas till arrendatorn är den jord som ligger runt omkring gården. Den jord som herr Herlitz talar om är jord som ligger långt därifrån. Det blir en helt annan arrondering på den jord, som ligger närmast runt omkring gården. Den jorden omfattar cirka 25 hektar. Det är 19,5 hektar åker, 0,3 hektar äng, 4,3 hektar skogsmark, 0,7 hektar mosse, vilket gör sammanlagt 24,8 hektar. Vem tror ni kan köpa en gård som ligger så att allmän väg sträcker sig tvärs igenom — man behöver alltså inte hålla markvägar — för ett pris av omkring 60 000 kronor eller däromkring? Nej, för en sådan gård får man ge ett mycket högre pris.

Om det hade varit så att dessa billiga försäljningar från statens sida hade resulterat i att de enligt min mening fantastiska överpriser, som nu får betalas vid försäljning ute på öppna marknaden, hade kunnat något reduceras, tror jag att jag skulle ha kunnat vara med

om att staten säljer billigare, ty det finns inte något värre för den svenska jordbrukarungdomen än dessa ofantligt höga fastighetspriser. Men det är ju bara ett fåtal som kan köpa till låga priser, och det kan därför inte ha någon inverkan i det stora hela. Det är olyckligt att det är så. Det skulle ha varit bättre om det rätt ett motsatt förhållande.

Jag kan inte finna annat än att det kanske inte alltid är så lätt att hålla alla de principer, som man skall gå efter vid en värdering. Jag vet att det finns fall, då även mycket duktiga värderingsmän har värderat en kronoegendom, men där arrendatorn ändå sagt nej. Inom parentes vill jag betyga att vi har en mycket duktig domänintendent där nere. Men det kan inte hjälpas att det kanske slår fel ibland, och det har det faktiskt gjort denna gång.

Jag har under många år sysslat med markförvärv för kronan. Det har gällt vissa övningsfält, flygfält o. dyl. Jag måste säga att jag är mycket betänksam över de fantastiska priser som nu tillämpas. Jag menar därmed inte att det fall vi nu diskuterar är fullt jämförbart med de markförvärv för kronan som jag tänker på. I de fallen kör man ju faktiskt bort folk från deras ofta fäderneärvda egendom. De skall då naturligtvis också ha bättre betalt. Det pris som satts i det nu diskuterade fallet motsvarar emellertid inte alls det verkliga och rimliga värdet. Ortsbefolkningen reagerar också som sagt med full rätt mot att staten på detta sätt till underpris säljer bort sina gårdar. Därför tror jag inte heller att frågan är så liten som herr Herlitz vill göra gällande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till jordbruksutskottets förslag.

Herr JONSSON, JON, (s):

Herr talman! Jag vill bara säga några få ord med anledning av herr Herlitz' anförande.

Jag har alls ingenting emot att man söker pröva sig fram till en annan ordning vid försäljning av kronans fastigheter. Det finns ju för övrigt redan nu

en bestämmelse, enligt vilken Kungl. Maj:t äger rätt att utan riksdagens hörande försälja fastighet upp till ett värde av 50 000 kronor.

Vad jag däremot vill starkt understryka är, att så länge vi har gällande ordning finner jag det sätt, på vilket jordbruksutskottet har behandlat detta ärendet, vara riktigt.

Herr **ANDERBERG** (s):

Herr talman! Endast en kort replik till herr Elofsson i anledning av de erinringar som han gjorde mot mitt inlägg.

Om herr Elofsson hade lyssnat till vad jag sade, skulle han ha hört att taxeringsvärdet satts till 68 000 kronor. Från detta taxeringsvärde, sade jag, avgår 7 500 kronor för värdet av arrendatorn tillhöriga hus och anläggningar. Vidare avgår värdet för den betes- och skogsmark som herr Nilsson i Steneberg talade om, nämligen 3 700 kronor. Jag vet inte varifrån han fått dessa andra uppgifter, ty de finns inte med i den värdering som förelagat i utskottet. Man finner sålunda att det är 11 200 kronor som bör frånräknas. Taxeringsvärdet är då 56 800 kronor mot ett saluvärde av 54 800 kronor. Det står också i handlingarna, att domänstyrelsens skogstekniska byrå den 12 oktober 1953 fastställde värdet av skogsmark och skog till 3 700 kronor.

Jag har velat göra detta tillägg till mitt förra anförande och vidhåller, herr talman, mitt tidigare yrkande.

Herr **ELOFSSON, GUSTAF**, (bf):

Herr talman! Jag vill bara till herr Anderberg säga, att det ju alltid föreligger ett värderingsinstrument vid varje sådan värdering som det här gäller. I det värderingsinstrumentet skall även sådan jord som överföres från åkerjord till skog värderas liksom även den jord som lantbruksnämnden skall ha. Denna mark är i detta fall värderad till 13 900 resp. 12 000 kronor. De siffrorna finns också hos domänstyrelsen.

Det är väl självklart att när man fastställer ett taxeringsvärde så kommer detta värde, herr Anderberg, aldrig upp till

Försäljning av vissa kronoegendomar.

lika mycket som saluvärdet. Det står ju i lagen att taxeringsvärdet skall sättas till det värde, som en klok och förständig köpare anser sig kunna betala, varvid man naturligtvis måste räkna med att det också kan bli sämre tider. Då kan man naturligtvis inte lägga det värdet till grund för en proposition om försäljning av en egendom.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 2, 3, 5 och 6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

Ang. försäljning av kronoegendomen Starrarp 8ⁱ i Malmöhus län.

I propositionen nr 98 hade Kungl. Maj:t under punkten 7 föreslagit riksdagen medgiva, att av kronoegendomen Starrarp 8ⁱ med tillhörande fastigheter i Fränninge socken, Malmöhus län, finge säljas dels huvudgården Starrarp 8ⁱ till Wille Lagnebo och Evy Lagnebo för en köpeskillning av 54 800 kronor, dels fastigheten Starrarp 8^v till Nils Lassesson för en köpeskillning av 3 850 kronor, dels fastigheten Starrarp 8° till Ivar Johnsson för en köpeskillning av 5 850 kronor, samtliga fastigheter på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

1) avslå Kungl. Maj:ts försäljningsförslag i vad avsåg huvudgården Starrarp 8ⁱ;

2) medge, att fastigheten Starrarp 8^v finge säljas till Nils Lassesson för en köpeskillning av 3 850 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit;

3) medge, att fastigheten Starrarp 8° finge säljas till Ivar Johnsson för en köpeskillning av 5 850 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

Försäljning av vissa kronoegendomar.

På framställning av herr talmannen beslöts att förevarande punkt skulle företagas till avgörande momentvis.

Mom. 1.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (bf):
Herr talman! Jag yrkar bifall till Kungl. Maj:ts proposition i dess helhet.

Herr ANDERBERG (s):
Herr talman! Jag yrkar bifall till jordbruksutskottets förslag i denna punkt.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande momentet hemställt samt vidare på bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Elofsson, Gustaf*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 44 punkten 7 mom. 1), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Elofsson, Gustaf*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 27.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Mom. 2 och 3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 8—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 45, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa f. d. skolhemman, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 370, till Konungen i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i vattenlagen.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 372, till Konungen i anledning av väckta motioner om vissa ändringar beträffande det s. k. förvärsavdraget för gift kvinna vid taxering till skatt.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i betänkande nr 62 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 373, till Konungen i anledning av väckt motion om ökning av högsta antalet fullmäktige i valkrets vid kommunala val, m. m.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 374, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av ytterligare extra ordinarie tjänster vid de statliga krisorganen m. m.

Anmäldes att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts proposition nr 226, med förslag till lag om ändring i lagen den 17 juni 1938 (nr 322) angående rätt för Konungen att meddela förordnande om vissa förmåner åt statslösa med flera.

Den kungl. propositionen blev nu föredragen och hänvisad till konstitutionsutskottet.

Anmäldes en av herr *Sundberg* under sammanträdet till herr talmannen av-

lämnad, av honom m. fl. undertecknad motion, nr 560, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utlämnande av stödlån till jordbrukare.

Motionen hänvisades till jordbruksutskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 17.48.

In fidem
G. H. Berggren.